

**KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR VERSLO FAKULTETAS**

Agnė Pavelčikienė

**INVESTICINIO PATRAUKLUMO VERTINIMAS LIETUVOS IR
LENKIJOS PASIENIO REGIONE**

MAGISTRO DARBAS

Darbo vadovė doc. dr. Jurgita Bruneckienė

KAUNAS, 2017

**KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR VERSLO FAKULTETAS**

**INVESTICINIO PATRAUKLUMO VERTINIMAS LIETUVOS IR
LENKIJOS PASIENIO REGIONE**

Verslo ekonomika (kodas 621L17001)

MAGISTRO DARBAS

Studentė

Agnė Pavelčikienė, V MGMVE-6 gr.

2017 m. gruodžio 14 d.

Vadovė

doc. dr. Jurgita Bruneckienė

2017 m. gruodžio 14 d.

Recenzentas

prof. dr. Valentinas Navickas

2017 m. gruodžio d.

KAUNAS, 2017

KAUNO TECHNOLOGIJOS UNIVERSITETAS
Ekonomikos ir verslo fakultetas

Agnė Pavelčikienė

Verslo ekonomika, kodas 621L17001

Baigiamojo magistro darbo „Investicinio patrauklumo vertinimas Lietuvos ir Lenkijos pasienio regione“

AKADEMINIO SAŽININGUMO DEKLARACIJA

2017 m. gruodžio XX d.

Kaunas

Patvirtinu, kad mano, **Agnės Pavelčikienės** baigiamasis magistro darbas tema „Investicinio patrauklumo vertinimas Lietuvos ir Lenkijos pasienio regione“ yra parašytas visiškai savarankiškai, o visi pateikti duomenys ar tyrimų rezultatai yra teisingi ir gauti sąžiningai. Šiame darbe nei viena dalis nėra plagijuota nuo jokių spausdintinių ar internetinių šaltinių, visos kitų šaltinių tiesioginės ir netiesioginės citatos nurodytos literatūros nuorodose. Įstatymų nenumatytų piniginių sumų už šį darbą niekam nesu mokėjusi.

Aš suprantu, kad išaiškėjus nesąžiningumo faktui, man bus taikomos nuobaudos, remiantis Kauno technologijos universitete galiojančia tvarka.

(vardą ir pavardę įrašyti ranka)

(parašas)

Pavelcikiene, Agne. Assessment of Investment Attractiveness in Lithuanian and Polish Border Region. Master's Final Thesis in Business Economics. Study Program 621L17001 / supervisor doc. dr. Jurgita Bruneckiene. The School of Economics and Business, Kaunas University of Technology.

Social Science: 04S

Key words: investments, investment attractiveness, border region, Lithuania, Poland

Kaunas, 2017. 77 p.

SUMMARY

Relevance of the topic. Sustainable economic growth in countries should naturally originate from investment, exports, innovation, and the decline in unemployment.

Investments, either internal or external, are of very important to the economic progress of any country. Investment affects economic results such as creating new work places, increasing tax revenues, promoting export, etc. Promotion and emergence of investment have an impact on economic growth, and therefore increasing the investment attractiveness of the region to attract both domestic and foreign investors is an extremely important goal of each country's social and economic policy.

Each country treats investment attractiveness as an indicator of economic growth when it assesses the economic environment. For this reason, it is important for most countries to improve the overall investment environment and encourage foreign investment. Providing long-term economic development in any country can be expected with the growth of labor productivity directly dependent on investments.

As a rule, in most countries large and prosperous regions are emerging in larger regions, while others, especially along the cross-borders, are observing the declining regions with the long-term economic and social consequences of declining industries. By continuously analyzing investment attractiveness, comparing different regions, it is possible to make timely decisions on investment attraction. If potential investors are offered the best options, regions would recover and become attractive to foreign and domestic investors.

Lithuania, being in a strategically excellent location of the East and West Europe, especially the Lithuanian and Polish border region, is not exploiting its potential in attracting investment. In scientific sources, the assessment of investment attractiveness in the Lithuanian and Polish border region is lacking, it is only assessed in general terms, what factors determine the attraction of investments in cross-border regions. In particular, there is a lack of a methodological tool for assessing the investment attractiveness of the Lithuanian and Polish border region and how to increase it.

Research object. Investment attractiveness and its assessment factors in the Lithuanian and Polish border region.

Research purpose. To form the investment attractiveness assessment methodology of the Lithuanian and Polish border region, which allows identifying the main factors determining the investment attractiveness of the Lithuanian and Polish border region and assessing the investment attractiveness and its impact on the region's economy.

To achieve the purpose, these **tasks** were set:

1. Identify the main problems of investment attractiveness in the Lithuanian and Polish border region.
2. Reveal the concept of investment and investment attractiveness.
3. Identify the key determinants of investment attractiveness and determine the methods for assessing attractiveness.
4. Determine the impact of investments on the economy.
5. Create a methodology for assessing investment attractiveness of Lithuanian and Polish border region.
6. Conduct an empirical study of investment attractiveness assessment on the example of the regions of Alytus and Marijampolė located at the border of Lithuania and the regions of Suwalki and Elk located in the Polish border, and to present the conclusions.

The empirical study, according to the developed methodology, concludes that the Lithuanian and Polish border region has slower economic growth than the major cities of the country, and their investment attractiveness is lower. Economic development is uneven. As long as the major cities of Lithuania and Poland successfully attract investments and increase economic prosperity, Lithuanian and Polish border region are facing economic problems. Investors here develop cautiously, assessing all the risks and calculating the economic costs. However, in both Lithuania and Poland, and in their border region, the correlation between investment and other economic indicators is strong. Hence, both parties should increase the investment attractiveness of both domestic and foreign investors in order to boost their economies.

TURINYS

Paveikslų sąrašas	6
Lentelių sąrašas	7
IVADAS.....	8
1.INVESTICINIO PATRAUKLUMO VERTINIMO LIETUVOS IR LENKIJOS PASIENIO REGIONE PROBLEMOS ANALIZĖ	10
1.1. Investicinis patrauklumas Lietuvoje ir Lenkijoje	11
1.2. Investicinis patrauklumas Lietuvos ir Lenkijos pasienio regione.....	16
2. TEORINIAI INVESTICINIO PATRAUKLUMO VERTINIMO LIETUVOS IR LENKIJOS PASIENIO REGIONE SPRENDIMAI.....	19
2.1. Investicijų samprata	20
2.2. Investicinio patrauklumo samprata ir vertinimo ypatumai	23
2.2.1. Investicinį patrauklumą lemiantys veiksniai	24
2.2.2. Investicinio patrauklumo vertinimo metodikos ir modeliai.....	26
2.3. Investicijų poveikis ekonomikai	28
2.4. Pasienio regionų specifika	32
2.5. Investicinį patrauklumą lemiantys veiksniai Lietuvos ir Lenkijos pasienio regionuose	34
3. LIETUVOS IR LENKIJOS PASIENIO REGIONO INVESTICINIO PATRAUKLUMO VERTINIMO METODOLOGIJA	43
4. INVESTICINIO PATRAUKLUMO VERTINIMO LIETUVOS IR LENKIJOS PASIENIO REGIONE TYRIMO REZULTATAI IR DISKUSIJA	47
4.1. Lietuvos ir Lenkijos pasienio regiono investicinio patrauklumo vertinimas apklausos būdu.....	47
4.2. Lietuvos ir Lenkijos pasienio regiono ekonominių zonų atvejų analizės.....	50
4.2.1. Alytaus pramonės parko analizė	51
4.2.2. Marijampolės laisvosios ekonominės zonos analizė	52
4.2.3. Suvalkų specialiosios ekonominės zonos (Suvalkų ir Ełk zonų) analizė	56
4.3. Investicinio patrauklumo poveikio Lietuvos ir Lenkijos pasienio regiono ekonomikos plėtrai analizė.....	60
4.3.1. Pagrindiniai investicinį patrauklumą Lietuvos ir Lenkijos pasienio regione charakterizuojantys statistiniai rodikliai	60
4.3.2. Investicinį patrauklumą charakterizuojančių pagrindinių rodiklių koreliacinė analizė su Lietuvos ir Lenkijos pasienio regiono ekonomikos plėtrą charakterizuojančiais rodikliais	64
IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS	70
LITERATŪRA.....	73
PRIEDAI.....	78

Paveikslų sąrašas

1 pav. Lietuvos verslo aplinkos vertinimo rezultatai 2016–2017 metais	12
2 pav. Lenkijos verslo aplinkos vertinimo rezultatai 2016–2017 metais	13
3 pav. Lietuvos ir Lenkijos vietos „Doing Business“ reitinguose 2011–2017 metais	14
4 pav. Tiesioginės užsienio investicijos, grynosios įplaukos (% BVP) Lietuvoje ir Lenkijoje 2011–2016 metais	14
5 pav. Tiesioginių užsienio investicijų santykis su BVP, 2016 m., proc.	15
6 pav. Didžiausi plyno lauko investiciniai projektai Lietuvoje	16
7 pav. Materialinės investicijos Lietuvoje ir Lenkijoje 2014 metais, mln. eurų	18
8 pav. Investicijų rūšys pagal svarbiausius klasifikavimo požymius	22
9 pav. Investicijoms patrauklią aplinką sąlygojantys veiksniai	25
10 pav. Investavimo aplinkos, investicinės veiklos aktyvumo ir investicinio patrauklumo ryšiai	27
11 pav. VŠĮ „Nemuno euroregionas“ apimančios teritorijos	35
12 pav. Lenkijos pasienio su Lietuva regiono pagrindinės transporto arterijos	36
13 pav. Programos „Interreg: Lietuva-Polska“ teritorija	37
14 pav. Nuolatinių gyventojų skaičius metų pradžioje Alytaus ir Marijampolės regionuose 2013–2017 metais, asmenimis	40
15 pav. Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis 2012–2016 metais, proc.	41
16 pav. Lietuvos ir Lenkijos pasienio regiono investicinio patrauklumo veiksnių modelis	43
17 pav. Lietuvos ir Lenkijos pasienio regiono investicinio patrauklumo vertinimo etapai	44
18 pav. Investuotojų pasirinkimą sąlygojantys svarbiausi kriterijai	48
19 pav. Valstybės ir savivaldybių finansuojamų pramonės parkų pertvarkymas į laisvąsias ekonomines zonas Lietuvoje	50
20 pav. DOVISTA galimybės Lietuvoje	54
21 pav. Finansinis DOVISTA poveikis Lietuvai	54
22 pav. Finansinis DOVISTA poveikis Marijampolės savivaldybei	55

Lentelių sąrašas

1 lentelė. Investicijų prognozė ateinantiems metams, procentais	10
2 lentelė. Verslo aplinkos vertinimas	12
3 lentelė. Investicijų sąvoka	20
4 lentelė. Investicijų poveikio požymiai ekonomikos plėtrai	29
5 lentelė. Marijampolės ir Alytaus regionų socialinių-ekonominių rodiklių palyginimas	39
6 lentelė. Gyventojų skaičius Lietuvoje ir Lenkijoje 2000–2015 metais	60
7 lentelė. Bendrasis vidaus produktas Lietuvoje ir Lenkijoje 2000–2015 metais	61
8 lentelė. Tiesioginės užsienio investicijos Lietuvoje ir Lenkijoje 2000–2015 metais	61
9 lentelė. Materialinės investicijos Lietuvoje ir Lenkijoje 2000–2015 metais	62
10 lentelė. Nedarbo lygis Lietuvoje ir Lenkijoje 2000–2015 metais	62
11 lentelė. Prekių eksportas Lietuvoje ir Lenkijoje 2000–2015 metais	63
12 lentelė. Prekyba Lietuvoje ir Lenkijoje 2000–2015 metais	63
13 lentelė. Darbo našumas Lietuvoje ir Lenkijoje 2000–2015 metais	63
14 lentelė. Smulkaus ir vidutinio verslo įmonių skaičius Lietuvoje ir Lenkijoje 2000–2015 m..	64
15 lentelė. Pearsono koreliacijos koeficientai Lietuvai	66
16 lentelė. Pearsono koreliacijos koeficientai Alytaus regionui	66
17 lentelė. Pearsono koreliacijos koeficientai Marijampolės regionui	67
18 lentelė. Pearsono koreliacijos koeficientai Lenkijai	67
19 lentelė. Pearsono koreliacijos koeficientai Suvalkų regionui	68
20 lentelė. Pearsono koreliacijos koeficientai Ełk regionui	68

IVADAS

Aktualumas. Tvarus ekonomikos augimas šalyse turėtų natūraliai eiti iš investicijų, eksporto, inovacijų, nedarbo lygio mažėjimo.

Investicijos, ar jos būtų vidaus, ar užsienio, bet kurios šalies ekonomikai, jos pažangai turi didžiulę reikšmę. Investicijos lemia tokius ekonominius rezultatus, kaip kuriamos naujos darbo vietos, didėjančios mokestinės pajamos, skatinamas eksportas ir pan. Investicijų skatinimas bei atsiradimas daro įtaką ekonomikos augimui, todėl be galo svarbus kiekvienos valstybės socialinės ir ekonominės politikos uždavinys – didinti investicinį regiono patrauklumą, kad jis būtų patrauklus tiek vidaus, tiek užsienio investuotojams.

Kiekviena šalis vertindama ekonominę aplinką investicijų pritraukimą traktuoja kaip ekonominio augimo rodiklis. Dėl šios priežasties daugumai šalių svarbu pagerinti bendrą investicinę aplinką bei skatinti užsienio investicijas. Užtikrinus nuo investicijų tiesiogiai priklausantį darbo našumo augimą galima tikėtis ilgalaikės ekonominės plėtros bet kurioje šalyje.

Kaip taisyklė daugumoje šalių didžiuosiuose regionuose formuojasi augantys ir klestintys regionai, o kitose, ypač pasienio, stebimi nykstantys regionai su mažėjančios pramonės ilgalaikėmis ekonominėmis ir socialinėmis pasekmėmis. Nuolat analizuojant investicinį patrauklumą, lyginant jį regionuose su kitais regionais, būtų galima laiku priimti reikiamus sprendimus investicijų pritraukimo srityje. Potencialiems investuotojams pasiūlomi geriausi variantai, regionai atsigautų, būtų patrauklūs užsienio ir vidaus investuotojams.

Problema. Kad regioninė politika vystytųsi tolygiai reikėtų pritraukti kuo daugiau užsienio investicijų ir kad jos pasiskirstytų tolygiai šalies regionuose. Užsienio investicijos daugiausiai nuteka į tas šalis, o šalyse į tuos regionus, kuriuose mokestinė politika sutvarkyta ir stabilizuota, yra didelė kvalifikuotos darbo jėgos pasiūla. Gaunasi užburtas ratas: žemos investicijos didina socialinį nestabilumą šalyje, tuomet žemas darbo užmokestis skatina emigraciją. Kai šalyje sumažėja kvalifikuotos darbo jėgos, tuomet investuotojams tokia šalis tampa nepatraukli ir mažos investicijos didina socialinį nestabilumą šalyje ir t. t. Regionų baltojoje knygoje 2017-2027 projekte, kuris artimiausiu metu bus patvirtintas, nurodoma, jog „neefektyvi investicijų pritraukimo politika ir neišnaudojamos Europos Sąjungos investicijų teikiamomis galimybės kurti gerai apmokamas darbo vietas regionuose“ (Regionų baltoji knyga, 2017, p. 3). Tai tik patvirtina disbalansą tarp didžiųjų miestų ir regionų ekonomikos plėtros. Lietuva būdama strategiškai puikioje vietoje Rytų ir Vakarų Europos, ypač Lietuvos ir Lenkijos pasienio regione, neišnaudoja savo potencialo investicijų pritraukimo srityje. Moksliniuose šaltiniuose pasigendama Lietuvos ir Lenkijos pasienio regiono investicinio patrauklumo vertinimo, tik bendrais bruožais vertinama, kokie veiksniai lemia investicijų pritraukimą pasienio

regionuose. Ypač trūksta metodologinės priemonės, kaip vertinti Lietuvos ir Lenkijos pasienio regiono investicinį patrauklumą ir kaip jį padidinti.

Tyrimo objektas. Investicinis patrauklumas ir jo vertinimo veiksniai Lietuvos ir Lenkijos pasienio regione.

Tikslas. Suformuoti investicinio patrauklumo Lietuvos ir Lenkijos pasienio regiono vertinimo metodologiją, leidžiančią identifikuoti pagrindinius Lietuvos ir Lenkijos pasienio regiono investicinį patrauklumą lemiančius veiksnius ir įvertinti patį investicinį patrauklumą bei jo daromą poveikį regiono ekonomikai.

Tiksliui pasiekti buvo išsikelti tokie **uždaviniai**:

1. Identifikuoti investicinio patrauklumo Lietuvos ir Lenkijos pasienio regione pagrindines problemas.
2. Atskleisti investicijų ir investicinio patrauklumo sampratą.
3. Išskirti pagrindinius investicinį patrauklumą lemiančius veiksnius, modelius ir nustatyti patrauklumo vertinimo metodus.
4. Nustatyti investicijų poveikį ekonomikai.
5. Sukurti Lietuvos ir Lenkijos pasienio regiono investicinio patrauklumo vertinimo metodologiją.
6. Atlikti investicinio patrauklumo vertinimo empirinį tyrimą Lietuvos pasienyje esančių Alytaus ir Marijampolės regionų bei Lenkijos pasienyje esančių Suvalkų ir Ełk regionų pavyzdžiu ir pateikti išvadas.

Metodai. Mokslinės literatūros analizė, teisės aktų analizė, lyginamoji statistinių duomenų analizė, jų grupavimas, detalizavimas, apibendrinimas, apklausos metodas, aprašomosios atvejo analizės, koreliacinė analizė, grafinis duomenų vaizdavimas.

1. INVESTICINIO PATRAUKLUMO VERTINIMO LIETUVOS IR LENKIJOS PASIENIO REGIONE PROBLEMAS ANALIZĖ

Kiekvienas procesas susiduria su sunkumais, kuriuos lemia aplinka. Vertinant investicinį patrauklumą Lietuvos ir Lenkijos pasienio regione gali kilti tam tikrų trikdžių, sunkumų, todėl reikia rasti tinkamiausią metodologiją šiam procesui, kad jį patobulinti.

- Teoriniu aspektu – mokslinėje literatūroje randama išanalizuotų daug įvairių investicinio patrauklumo vertinimo kriterijų bei analizei reikalingų jau esančių rodiklių.
- Praktiniu aspektu – vis dar nepilnai išnaudota neoptimali (ribota) praktika realiai vertinant investicinį patrauklumą, norint pritraukti naujus tiek vietinius, tiek užsienio investuotojus.

Užsienio investuotojui labai svarbus šalies bei konkretaus regiono investicinis patrauklumas. Tai ir politinis stabilumas, mokesčių sistemos stabilumas, nacionalizacijos grėsmė, aiškumas, galimybė pritraukti būtinos kvalifikacijos darbo jėgą, konkretaus šalies regiono ekonominių ir socialinių plėtros aspektų dinamika, ekologijos problemos.

Remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis, kasmet apklausus apie 800 pramonės įmonių vadovų, ką jie mano apie investicijas Lietuvoje ateinančiais metais, rezultatai nėra labai džiuginantys (1 lentelė):

1 lentelė. Investicijų prognozė ateinantiems metams, procentais (Lietuvos statistikos departamentas, 2016)

	2013	2014	2015	2016	2017
Didės	42	15	20	17	21
Nesikeis	41	71	56	72	61
Mažės	10	7	14	4	9
Nebus investuota	7	7	10	7	9
Balansas	32	8	6	13	12

2012 metais prognozuodami kokie bus ateinantys metai, verslininkai buvo optimistai ir net 42 proc. apklaustųjų manė, jog 2013 metais investicijos Lietuvoje padidės. Tačiau nuo 2013 metų iki dabar tokios prognozės sumažėjo daugiau nei du kartus. Guodžia nors tai, jog didžioji dalis apklaustųjų nemano, jog investicijos mažės (tokių yra santykinai mažas procentas), o visgi tiki, jog investicijos išliks stabilios.

Lietuvos ir Lenkijos pasienio postai ties Kalvarija ir Lazdijais nuo seno garsėja kaip vieni didžiausių koridorinių vartų į Vakarų ir Pietų šalis. Didžiuliai eksporto srautai kiekvieną dieną į kitas

Europos Sąjungos šalis praeina būtent pro šiuos postus ir keliauja per Alytaus, Marijampolės, Suvalkų ir Ełk regionus.

Naujiems investuotojams šie regionai galėtų tapti puikia terpe naujoms investicijoms, būtent dėl aukšto eksporto rodiklio. Tačiau tiek Alytaus pramonės parkas (PP), tiek Marijampolės laisvoji ekonominė zona (LEZ), tiek Suvalkų ir Ełk ekonominės zonos (EZ) ilgą laiką investuotojų visiškai nedomino ir buvo visai nepatrauklūs investicijoms regionai.

Šiame skyriuje analizuojama, koks yra investicinis patrauklumas Lietuvos ir Lenkijos pasienio regione ir kas jam būdinga.

1.1. Investicinis patrauklumas Lietuvoje ir Lenkijoje

Lenkija investicijų pritraukime gerokai lenkia Lietuvą, todėl jos regionų investicinio patrauklumo skirtumai daugiausia išryškėja per inovacijas, kurios ir suskirsto regionus į ekonomiškai stiprius ir silpus, kas sąlygoja investicijų plėtrą juose (Churski ir Dominiak, 2014). Be to Lenkija Lietuvą gerokai lenkia inovacijų, mokslo plėtros srityje, technologijų diegime

Pasak Samoškos (2011), „verslo sąlygų vertinimą reguliariai atlieka keletas pasaulyje gerai žinomų institucijų ir organizacijų, tokių kaip pasaulio ekonomikos forumas, Pasaulio bankas, *Heritage* fondas, leidinio „The Economist“ padalinys ir Šveicarijos Tarptautinis vadybos plėtros institutas.“ (p. 84). Lietuvoje šiuos duomenis nuolat renka, analizuoja, stebi ir prižiūri Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. Vadovaujantis ministerijos (LR ūkio ministerija [LRŪM], 2017) teikiama informacija, „Ūkio ministerija yra „Doing Business“ tyrimo koordinatorė Lietuvoje. Pasaulio bankas tyrimą „Doing Business“ vykdo nuo 2002 m., Tyrimas „Doing Business“ – tai verslo aplinkos vertinimas pagal Pasaulio banko apibrėžtą metodiką ir scenarijus pagal 11 rodiklių. Atlikdamas šį tyrimą Pasaulio bankas analizuoja verslo plėtrą skatinančius ir stabdančius reikalavimus skirtingose valstybėse ir regionuose ir šiuos reitinguoja. Atsižvelgdama į tai, Ūkio ministerija analizuoja „Doing Business“ ataskaitų rezultatus ir metodologiją, bendradarbiauja su valstybės institucijomis ir verslo įmonėmis rengiant pasiūlymus ir priemones, kurios galėtų teigiamai paveikti ataskaitos duomenis.“

Pasak Manto Katino, „Investuok Lietuvoje“ generalinio direktoriaus, „užsienio investuotojams renkantis investicijų lokaciją, pirmasis, ilgasis sąrašas sudaromas daugiausia atsižvelgiant į tarptautinius reitingus, kurių pagrindinis – „Doing Business“. Dėl šios priežasties bet koks neigiamas pokytis turi neigiamą įtaką stengiantis pritraukti tiesioginių užsienio investicijų.“ (Simėnas, 2016).

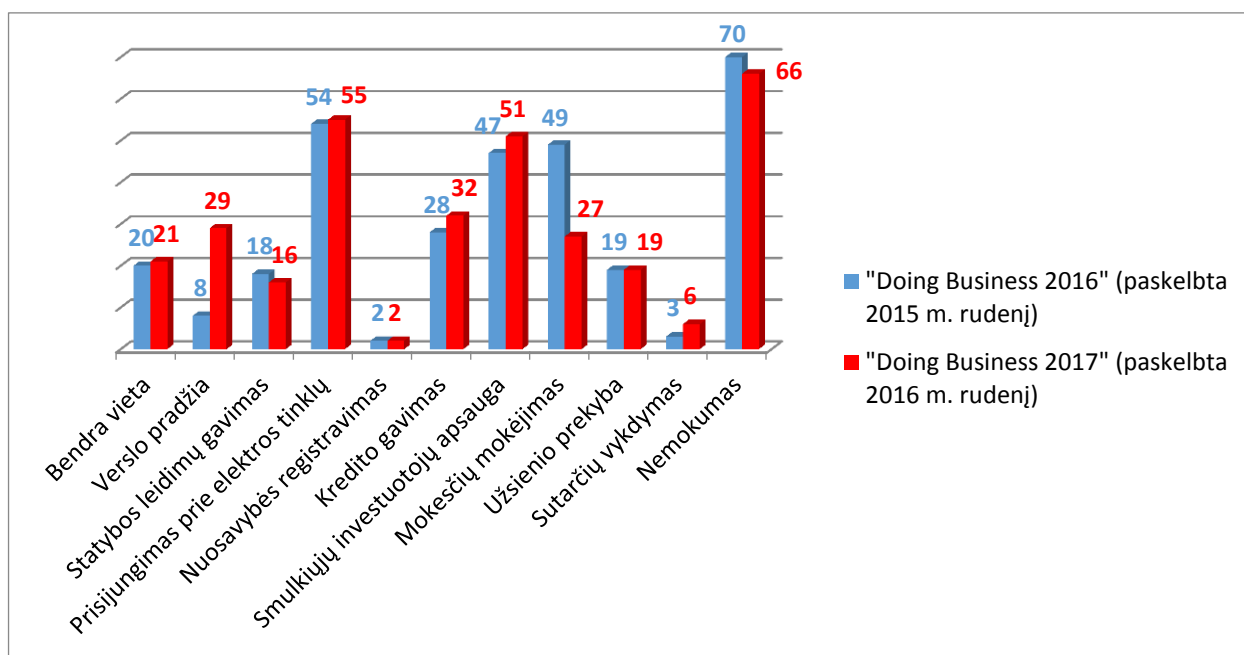
Lietuva su Lenkija pagal verslui palankio aplinkos reitingavimą potencialiems investuotojams yra gana artimos, nes pagal Pasaulio banko duomenų ataskaitą „Doing Business 2017“, jas skiria vos dvi vietos (2 lentelė).

2 lentelė. Verslo aplinkos vertinimas (sudaryta pagal „Doing Business 2017“, 2016)

	Reitingo vieta	Verslo pradžia	Statybos leidimų gavimas	Prisijungimas prie elektros tinklų	Turto registravimas	Kredito gavimas	Smulkiųjų investuotojų apsauga	Mokesčių mokėjimas	Užsienio prekyba	Sutarčių vykdymas	Nemokumo indeksas
Naujoji Zelandija	1	1	1	34	1	1	1	11	55	13	34
Singapūras	2	6	10	10	19	20	1	8	41	2	29
Danija	3	24	6	14	12	32	19	7	1	24	8
.....											
Lietuva	21	29	16	55	2	32	51	27	19	6	66
Kanada	22	2	57	108	43	7	7	17	46	112	15
Malaizija	23	112	13	8	40	20	3	61	60	42	46
Lenkija	24	107	46	46	38	20	42	47	1	55	27

Žvelgiant į atskiras vertinimo sritis, galima išskirti tam tikras tendencijas. Lietuva lyginant su Lenkija gali lengviau pritraukti investuotojus, kuriems prioritetu yra lengvesnė verslo pradžia, nesudėtingas statybos leidimų gavimas, turto registravimas, užtikrintas mokesčių mokėjimas ir sutarčių vykdymas. Tačiau jeigu investuotojui labiau aktualu kredito gavimas, smulkiųjų investuotojų apsauga, palanki užsienio prekyba, nesudėtingas prisijungimas prie elektros tinklų, tuomet, tikėtina, kad toks investuotojas rinksis kaimyninę Lenkiją.

Lietuvos pokytis visuose vertinimo kriterijuose 2016 ir 2017 metų „Doing business“ ataskaitose:

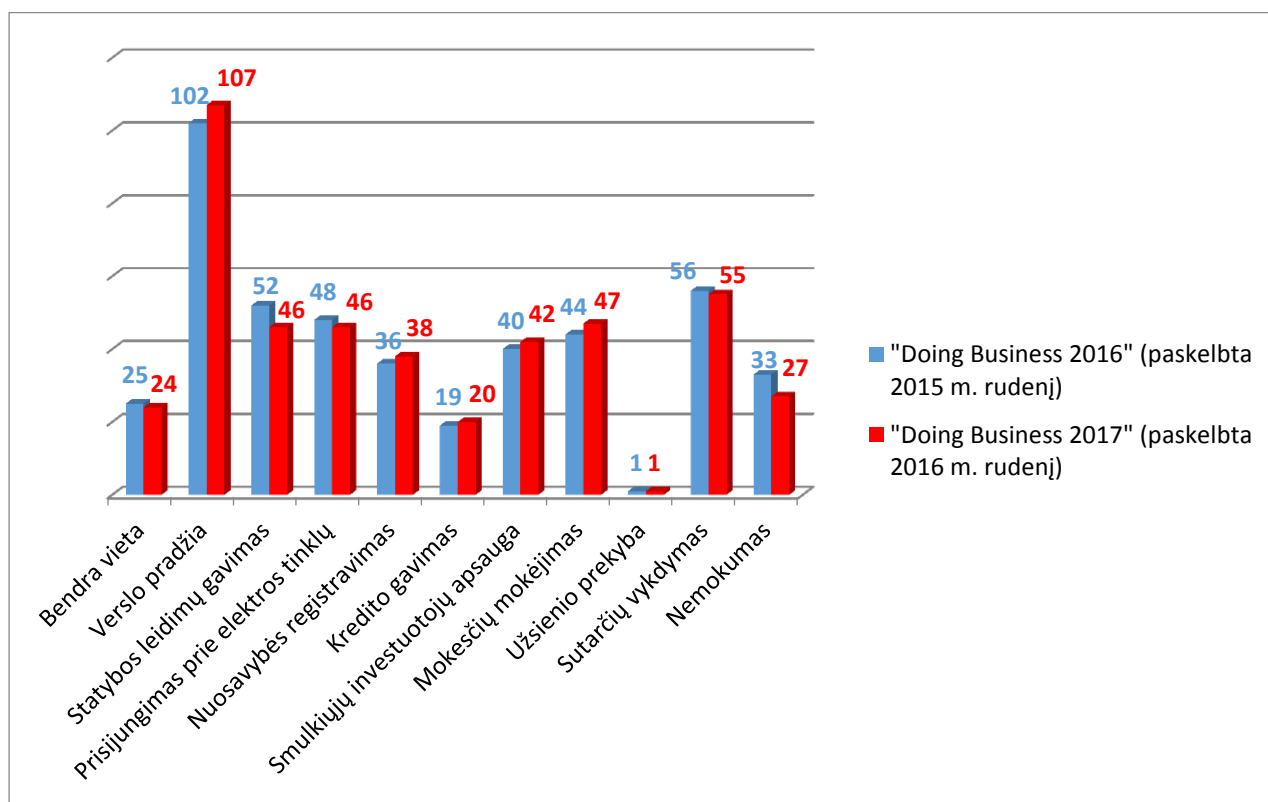

1 pav. Lietuvos verslo aplinkos vertinimo rezultatai 2016–2017 metais (sudaryta pagal „Doing Business“, 2016)

Iš paveikslo matosi, jog aukščiausia Lietuvos pozicija yra nuosavybės registravimo srityje, t. y. stabili antra vieta antrus metus iš eilės.

Aukščiausias pakilimas šiame reitinge buvo pasiektas mokesčių mokėjimo srityje. Joje Lietuva per vienerius metus pakilo iš 49 į 27 vietą, sąlyginai dėl pagerėjusio PVM administravimo ir surinkimo. O didžiausias nuosmukis užfiksuotas verslo pradžios srityje – iš 8 vietos Lietuva nukrito į 29. Pasak Simėno (2016), „svarbiausia šio indekso kritimo priežastis yra ta, kad ataskaitoje vertinta kita juridinio asmens teisinė forma: anksčiau buvo vertinamos mažųjų bendrijų, o šį kartą UAB steigimo procedūros.“

Lenkijos situacija tuo pačiu laikotarpiu pateikiama 2 pav. :

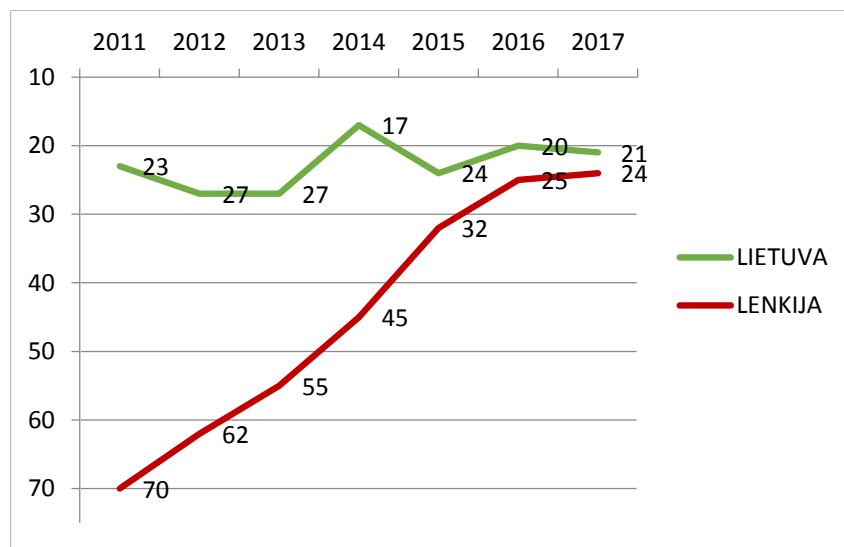

2 pav. Lenkijos verslo aplinkos vertinimo rezultatai 2016–2017 metais (sudaryta pagal „Doing Business“, 2016)

Iš paveikslo matosi, jog aukščiausia Lenkijos pozicija yra užsienio prekybos srityje, t. y. stabili pirmą vietą antrus metus iš eilės. Didelių pakilimų Lenkija per metus neturėjo, nuosmukių taip pat. Vadinasi Lenkija yra ganėtinai stabili valstybė verslo aplinkos vertinime 2015–2016 metais.

Bendras Lietuvos ir Lenkijos verslo aplinkos vertinimas ilgesniuoju periodu pateiktas 3 pav. Iš paveikslo akivaizdu, jog Lietuva nuolat yra apie 20-oje reitingo vietoje, kas bendrame pasaulio kontekste yra pakankamai gerai. O štai Lenkija prieš keletą metų buvo ganėtinai žemai, apie 70

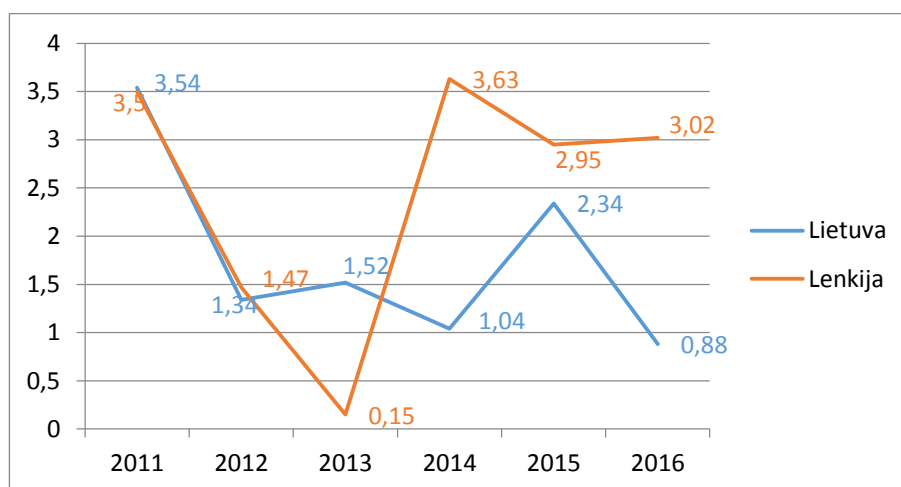
reitingo vietą, kasmet sparčiai kilo ir šiuo metu jau yra stipriai priartėjusi prie Lietuvos. Išlaikydama tokias tendencijas, artimiausiu metu Lenkija gali tapti patrauklesne verslo aplinkos kūrime.

3 pav. Lietuvos ir Lenkijos vietos „Doing Business“ reitinguose 2011–2017 metais (sudaryta pagal „Doing Business“ 2011–2017 m. ataskaitas)

Žinoma, kiekvienas investuotojas rinkdamasis potencialių vietų sąrašą, vertins atskirus rodiklius, kurie jam yra prioritetiniai. Tokiu atveju Lietuva išsiskiria aukšta pozicija turto registravimo ir sutarčių vykdymo srityse. Tačiau negalime pasigirti kitose srityse, ypač nemokumo indeksu (kuris apskaičiuojamas vertinant bankroto, reorganizavimo ir likvidavimo atvejus), pagal kurį Lietuva yra tik 66 vietoje pagal kitas šalis.

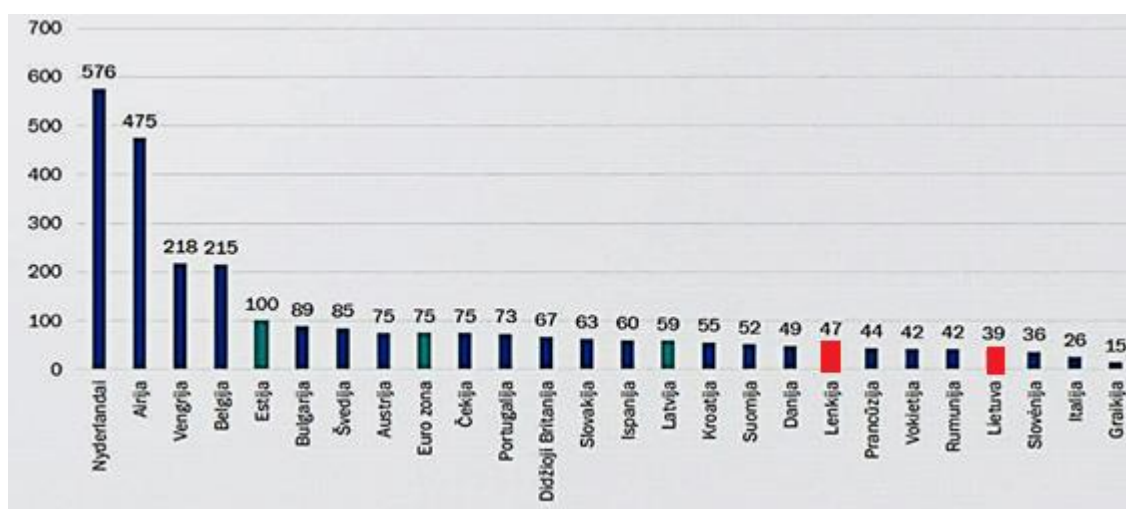
Tačiau nepaisant visų rodiklių ir reitingavimų, Lietuva gerokai atsilieka investuotojų skaičiumi, tą puikiai atspindi tuo pačiu laikotarpiu kitusios tiesioginės užsienio investicijos Lietuvoje ir Lenkijoje (4 pav.).

4 pav. Tiesioginės užsienio investicijos, grynosios įplaukos (% BVP) Lietuvoje ir Lenkijoje 2011–2016 metais (sudaryta pagal Pasaulio banko duomenis, 2017)

Taigi, remiantis prieš tai pateikta informacija matosi, jog Lenkijoje investicinis patrauklumas nuolat ir tolygiai kilo, tačiau pritrauktos investicijos buvo nuolat kintančios ir pvz. 2013 m. buvo ženkliai sumažėjusios, o jau 2014 m. stipriai išaugusios. Tuo tarpu Lietuva išlaikiusi gana tolygią poziciją investicinio patrauklumo vertinime, ir investicijų pritraukia taip pat daugiau mažiau vienodai. Reikia pabrėžti, jog nors reitinguose Lietuva lenkia Lenkiją, tačiau pritrauktų investicijų kiekiai rodo priešingą situaciją.

Reikia paminėti, jog tiek Lenkijoje, tiek Lietuvoje tiesioginių užsienio investicijų ir BVP santykis yra vienas žemiausių Europoje (5 pav.), vadinasi, investicijų, kuriančių aukštos pridėtinės vertės darbo vietas yra dar mažiau.

5 pav. Tiesioginių užsienio investicijų santykis su BVP, 2016 m., proc. (adaptuota pagal Europos statistikos departamentą Eurostat, 2017)

Lenkija yra viena iš tų keleto šalių, kurių ne taip skaudžiai kaip kitus palietė 2009 m. ekonomikos krizė. Dėl ekonominio ir politinio stabilumo Lenkija sulaukia daug, ir ypač galingų užsienio investuotojų dėmesio. Tai viena pagrindinių priežasčių, paaiškinančių, kodėl sparčiai auga šios šalies ekonomika, mažėja nedarbas, didėja jos konkurencingumas.

Specialioji ekonominė zona „Invest Park“, užimanti 2600 ha, yra didžiausia specialioji ekonominė zona Lenkijoje ir ketvirta Europoje. Lenkija užsienio investuotojams patraukli savo ekonominiu ir politiniu stabilumu, savo vidaus rinkos dydžiu ir geografiškai patrauklia vieta.

Tuo tarpu LR Finansų ministerijos duomenimis (LRFM, 2017), „Lietuva spartesnio proveržio tikisi ateinančius trejus metus. Sutelktos visos priemonės gerinant verslo sąlygas ir investicinę aplinką, todėl Vyriausybės tikslas – iki 2020-ųjų šoktelėti į 15-ą vietą šalių reitinge – ambicingas, bet pasiekiamas.“

Taigi, nereikėtų pernelyg džiūgauti, kad Lietuva ir Lenkija užima aukštas pozicijas verslo aplinkos vertinimo ataskaitose. Žinoma, aukštesnis reitingas patrauklesnis pritraukti investuotojus.

Tačiau vien to neužtenka. Reikia sudominti šalimi, jos galimybėmis konkrečius investuotojus – pritraukti naujų bei pristatyti plėtros galimybes jau veikiančioms.

Ekonomikos sąlygoms pasikeitus, Lietuvoje ir Lenkijoje pagerinus profesinio mokymosi kokybę ir pakėlus jį į kitą lygmenį, bei paskatinus mokymąsi visą gyvenimą, išaugtų produktyvumas ir investicinis patrauklumas ženkliai padidėtų.

1.2. Investicinis patrauklumas Lietuvos ir Lenkijos pasienio regione

Lietuvos ir Lenkijos pasienyje pastaruosiu metu pritraukta gana nemažai investuotojų. Tačiau negalima teigti, jog investicijų atžvilgiu Lietuva prieš Lenkiją lyderiauja ir turi kažkokį išskirtinumą pritraukiant investicijas. Pavyzdžiui, vienas didžiausių pastarųjų metų investuotojų Lietuvoje danų įmonė A/B „Dovista“ 2016 metais pasirinko Lietuvą, Marijampolės regioną, nors tarp potencialių vietovių buvo ir Lenkija. Lietuvai tai didžiulis laimėjimas. Tačiau tais pačiais metais Lietuva, Alytaus regionas, prarado didžiulį investuotoją, Graikijos grupės įmonę „Coca-Cola HBC“, kuri savo veiklą perkėlė į kaimyninę Lenkiją. Galimai abi šalys patrauklios tiems patiems investuotojams, todėl jie vietą renkasi atsižvelgdami į anksčiau minėtus veiksnius bei rodiklius.

Darbe analizuojamo Alytaus regiono centras Alytus įsikūręs strategiškai patogioje vietoje – trijų didelių rinkų – Lenkijos 55 km, Baltarusijos 65 km ir Rusijos 100 km – sankirtoje.

Naujausiais duomenimis, didžiausi plyno lauko, t. y. laisvųjų ekonominių zonų ir pramonės parkų, investiciniai projektai pateikiami 6 pav., ir galima išskirti, jog net 2 („Dovista“ ir „CIE Forge LT“) iš 9 pateiktų didžiausių užsienio investuotojų kuriasi Marijampolėje:

Bendrovės pavadinimas	Kilmės šalis	Veikla	Investicija, mln. Eur
„Dovista“	Danija	Langų gamyba	100*
„Continental“	Vokietija	Automobilių komponentų gamyba	95
Neo Group	Ukraina	PET pakuočių gamyba	54,3
Eternit Baltic	Vokietija	Stogo dangų gamyba	33,0
„Hella“	Vokietija	Automobilių komponentų gamyba	30
Finnfoam	Suomija	Termoizoliacinių medžiagų gamyba	12,0
Devold	Norvegija	Drabužių gamyba	10,8
Klasmann Deilmann	Vokietija	Durpių substratų gamyba	10,5
CIE Forge LT	Ispanija	Automobilių detalių ir komplektų gamyba	7,5

6 pav. Didžiausi plyno lauko investiciniai projektai Lietuvoje („Verslo žinios“, 2017)

Kaimyninės Lenkijos ekonomika net ūgtelėjo per visame pasaulyje praėjusią 2008–2009 m. finansinę krizę, kai tuo tarpu visur mažėjo. Janišius (2016), savo straipsnyje akcentuoja jog, į Lenkiją, kur sąnaudos mažesnės, o darbuotojai kvalifikuoti ir yra netoli pagrindinių rinkų krizės metu Vakarų Europos, ypač Vokietijos, įmonės ieškomos galimybių sumažinti gamybos kaštus, aktyviai perkėlinėjo savo gamybą į Lenkiją, nes jos tvarus ūkio augimas ir didelė 38 mln. gyventojų rinka dar labiau paskatino verslo investicijas. Tačiau net ir augant ekonomikai Lenkijoje, kaip ir kitų šalių, jos regionų, neaplenkė ta pati problema – tiek investicijos, tiek naujos darbo vietos šalyje pasiskirstę labai netolygiai. Daugiausiai, žinoma, tenka Varšuvai, šiek tiek mažiau, bet pakankamai pietvakarių ir vakarų sritims, o štai Rytų Lenkijos regionuose ekonomikos augimas gerokai lėtesnis. Pasienio su Lietuvos regioną, kaip ir visą Rytų Lenkiją, kamuoja tos pačios ekonominės problemos – gyventojai senėja, jaunimas emigruoja į didmiesčius ar kitas šalis, nyksta kaimai.

Rytų Lenkijoje, kaip ir Pietvakarių Lietuvoje ėmė vyrauti žemas industrializacijos lygis, iš pramonės šakų beliko žemės ūkis, produktyvumas ir socialinė infrastruktūra nesivystė.

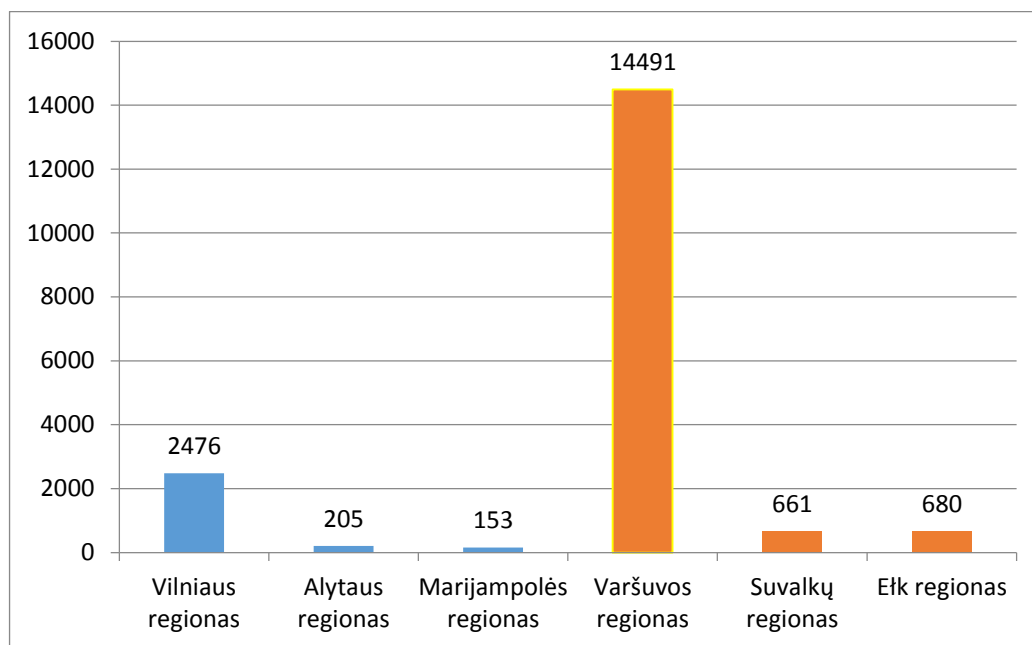
To priežastis, kaip ir Lietuvoje ta pati – tiek Vilnius, tiek Varšuva yra traukos centrai mažesnių regionų gyventojams, nes ten didesnės perspektyvos, ypač jaunimui, kuris didžiuosiuose miestuose baigęs studijas nebenori grįžti atgal į regioną. Taip sumažėja gimstamumas, gyventojų skaičius mažėja. Kaimyninė šalis skatinant naujas darbo vietas ir inovacijas Rytų Lenkijoje įkūrė net 5 specialiosios ekonominės zonos (SEZ). Viena visai šalia Lietuvos – Suvalkuose.

Lenkijos pasienio su Lietuva regionas investuotojus bando prisitraukti žadėdamas taikyti mokesčių lengvatas, o Lietuvos pasienyje su Lenkija užsienio investuotojai laukiami dėl puikiai įrengtos infrastruktūros ir energetikos. Bet esminis skirtumas yra tas, kad Lenkijos investicinis patrauklumas didesnis dėl greta esančių labiausiai išsivysčiusių (ES) šalių, o Lietuva šiuo atveju daugiau vertinama kaip vartai į Rytus.

Ypatingą vaidmenį užima užsienio investicijos, kurios pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis 2015 metų pabaigoje tiesioginės užsienio investicijos, tenkančios vienam gyventojui sudarė 4673 eurus, o 2016 metų pabaigoje – 4890 eurų, žinoma, didžiausi jų srautai visgi tenka didiesiems Lietuvos miestams – Vilniui, Kaunui, Klaipėdai. Lenkijoje TUI, tenkančios vienam gyventojui 2015 metais siekė 4937 eurus.

Investicijų skirtumai tarp didžiųjų šalies miestų ir regionų yra akivaizdūs. *Lietuvoje* tiesioginės užsienio investicijos vienam gyventojui 2014 metais Vilniaus regione buvo 11235 eurai, Alytaus regione 805 eurai, Marijampolės regione 904 eurai. *Lenkijoje* užsienio investicijų skirtumas regionuose taip pat yra ryškus. 2014 metais TUI Varšuvos regione buvo 94,7 mlrd. eurų, Suvalkų regione 16,6 mlrd. eurų, o Ełk regione - 12,9 mlrd. eurų.

Materialinės investicijos, kurios yra skirtos ilgalaikiam materialiajam turtui sukurti, įsigyti arba padidinti jo vertei, pastaruju metu Lietuvoje vis didėja (7 pav.), tačiau pasienio regionai gerokai atsilieka nuo šalies vidurkio.

7 pav. Materialinės investicijos Lietuvoje ir Lenkijoje 2014 metais, mln. eurų (sudaryta pagal Lietuvos ir Lenkijos statistikos departamentų duomenis, 2017)

Materialinės investicijos Lietuvoje ir Lenkijoje tarp didžiųjų šalies regionų ir pasienio regionų skiriasi milžiniškai. Lietuvoje jos didesnės 12-16 kartų, Lenkijoje net 21 kartą. Turint galvoje, jog dažniausiai materialinių investicijų augimą skatina augančios darbo sąnaudos, noras didinti efektyvumą, pažymėtina, kad efektyvus materialinių investicijų panaudojimas regionuose lemtų ne tik socialinių ir ekonominių rodiklių skirtumo mažinimą, bet ir turėtų reikšmės regionų plėtrai.

Apibendrinant galima teigti, jog investicinis patrauklumas Lietuvoje ir Lenkijoje pasiskirstęs netolygiai. Didieji šalių centrai, sostinės, vakarų Lietuva ir vakarų Lenkija pritraukia didžiausias investicijas, o Lietuvos ir Lenkijos pasienyje esantys regionai turi lėtesnį ekonomikos augimą, kadangi šiame regione tos pačios ekonominės problemos, būdingos visai Rytų Europai, tokios kaip nedidelis investuotojų skaičius, didelis nedarbo lygis, ženklus gyventojų mažėjimas ir senėjimas, kaimų nykimas, artimųjų rytų postsovietinių šalių, tokių kaip Baltarusija, Ukraina, įtaka. Tačiau pastaruju metu Lietuvos ir Lenkijos pasienio regioną pasiekia vienas kitas stambus investuotojas ir jame kuriasi naujų įmonių. Todėl investicinę aplinką reikia nuolat vertinti, sekti jos tendencijas ir siekti padidinti investicinį patrauklumą šiuose regionuose.

2. TEORINIAI INVESTICINIO PATRAUKLUMO VERTINIMO LIETUVOS IR LENKIJOS PASIENIO REGIONE SPRENDIMAI

Bet kokiam verslui, tiek vietos, tiek užsienio, yra svarbūs ekonomikos rodikliai, nes jie pažymi, kokia yra valstybės ekonominė situacija ir padėtis pasaulyje. Jeigu šie rodikliai yra stabilūs ir gerai vertinami, tuomet valstybėje investicinė aplinka yra palanki verslui, priešingu atveju – sąlygos investicijoms rizikingos.

Investuotojai yra viena iš tikslinių grupių, greta vietos gyventojų, vietos verslininkų ir turistų, kurias miestas, regionas ar šalis stengiasi pritraukti didindami savo patrauklumą ir išskirtinumą. Pritraukus investicijas, kuriama pridėtinė vertė tai vietovei: didėja demografinė padėtis, skatinamas vietos verslas, mažėja nedarbas, padidėja suvartojimo kiekiai, išauga pajamų srautai.

Kurtishi-Kastrati (2013) pažymi, jog šalys bei regionai, kurios liberalizavo tiesioginių užsienio investicijų režimą, išlaikė patrauklią investicinę aplinką. Vertinant TUI naudą, būtina išskirti ir technologijų privalumus, žmogiškojo kapitalo formavimąsi, konkurencingos verslo aplinkos stiprinimą, indėlį į tarptautines prekybos integracijas ir įmonių plėtros tobulinimą.

Kaip jau buvo minėta anksčiau, pasienio regionai, Lietuvos ir Lenkijos pasienio regionas taip pat, yra patrauklūs ir išsiskiria keletu kriterijų: investiciniu (siekiant pasinaudoti valstybinės sienos teikiamais privalumais), turistiniu (kultūriniai mainai pasienio regionuose dažnai nulemia tam tikrą turistinių išteklių išskirtinumą, nebūdingą šalies viduje esantiems regionams), socialiniu (mobili darbo jėga pasienio regionuose dažniausiai gali pasinaudoti galimybe dirbti toje valstybėje, kurioje yra palankesnės sąlygos) (Bruneckienė, Zykienė ir Stankevičius, 2016).

Kalbant apie investicijas, turima omenyje toks rodiklis, kuris skatina ekonomikos augimą. Naujai besivystantis verslas ir jo aplinka skatina jau esančius verslininkus tobulėti, užmegzti kontaktus, didinti kompetenciją. Apskritai atėjus naujoms investicijoms, ypač gamybos srityje, sukuriama daug darbo vietų, didėjanti konkurencija dėl darbuotojų reiškia ir atlyginimų didėjimą kitose įmonėse. Prasideda savotiška grandininė reakcija, nes aplink gamyboje atsiradusias naujas darbo vietas visada kuriasi paslaugų sektoriaus įmonės.

Tačiau vertinant Europos šalis, Lietuva išskiriama kaip santykinai mažai investicijų pritraukianti šalis. Šimelytė ir Antanavičienė (2013), išskiria keletą pagrindinių to problemų: aukštą korupcijos lygį šalyje, nuolat besikeičiančią mokesčių ir darbo santykius reglamentuojančią sistemą, aukštus vyriausybės reikalavimus, strategijos neturėjimą. Ilgalaikė strategija galėtų būti pagrindinis lemiamas veiksnys pritraukiant tiesiogines užsienio investicijas. Kaip vieną pagrindinių investicijų pritraukimo neigiamų aspektų taip pat išskyrė Melo ir Quinn'as (2015).

Lietuvos investicinės aplinkos gerinimui yra patvirtinta Investicijų skatinimo programa (1 priedas), kuria siekiama pagerinti Lietuvos, kaip patrauklios investicijoms šalies įvaizdį, išskiriant

tokius uždavinius kaip: „gerinti investicinę aplinką; plėtoti laisvasias ekonomines zonas ir pramonės parkus; skatinti pramonės ir paslaugų įmonių jungimąsi į tinklus ir pramoninį bendradarbiavimą; skatinti įmones efektyviau naudoti žaliavas ir energiją; didinti pažangiųjų (aukštųjų) ir vidutiniškai pažangių technologijų produktų gamybą; didinti studijų ir profesinio mokymo atitiktį darbo rinkos poreikiams; sukurti nuolat veikiančias žmogiškųjų išteklių kompetentingumo tobulinimo priemones.“

Šiame skyriuje analizuojama mokslinė literatūra, kurioje aptariama investicijų samprata, investicinio patrauklumo vertinimo metodikos ir modeliai, investicijų poveikis ekonomikai, investicinį patrauklumą lemiantys veiksniai, koks yra investicinis patrauklumas Lietuvos ir Lenkijos pasienio regione.

2.1. Investicijų samprata

Terminas „*investicijos*“ kilęs iš lotyniško žodžio „*invest*“, reiškiančio „*įdėti*“. Investicijų sąvoka neturi apibrėžtos konkrečiai vienos pagrindinės reikšmės. Pagrindinės „investicijų“ sąvokos reikšmės, apibrėžtos mokomajame ekonomikos žodyne, LR investicijų įstatyme, taip pat įvairių autorių, pateikiamos 3 lentelėje:

3 lentelė. Investicijų sąvoka (sudaryta autorės)

LR investicijų įstatymas (1999)	Investicijos – tai piniginės lėšos ir įstatymais bei kitais teisės aktais nustatyta tvarka įvertintas materialusis, nematerialusis ir finansinis turtas, kuris investuojamas siekiant iš investavimo objekto gauti pelno (pajamų), socialinį rezultatą (švietimo, kultūros, mokslo, sveikatos ir socialinės apsaugos bei kitose panašiose srityse) arba užtikrinti valstybės funkcijų įgyvendinimą.
Mokomasis žodynas „Ekonomikos terminai ir sąvokos“ (1999)	Investicijos – tai ūkinė veikla, kurios metu ištekliai naudojami kuriant naują realų kapitalą. Bendriausia prasme investicijos yra veikla, kurios naudingumas išryškėja neiškart, o ateityje.
Rutkauskas ir Stankevičius (2006)	Investicijos – tai priemonės, kuriomis galima kam nors perduoti grynuosius pinigus, siekiant išsaugoti ir padidinti jų vertę arba užtikrinti teigiamas pajamas, kurias galima gauti perduodant tuos pinigus.
Cibulskienė ir Butkus (2007)	Investicijos apibrėžiamos kaip lėšų įdėjimas, kurio metu siekiama gauti tam tikros naudos.
Tomaševič ir Mackevičius (2010)	Investicijos – kapitalo įvairiomis jo formomis įdėjimą į skirtingus ūkinės veiklos objektus, siekiant ateityje gauti pelną arba pasiekti kitą

	ekonominį ar neekonominį efektą, besiremiantį rinkos principais ir susijusį su laiko, rizikos ir likvidumo faktoriais.
LR ūkio ministerija (2014)	Investicijos – užimtumo, žinių ir konkurencingumo šaltinis, nuo kurio priklauso šalies ekonominis rodiklis. Tiesioginės vidaus ir užsienio investicijos sudaro sąlygas šalies gyventojams uždirbti ir gyventi geriau.
Investicijų žinynas	Investicijos – tai turtas ar daiktas, kuris yra įsigytas su tikimybe, kad iš jo vėliau bus gautos pajamos arba.

Apžvelgus skirtingų autorių investicijų apibrėžimus, galima apibendrinti, kad investicijos – tai tam tikrai veiklai finansuoti skirtos lėšos, kurios ateityje tai veiklai atneš pelną. Paprastai kapitalo investavimas vykdomas pinigais, tačiau gali būti ir kitomis formomis (turtu, finansiniais instrumentais, nematerialiais aktyvais ir t. t.).

Anot Cibulskienės ir Butkaus (2007) pateikto investicijų apibrėžimo, investicijos yra tiesiogiai siejamos su kapitalo įdėjimu. Šie autoriai pabrėžia, kad kapitalo prieaugio turi pakakti tiek, kad investuotojui būtų atlyginta už tam tikru periodu turimas, bet nenaudojamas lėšas, jis turi būti apdovanotas už riziką ir jam turi būti atlyginti būsimi infliacijos nuostoliai.

Investicijos, kurios yra daromos į įvairias verslo ir socialines sferas, būna skirtingos savo turiniu, esamais tikslais ir apimtimi. (Tomaševič ir Mackevičius 2010).

Ekonomine prasme investicija yra prekių, kurios šiandien nėra naudojamos, pirkimas, bet ateityje jos bus naudojamos turtui kurti.

Finansuose investicija yra piniginis turtas, įsigytas su idėja, kad ateityje duos pajamų arba bus parduodamas už didesnę kainą.

Matosi, jog investicijų apibrėžimai įvairių autorių naudojami šiek tiek skirtingi. Tačiau reikia suvokti, jog plačiu požiūriu investicija reiškia kapitalo įdėjimą su tikslu, kad jis ateityje padidės. O tiksliausia investicijų reikšmė būtų, jas suvokiant kaip itin patrauklų ekonomikos plėtros elementą, kuris apimtų kapitalo, rinkodaros, verslumo, technologijos, ir žmogiškųjų išteklių valdymo visumą.

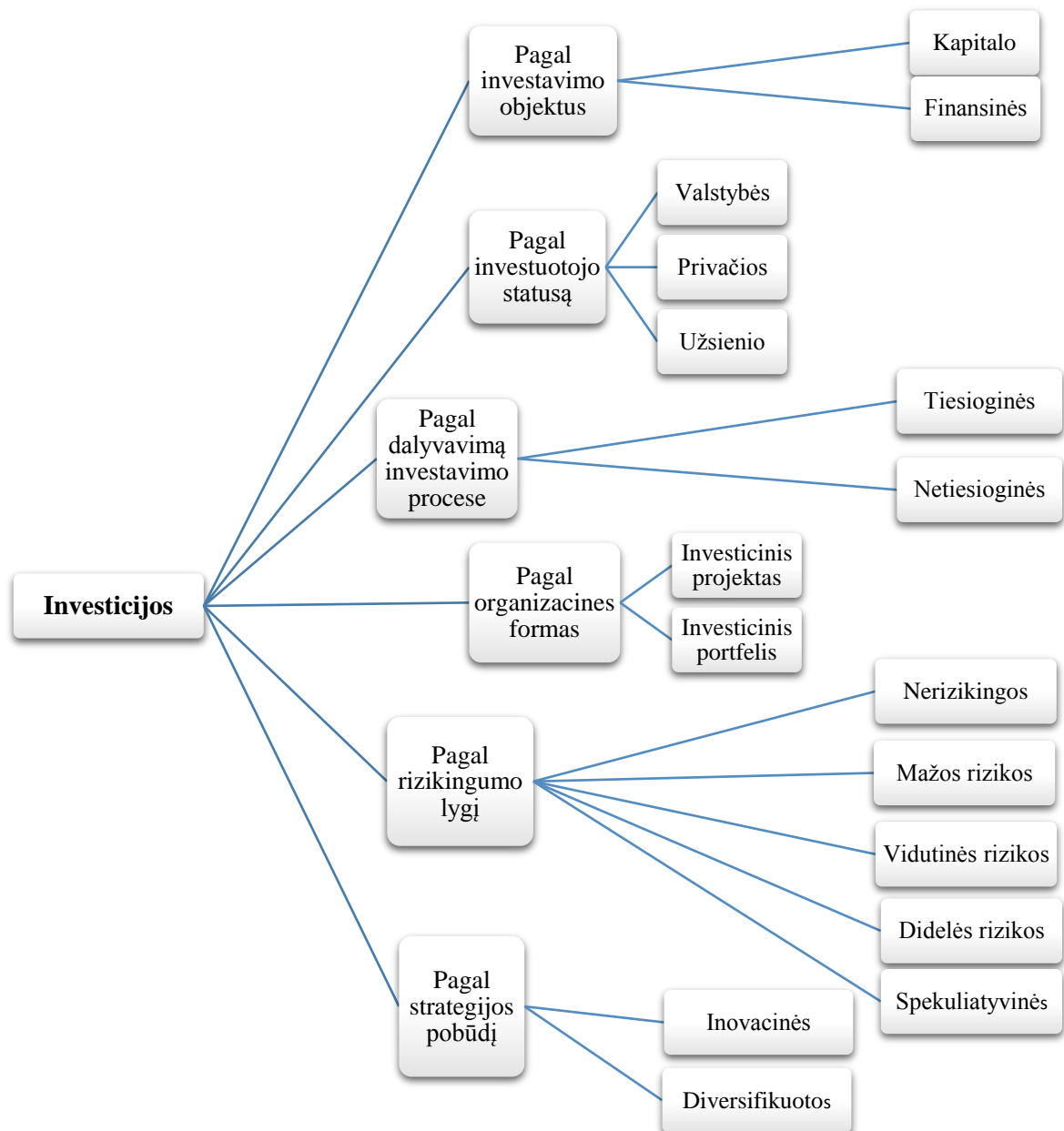
Skirtingos investicijos dažniausiai pasižymi ir skirtinga investicine svarba. Kad geriau jas suprasti ir būtų galima analizuoti, planuoti bei vertinti, investicijos yra klasifikuojamos pagal savo atskirus požymius.

Investicijos paprastai klasifikuojamos pagal tai, kaip yra siekiama gauti ekonominės naudos. Išskiriamos trys investicijų rūšys:

1. *„Pinigų srauto investicija* – valdoma stebint jos kuriamą pinigų srautą. Šios investavimo strategijos tikslas yra siekti, kad įplaukos, gautos iš investicijos, būtų didesnės negu išlaidos, susijusios su investicijos palaikymu.

2. *Kapitalo investicija* – valdoma stebint jos vertės didėjimą. Šios investicijos tikslas yra siekti, kad investicijos vertė nuolat didėtų.
3. *Mišriosios investicijos* – valdomos siekiant, kad generuotų teigiamą suminį pinigų srautą ir jų vertė nuolat didėtų.“ (Černius, 2011, p. 52).

Kad būtų galima analizuoti, planuoti bei apskaityti investicijas, jos yra klasifikuojamos pagal atskirus požymius. Apibendrinant šių ir kitų autorių klasifikacijas, dažniausiai minimos investicijų rūšys pateikiamos 8 paveiksle:

8 pav. Investicijų rūšys pagal svarbiausius klasifikavimo požymius (sudaryta pagal Geizutienę ir Sūdžių, 2010)

Kai kurie autoriai nurodo dar vieną investicijų klasifikavimo kriterijų – „pagal pinigų panaudojimo pobūdį investavimo procese. [...] Pirmines investicijas apima investavimo tikslais naujai suformuotas kapitalas, naudojant tiek nuosavus, tiek skolintus finansinius išteklius.“ (Aleksnevičienė, 2011, p. 407; Cibulskienė ir Butkus, 2007, p. 184).

Dažniausia vertinamos, aprašomos ir analizuojamos yra tiesioginės užsienio investicijos, kuomet užsienio investuotojas tiesiogiai dalyvauja visame investavimo procese ir pasirenkant investavimo objektą. Tokiu atveju investuotojas įgauna nuosavybės teisę į turtą, taip pat, turi teisę tiesiogiai kontroliuoti arba daryti nemažą įtaką subjektui.

Apibendrinant galima teigti, kad investicijų klasifikavimas yra plačiai išanalizuotas, pakankamai platus ir įvairus, nes investicijos mokslinėje literatūroje autorių skirstomos pagal įvairius požymius kriterijus. Atsižvelgiant į visa tai galima matyti, koks yra investavimo objektas, koks tiksliai yra investuotojo dalyvavimas visame investavimo procese, taip pat matomi investicijų teritoriniai požymiai bei planuojamo investavimo proceso laikotarpis. Turint visus šiuos kriterijus, investuotojas lengviau gali pasirinkti, į kokį investavimo objektą bei kokiam laikotarpiui investuoti, kad pasirinktas investavimo būdas vėliau jam duotų naudą ir pelną ateityje.

2.2. Investicinio patrauklumo samprata ir vertinimo ypatumai

Analizuojant įvairius mokslinės literatūros straipsnius apie investicijas ir investavimą, dažnai aptinkamas terminas „investicinis patrauklumas“. **Investicinis patrauklumas** – konkretaus investuotojo požiūris į investavimo objektą. „Investicinis patrauklumas gali būti apibūdinamas kaip atskiros įmonės kompleksinis įvertinimas siekiant nustatyti būsimų investicijų santykį su plėtros perspektyvomis, pardavimo apimtys perspektyvomis, turto naudojimo efektyvumu ir jo likvidumu, likvidumo ir finansinio stabilumo būkle.“ (Valentinavičius, 2008, cit. iš Geižutienė ir Sūdžius, 2010, p. 3).

Pasak Geižutienės ir Sūdžiaus (2010), „investicinio patrauklumo terminas paprastai naudojamas investicijų į tam tikrą objektą tikslingumui vertinti, alternatyvai pasirinkti ir išteklių panaudojimo efektyvumui nustatyti.“ (p. 3). Investicinis patrauklumas dažniausiai analizuojamas šalies, ūkio šakos, regiono, įmonės lygyje.

Niekas negali paneigti, jog užsienio investuotojui svarbus šalies bei konkretaus regiono, kuriame ketinama investuoti, investicinis patrauklumas. „Tai ir politinis stabilumas, nacionalizacijos grėsmė, mokesčių sistemos stabilumas, aiškumas, mokesčių našta, galimybė pritraukti būtinos kvalifikacijos darbo jėgą, konkretaus šalies regiono ekonominių ir socialinių plėtros aspektų dinamika, ekologijos problemos.“ (Geižutienė ir Sūdžius, 2010, p. 7).

Šiame skyrelyje bus analizuojama kokie veiksniai lemia investicinį patrauklumą, kokios yra jo vertinimo metodikos ir modeliai.

2.2.1. Investicinį patrauklumą lemiantys veiksniai

Gasparėnienės ir Kartašovos (2015) nuomone, investicinės aplinkos patrauklumui įvertinti vertinami tiek veiksniai, susiję su bendrąja padėtimi (ekonominiai, politiniai, teisiniai, instituciniai, finansų, infrastruktūros, socialiniai, darbo rinkos), tiek veiksniai, atspindintys rinkos (vartotojų, konkurenciniai) ir verslo įmonių situaciją. Palankiais investavimo klimato veiksniais minėtos autorės išskiria žemą infliaciją, mažas palūkanų normas, didėjančią verslo įmonių pelną, politinį šalies stabilumą ir kt. Na, o nepalankus investavimo klimatas dažniausiai siejamas su per dideliu verslo reguliavimu, t. y. teisine įstatymine baze.

Laurinavičius (2012) savo straipsnyje teigia, jog tinkamo išsilavinimo politika yra viena iš svarbesnių prielaidų šalies investicinės aplinkos augimui ir ji turėtų būti planuojama labai atsakingai, kadangi, kaip rodo pažangiausių užsienio šalių patirtis, vadinamosios „rytdienos“ specialybės, kurios bus tarpdisciplininės, ir valstybės, kurios pirmosios tam pasirengia, dažniausiai laimi konkurencinę kovą tarp investicijų. Tuo tarpu, kai šalis neturi savo ateities matymo ir laikosi vadinamosios „vijimosi“ strategijos, dažniausiai investuotojams būna nepatrauklios dėl reikiamų specialistų stygiaus.

Panašios mintys minimos ir Bruneckienės, Zykienės ir Stankevičiaus (2016) straipsnyje, kur teigiama, kad ateityje patrauklus miestas turės šiuos požymius:

- lengvai prieinama tarptautiniu mastu išsivystyta transporto infrastruktūra tiek mieste, tiek ir užmiestyje;
- ekonomiškai perspektyvus, nemažas konkurencinis verslo sektorius;
- novatoriški, su moderniomis technologijomis verslo ir socialiniai sektoriai;
- saugi visuomenė ir informacijos saugumo užtikrinimas;
- miesto gyventojai, gyvenantys ekologinėje aplinkoje ir propaguojantys sveiką gyvenimą;
- gamta ir turizmo infrastruktūra patrauklūs miesto svečiams;
- viešos paslaugos užtikrinančios patogias gyvenimo sąlygas;
- gyventojai aktyviai dalyvauja visose veiklos srityse.

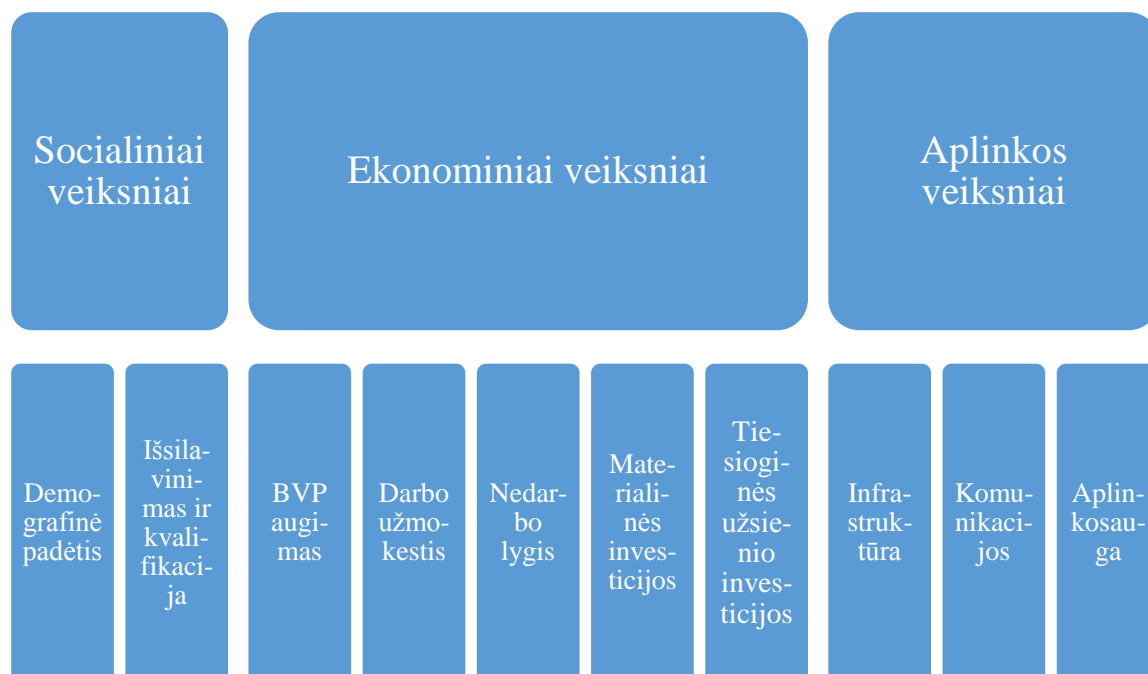
Tai reiškia, jog tik aktyvi, socialiai saugi ir inovatyvi visuomenė ateityje taps patrauklus ir konkurencingas.

Dudzevičiūtė (2015) savo knygoje išskiria tokius investicijas skatinančius veiksnius, kaip:

- Rinkos veiksniai (didelė ir moki vidaus rinka, naujų rinkų įsisavinimas sudaro prielaidas veiklos pelningumo augimui ateityje ir kita);

- Investicinio klimato veiksniai (šalies geografinė padėtis, kvalifikuota darbo jėga, palanki mokesčių sistema, ekonominės sąlygos, palanki verslo aplinka ir kita);
- Aplinkosauginiai veiksniai;
- Kaštų veiksniai (pigesnė darbo jėga, žemesni kapitalo kaštai, pigesnės žaliavos);
- Įmonių veiklos išskirtinumas (labiau domimasi įmonėmis, kurios pasižymi veiklos specifiškumu, palyginus su kitomis veikiančiomis kompanijomis);
- Šalies stabilumo veiksniai (stabili pinigų ir bankų sistema, politinis stabilumas ir kt).

Išanalizavus ne vieną literatūros šaltinį, darytina išvada, jog investiciniam patrauklumui svarbiausia gamtiniais ištekliais ir potencialia darbo jėga išsiskirianti aplinka, optimali mokesčių sistema ir sutvarkyta infrastruktūra, t. y. pagrindiniai aspektai: socialiniu, ekonominiu ir infrastruktūros (aplinkos) požiūriu (9 pav.):

9 pav. Investicijoms patrauklią aplinką sąlygojantys veiksniai (sudaryta autorės)

Žinoma, didžiausią įtaką, padaryti investicijoms aplinką patrauklią, turi ekonominiai veiksniai, ir ne vien tik pateikti paveiksle, bet taip pat ir eksporto rodikliai, infliacija, mokestinė aplinka ir pan.

Be abejonės, norint vykdyti investicinę veiklą šalyje, būtina paisyti visų įstatymų bei kitų norminių teisės aktų, kadangi jų taikymas yra pagrindinė investicinės veiklos sąlyga šalyje. Tačiau šiuo metu „Lietuvos investicinės veiklos įstatyminę bazę sudaro daugiau nei 50 įstatymų ir kitų teisinių dokumentų, kurie apibrėžia ir reglamentuoja investicinę veiklą Lietuvoje.“ (Švedkauskas, 2017).

Todėl net ir LR Vyriausybės 2014 m. patvirtintoje Investicijų skatinimo ir pramonės plėtros 2014–2020 metų programoje (1 priedas) akcentuojama ir teigiama, jog „investicinė aplinka pagerėtų, jeigu būtų patobulintas teisinis reguliavimas, teikiamos finansinės paskatos ir kitokia pagalba

investuotojams, skatinama viešojo ir privataus sektorių partnerystė, plečiamas valdžios ir verslo tarpusavio bendradarbiavimas, intensyviai skleidžiama kryptinga informacija apie Lietuvą, kaip patrauklią investuoti valstybę“ (LR Vyriausybė, 2014, p. 9), t. y. pakeitus atitinkamus teisės aktus, būtų lengviau pritraukiami investuotojai.

2.2.2. Investicinio patrauklumo vertinimo metodikos ir modeliai

Investicijoms palankią aplinką veikiančius veiksnius ir jų lygį nustatyti gali būti taikomi skirtingi metodai ar modeliai.

Jadhav (2012) savo moksliniame straipsnyje skiria daug dėmesio atliktiems tyrimams, daugiausia *atvejo analizėms*, kuriuose daugiausia dėmesio skirta veiksniams, darantiems įtaką užsienio investicijų pritraukimui. Šiuose tyrimuose daugiausia dėmesio skiriama ekonominiams, socialiniams, politiniams ir instituciniams veiksniams. Tyrimuose išskirta, kaip TUI lemia šalies prekybos apimtys, eksporto rodikliai ir pan.

Atvejo analizę atlikę Pocius, Stungurienė ir Paškevičius (2014) daro išvadą, jog siekiant pritraukti užsienio investuotojus, pirmiausia investicinė aplinka turėtų būti patraukli vietos investuotojams, nes kapitalo rinkos pagrindą sudaro vietinės investicijos, o užsienio investuotojai tik seka jų pavyzdžiu. Ir tose vietovėse, kur nėra visiškai vietos investuotojų, užsienio investicijų neatsiras.

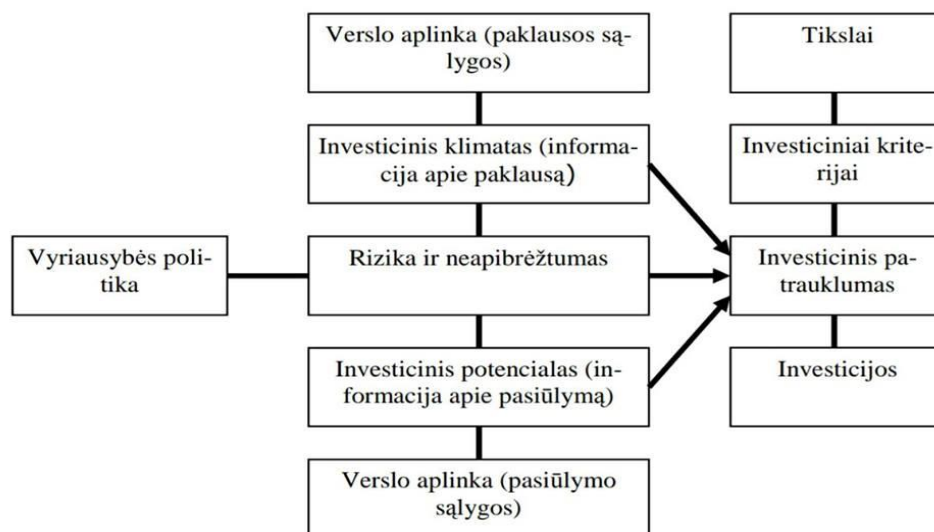
Bruneckienė (2013) savo knygoje regionų socialinei ir ekonominei plėtrai įvertinti naudojo *indekso metodą* ir juo išskiriamus rodiklius grupuoja pagal 3 pagrindinius darnaus vystymosi sektorius: aplinkos būklę, ekonominę vystymąsi ir socialinę vystymąsi.

Stankevičienė ir Lakštutienė (2012) tarp tokių faktorių išskiria svarbiausius, tokius kaip: politinė aplinka, ekonominė aplinka, šalies įstatyminė bazė, o prieš ateinant užsienio investuotojui be minėtų rodiklių dar turėtų būti analizuojami įvairūs indeksai, tokie kaip ekonominės laisvės indeksas, pasaulinio konkurencingumo indeksas, investuotojų apsaugos indeksas ir pan.

Kitos autorės savo moksliniame straipsnyje apie verslo plėtrą regionuose atlikę atvejo analizę teigia, jog „prieš regionui tampant konkurencingu, jis pirmiausia turėtų būti patrauklus savo turimais ištekliais, kurių efektyvus panaudojimas sukuria pranašumą kitų regionų atžvilgiu.“ (Sabonienė ir Zykienė, 2012, p. 1410). Tai reiškia, jog labiausiai išskiriama ekonominė ir socialinė politikos. Ypač svarbu prieš investuojant išskirti kiekvieno regiono specifiškumą.

Analizuojant įvairius literatūros šaltinius, kas yra lemiamas veiksnys investuotojui renkantis investicijoms patrauklią vietovę, sutinkama gana įvairių autorių nuomonių, bet dauguma jų sutinka, kad prieš investuojant naujoje vietoje investuotojui svarbu atsižvelgti ne į vieną, o kompleksiskai į keletą faktorių, t. y. atlikti *faktorinę analizę*.

Kaip investavimo aplinka siejasi su investicinės veiklos aktyvumu bei investiciniu patrauklumu, pateikiama 10 pav.

10 pav. Investavimo aplinkos, investicinės veiklos aktyvumo ir investicinio patrauklumo ryšiai (Gežutienė ir Sūdžius, 2010, p. 8)

Iš paveikslo matyti, jog investicinis patrauklumas yra gana intensyviai įtakojamas investicinio klimato ir potencialo bei rizikos ir neapibrėžtumo ir investicinio patrauklumo nustatymas yra skirtas objektyviai ir tikslingai informacijai formuoti priimant investicinius sprendimus.

Pastaruoju metu konkurencija tarp regionų ir ypač didesniųjų miestų ypač suaktyvėjo, nes, kaip teigia Snieška ir Zykienė (2015), iš esmės pasikeitė investuotojų lūkesčiai – siekiama sudėtingų tikslų: ieško pigios, bet tuo pačiu ir našios darbo jėgos, kur daugiausia dėmesio skiriama technologinei kompetencijai, be to, vietos paklausa turėtų padidinti vietos ar regiono rinkos dalį, yra reikalinga puiki infrastruktūra, stabili politinė ir institucinė aplinka. Reikalavimai tikslinėms vietovėms didėja – daugiausia dėmesio skiriama ne tik ekonominiams rodikliams, bet ir socialinio bei politinio patrauklumo požiūriu aplinkai. Analizuojant investicinio patrauklumo problemą, reikia išplėsti ir miesto funkcijų suvokimą, kurie turėtų tapti urbanistiniais kūrybiškumo ir vartojimo centrais, ne tik darbui ir gyvenimui.

Be abejonės, praktiškai bet kokia investicija yra susijusi su rizika: kuo žemesnė investavimo rizika, tuo didesnis investicinis objekto patrauklumas. Tikslinga yra išskirti matematinius bei empirinius investavimo rizikos vertinimo modelius.

Pasak Valentinavičiaus (2008), norint visapusiškai įvertinti investicinį patrauklumą ilgesnei perspektyvai, būtų tikslinga atlikti *veiklos kompleksinę analizę ir verslo perspektyvų vertinimą*. Autoriaus nuomone, investicinio patrauklumo vertinimas turėtų būti atliekamas šiomis kryptimis:

- Įmonės gyvavimo ciklo analizė;

- Finansinės būklės analizė;
- Marketingo veiksnių analizė;
- Įmonės vertės ir įmonės padėties rinkoje analizė.

Investicinį patrauklumą vertinant šiuo metodu, reikalingą rodiklių sistemą reikėtų parinkti įvertinus užsakovų poreikius ir tikslus, tačiau ją turi sudaryti logiškas esminių rodiklių skaičius, o kai priimami svarbūs investiciniai sprendimai, turėtų būti vertinamas daugiau nei vienas rodiklis.

Taigi, apibendrinus įvairius mokslinius šaltinius daroma išvada, jog vertinant investicinį patrauklumą geriausia kompleksiskai iširti aplinką, t. y. atlikti ekspertinę apklausą, atvejo analizes, ekonometrinius skaičiavimus.

2.3. Investicijų poveikis ekonomikai

Investicijos mokslinės literatūros šaltiniuose dažniausiai yra analizuojamos kaip reiškinys, veikiantis ekonomikos plėtrą per kapitalo ir jo kokybės didinimą (Dudzevičiūtė, 2015).

Pasak Laurinavičiaus (2012), „šalies ekonomikos augimas tiesiogiai priklauso nuo vidaus ir užsienio investicijų srauto.“ (p. 38).

Tinkamai naudojant investicijas gali būti skatinamas ekonominis augimas. Pavyzdžiui, kai įmonė sukuria ar įsigyja naują gamybos įrenginį, siekdama padidinti bendrą gaminių produkcijos kiekį gamyboje, dėl padidėjusios gamybos gali padidėti šalies bendrasis vidaus produktas (BVP), t. y. ekonomikos augimas tiesiogiai susijęs su ankstesnėmis investicijomis į įrangą.

Pasak Barkauskaitės ir Naraskevičiūtės (2016), dauguma pasaulio šalių siekia pritraukti tiesiogines užsienio investicijas, nes šios investicijos didina kapitalą, kuria naujas darbo vietas, mažina nedarbo lygį, darbo užmokestis, mokamas tarptautinių įmonių paprastai yra didesnis nei vidaus kapitalo įmonių, taip pat aukštesnės kvalifikacijos darbo jėga ir kokybė.

Stankevičienė ir Lakštutienė (2012) investicijas sieja su tokiais makroekonominiais veiksniais kaip: bendrasis vidaus produktas; eksportas; ekonominis atvirumas; mokesčių našta; vidutinis mėnesio atlygis; išlaidos moksliniams tyrimams ir technologijų plėtrai.

Dementjeva (2011) akcentuoja, kad „investicijos daro teigiamą įtaką per žinių, informacinių ir kitų technologijų skleidimą. Informacinių technologijų (IT) diegimas ir taikymas versle ypač svarbus, nes turi tiesioginės įtakos įmonės konkurencingumui, didina įmonės produktyvumą, padeda spręsti administravimo problemas, skatina plėsti asortimentą bei gerinti kokybę.“ (p. 90).

Ekonominio augimo metu padidėjęs pagamintų prekių ir paslaugų kiekis yra gana reikšmingas veiksnys investiciniam patrauklumui vertinti (Mucuk'as ir Demirsel'as, 2013). Tai reiškia, jog jo didinimui turėjo būti sukuriamos papildomos darbo vietos, mažinamas nedarbo lygis. Be to, labai

svarbu dėmesį sutelkti į investicijoms skirtus plynus laukus, kurie sukuria naujas įsidarbinimo galimybes.

Grynujų investicijų kiekio padidėjimas skatina pajamų didėjimą. Esant tokiai situacijai, pajamų sumos augimo tempai žymiai viršija investicijų apimties augimo tempus.

Jadhav (2012) pažymi, jog investicijos šalyje padidina ne tik kapitalo dydį, bet ir didina užimtumą, sukurdamą naujas darbo vietas; sukuria nematerialųjį turtą, tokį kaip technologijos ar valdymo įgūdžiai bei patirtis, kurį šalis gali panaudoti ekonomikos kėlimui.

Galiausiai investicijų pritraukimas šalyje susiveda į vieną bendrą tikslą – pritraukti kuo daugiau tiesioginių užsienio investicijų – yra paskatinti ir vidaus investicijas, kurios daro įtaką ekonomikos augimą žinių, technologijų ir valdymo įgūdžių pagalba (Naanwaab‘as ir Diarrassouba‘s, 2016).

Remiantis Naraškevičiūte ir Barkauskaite (2014), šalis, siekdama gauti naudos iš užsienio investicijų, privalo turėti patrauklią investicinę aplinką, nes ji skatina tiek vidaus, tiek ir užsienio investicijas. Sukūrus palankią verslo aplinką bus kuriamos naujovės, tobulinami įgūdžiai bei kuriama konkurencinga verslo aplinka. Tačiau konkurencijos padidėjimas dėl tiesioginių užsienio investicijų, investicijas priimančioje šalyje, gali atnešti ne tik teigiamas, bet ir neigiamas pasekmes šalies ekonomikai. Užsienio kapitalo įmonės gali tiesiog iš rinkos išstumti atsirandančias naujas įmones šalyje, jei jos nėra pasiruošusios su jomis konkuruoti.

Taigi, investicijų poveikis ekonomikai ir jos plėtrai gali būti tiek teigiamas, tiek ir neigiamas. Dudzevičiūtės (2015) išskirti investicijų poveikio požymiai ekonomikos plėtrai pateikiami 4 lentelėje:

4 lentelė. Investicijų poveikio požymiai ekonomikos plėtrai (sudaryta pagal Dudzevičiūtę, 2015; Barkauskaitę ir Naraškevičiūtę, 2016; Pilinkienę, 2017)

Teigiami požymiai	Neigiami požymiai
Didėjantis BVP, kapitalo augimas, mokesčių į valstybės biudžetą augimas	Užsienio investuotojas pelną dažniausiai išveža į užsienį
Įgyvendinamos naujos verslo idėjos	Ribojamos vietinių įmonių veiklos galimybės
Kuriamos naujos darbo vietos, mažinamas nedarbo lygis	Įėjimo barjerų į tam tikras aukštos koncentracijos rinkas padidėjimas
Diegiamos ir pritaikomos naujausios technologijos ir žinios	Galimi užsienio kapitalo įmonių lobistiniai sprendimai
Keliama darbuotojų kvalifikacija	Gali sutrikti valstybės mokėjimų balansas
Didėjančios materialinės investicijos	Technologinė/gamybinė priklausomybė
Esančios įmonės perima naujų investuotojų patirtį, didina savo veiklos produktyvumą	
Didinamas eksportas ir skatinama konkurencija	
Regiono ar sektoriaus vystymas	

Didžiausias dėmesys kalbant apie investicijų poveikį įvairiems ekonominiams rodikliams tenka Bendrajam vidaus produktui (BVP). „BVP yra svarbiausias ekonomikos rodiklis investuotojams atspindintis valstybės ūkio augimą. Jis parodo, kiek šalies ekonomika per tam tikrą laiką pagamino produkcijos ir suteikė paslaugų. Taigi, BVP nusako visos ekonomikos sukuriama vertės dydį ir aktyvumą, apimdamas namų ūkio vartojimą, valstybės išlaidas, neparduotas prekes, statinius bei užsienio prekybos balansą. Į šį rodiklį suvedami visi kiti ekonomikos rodikliai.“ (Investologija, 2015).

Nosheen'as (2013) atlikęs įvairius tyrimus ir analizes, yra patvirtinęs stiprų ryšį tarp tiesioginių užsienio investicijų ir bendrojo vidaus produkto.

Pagal 2014–2020 metų Europos Sąjungos fondų investicijos Lietuvoje oficialią statistiką (2017), pateikiama informacija, jog „2015 m. Lietuvos BVP, tenkantis 1 gyventojui, pasiekė 74 proc. ES-28 vidurkio. Vertinimo metu buvo nustatyta, kad be ES fondų investicijų šis rodiklis būtų 3,8 proc. punktais mažesnis ir siektų tik 70 proc.“. Galima daryti prielaidą, jog Lietuvoje sukurta efektyvi ES fondų valdymo sistema, o lėšos nukreiptos į ekonomikos konkurencingumo didinimą bei darbo vietų kūrimą. Be to, tame pačiame šaltinyje teigiama, jog „tiesioginių užsienio investicijų srantai 2007–2015 m. laikotarpiu padidėjo 16,5 proc. Ekspertų teigimu, tam įtakos turėjo tiek konkrečios ES investicijų priemonės, kuriomis buvo skatinamas užsienio investuotojų atėjimas į Lietuvą, tiek ES lėšomis sukurta kokybiška informacinių technologijų, transporto ir energetikos infrastruktūra.“ (2014–2020 m. ES fondų investicijos Lietuvoje, 2017). Tai reiškia, jog panaudojus ES investicijas buvo sukurta puiki terpė naujoms investicijoms pritraukti, tiek ekonomine, tiek infrastruktūros prasme.

Vienintelis BVP trūkumas investuotojams yra toks, kad jis atspindi ne prognozę ar bent dabarties rodiklius, o kelerių praeitų mėnesių situaciją. Todėl investuotojai turėtų žiūrėti ne vieno laikotarpio BVP rodiklį, o bent šiek tiek ilgesnio periodo rodiklius.

Tuo tarpu nedarbo lygis yra esamos ekonomikos būklės indikatorius, o kadangi nedarbo lygis ir BVP yra glaudžiai susiję ekonomikos rodikliai, todėl nedarbo rodiklis investuotojams yra labai svarbus. „Didėjant nedarbui mažėja ir bendra gyventojų perkamoji galia, nes mažesnė visuomenės dalis gauna pajamas. Mažesnė gyventojų perkamoji galia reiškia mažesnes pajamas ne pirmo būtinumo prekėmis ir paslaugomis prekiaujančioms kompanijoms.“ (Investologija, 2015). Paradoksalu, tačiau investuotojas tikrai nesirinks šalies ar regiono, kur nedarbo lygis yra labai aukštas.

Javorcik (2014) teigimu, užsienio kapitalo įmonės moka didesnius atlyginimus nei šalies viduje veikiančių įmonių. Atliktų įvairių mokslinių tyrimų analizė parodo, jog darbo užmokesčio skirtumas tarp vidaus ir užsienio kapitalo įmonių svyruoja nuo maždaug 10 iki 70 procentų. Be to, yra nustatytas net 15 procentų produktyvumo padidėjimas vietinėse įmonėse, po to, kai tame pačiame regione įsikuria užsienio kapitalo įmonė.

Materialinės investicijos parodo ilgalaikio materialinio turto vertės didėjimą bei šalies norą plėstis ir atsinaujinti. Investuotojui įvertinus tendencingą šio rodiklio didėjimą, tikimybė, kad vietovė bus patraukli naujoms investicijoms – didėja.

Kalbant apie neigiamus požymius, jeigu taikysime prielaidą, jog didžiausias investicijas sukuria užsienio investuotojai, pagrindinis minusas ekonomikai yra tas, jog pelnas dažniausiai nereinvestuojamas, o išvežamas į užsienį. Taip Lietuva praranda didelius pajamų srautus.

Remiantis Barkauskaite ir Naraškevičiūte (2016), vienas iš neigiamų TUI aspektų atsiranda kai vietiniai gamintojai praranda savo pozicijas rinkoje, nes užsienio investuotojai tampa monopolija rinkoje. Tai netiesiogiai pradeda veikti vietos verslininkus, kurie tampa sudėtinga išgyventi rinkoje.

Todaro ir Smith'as (2012) išskiria keletą neigiamų investicijų argumentų, tokių kaip:

- Nors investicijos telkia šalies kapitalą, jos gali slopinti smulkaus ir vidutinio verslo įmonių konkurenciją ir sudarydamos kliūtis vietinių įmonių plėtrai
- Nors užsienio investicijos prisideda prie surenkamų pajamų, mokant mokesčius, tačiau jų įmokos dažniausiai yra gerokai mažesnės, nei kitų, dėl vyriausybės priimtose mokesčių lengvatų sistemos.

Dar vienas iš neigiamų požymių yra tas, kad ribojamos vietinių įmonių veiklos galimybės, t. y., ne paslaptis, jog užsienio investuotojas ateina su didele patirtimi, apimtimi ir kaštais. Vietos valdžia norėdama tokius investuotojus prisitraukti, tenkina įvairiausias sąlygas, ko niekada nedarytų dėl smulkių vietos verslininkų. Taip sukuriama disbalansas tarp užsienio ir vietos verslo.

Naraškevičiūtė ir Barkauskaitė (2014) kaip vieną iš neigiamų investicijų aspektų įvardija nelygiavertę konkurenciją. „Dėl užsienio investuotojams suteikiamų išskirtinių lengvatų gali būti sujaukiama konkurencija vidaus rinkoje ir taip kenkiama vietos verslininkams. Privilegijos užsienio investuotojams ne tik iškraipo konkurenciją, tačiau valstybė turi gauti lėšų, skiriamų subsidijoms, o jų gaunama tik dar labiau padidinant mokesčius savo šalies gyventojams.“ (p. 181).

Siauresniu požiūriu, neigiamų rodiklių galima atrasti ir daugiau, pvz.: bus įmonių, kurios, atsiradus naujiems investuotojams, praras savo gerus darbuotojus. Visoms įmonėms norint išsaugoti savo specialistus (ypač aukštesnės kvalifikacijos ir su didesne darbo patirtimi), reikės padidinti atlyginimus. Jei pradės iš emigracijos grįžti jauni žmonės, sudėtinga bus senosios kartos atstovams, kuriems teks iš naujo mokytis, kaip vadovauti arba kaip kartu dirbti Y ir jau tuoj Z kartos žmonėmis. Tokiu atveju tikėtina, jog didės nekilnojamojo turto kaina ir pan.

Apibendrinant, investicijos iš principo gali suteikti daug daugiau naudos kiekvienai šaliai, nei turėti neigiamos įtakos, todėl šalys, norėdamos ekonomikos augimo, siekia padidinti investicinį patrauklumą ir pritraukti kaip įmanoma kuo daugiau TUI srautų.

2.4. Pasienio regionų specifika

Per pora paskutinių dešimtmečių ženkliai padidėjo skirtumas tarp pasienio regionų ir didžiųjų centrų išsivystymo lygio, nes dauguma vietos ir užsienio investicijų buvo nukreipta į labiau urbanizuotus regionus bei į jų centrus, todėl tokių regionų ekonominis ir socialinis vystymasis vyko sparčiausiai. Ypatingai pasienio teritorijose susiformavo nemažai probleminių regionų su itin žemu darbo užimtumu ir socialine atskirtimi.

Šneiderienės ir Jusčiaus (2015) teigimu, „kiekvienas regionas turi sau būdingą „konkurencingumo profilį“, kuris priklauso nuo jo istorijos, tradicijų ir vertybių sistemos, regioninių institucijų bei strateginių sprendimų rezultato.“ (p. 142). Žemaitytė (2017) savo straipsnyje „Veidas“ žurnale akcentuoja, jog nusprendę investuoti į naujų šalių, ypač Šiaurės Europos, rinkas, kompanijos strategai ima žvalgytis į dar neišnaudotas rinkas šalyse, kurios panašios į jau užkariautas rinkas. Renkantis investicijų lokaciją investuotojams svarbiausia ne mažesni kaštai, bet daugelis kitų investicinės aplinkos aspektų, tokių kaip jau minėta kvalifikuota darbo jėga, infrastruktūra, lokacija ir pan.

Darbe analizuojama geografinė padėtis – Lietuvos pietvakariai ir Lenkijos šiaurės rytai – yra patraukli Rusijos, Baltarusijos, Ukrainos investuotojams, nes tai galimybė vystyti veiklą Europos Sąjungos šalyse. Vos 100 km atstumu nuo sienos su Baltarusija, Lenkija ar Rusija įsikūrusi Marijampolės laisvoji ekonominė zona ir Alytaus pramonės parkai, yra lengvai pasiekiami kelių, geležinkelių ar oro transportu.

Kaip jau minėta anksčiau, siekiant pritraukti investicijas, ypatingas dėmesys skiriamas fiziniam patrauklumui, t. y. infrastruktūrai. „Išvystyta fizinė infrastruktūra regione yra privaloma sąlyga, kad regionas būtų patrauklus – transporto, inžineriniai, energetikos ir telekomunikacijų tinklai užtikrina, kad regionas būtų lengvai pasiekiamas, jame galėtų funkcionuoti įmonės ir namų ūkiai.“ (Sabonienė ir Zykienė, 2012, p. 1411). Kuo greičiau prekės ar paslaugos juda, tuo labiau užtikrinamos didesnės pajamos per trumpesnę laiką. Gerai išvystytas infrastruktūros tinklas užtikrina, kad vartotojus prekės ar paslaugos pasiektų kaip galima greičiau ir be didelių kliūčių. Tiek minėtų, tiek kitų autorių išvados leidžia manyti jog, esant kuo aukštesniam infrastruktūros išvystymo lygiui, greičiau ir lengviau į regioną galima pritraukti investicijų. Tiesiogiai nuo jų priklauso visų kitų ekonominių veiksnių didėjimas: darbo jėgos paklausa, padidėjusi ekonomikos plėtra, pagerėja žmonių gyvenimas, išauga poreikis naujoms paslaugoms ir t. t. Todėl galima teigti, jog infrastruktūros plėtra tiesiogiai didina regionų socialinį ir investicinį patrauklumą bei užtikrina konkurencingumą.

Bet kurios šalies pasienio teritorija yra svarbus verslo sąlygas limituojantis veiksnys, todėl pasienio regionai ekonomine socialine prasme iki įstojimo į Europos Sąjungą buvo laikomi probleminiais. Lietuvos pasienio verslo sąlygos vertinamos ES regioninės politikos reglamentuojančių

direktyvų, taip pat nuo pasienio regionų potencialo, žmogiškųjų resursų ir pasienio gyventojų socialinių stereotipų bei lūkesčių.

Dažnai sutinkama nuomonė, jog pasienio regionai žymiai mažiau patrauklūs investicijoms, nei tarkim vidurio regionai ar didieji Lietuvos miestai. Be abejo, paprastai didelio kapitalo įmonės investicijoms renkasi didesnius miestus, kur darbo jėgos pasiūla didesnė, darbuotojai kvalifikuotesni. Pasak Norvaišienės ir Lakštutienės (2012), „pasienio zona paprastai pasižymi tam tikrais ekonominės veiklos apribojimais (statybos, kelių infrastruktūros plėtros, verslumo, naujų įmonių kūrimo), bet kokia veikla pasienio regione yra apribota ir tam tikrų erdvių, socialinių, kultūrinių, ir institucinių ypatumų. Tačiau pripažįsta, jog pasienio situacija turi specifinį plėtros potencialą, kuris gali būti išnaudojamas, įgyvendinant kryptingą šalies regioninę politiką.“ (p. 1284).

Kaip teigia Bruneckienė ir Palekienė (2012), norėdamos sustiprinti ekonomiką, šalys paprastai ieško neišnaudotų galimybių ir naujų nišų, nors „konkurencinių išskirtinumų ieškojimas neturėtų atriboti šalies nuo jos išorinių kaimynų. Priešingai – šalių pasienio regionų ekonominis ir socialinis bendradarbiavimas, skirtingų šalių gyventojų, verslininkų ir investuotojų pasinaudojimas kaimyninių šalių rinkų privalumais, skatina tiek pačių regionų spartesnę vystymąsi, tiek ir prisideda prie visos nacionalinės ekonomikos augimo.“ (p. 953). Dėl tokių tendencijų pasienio regionai tampa lėtesnio vystymosi teritorijomis.

Žvelgiant iš konkurencinės pusės, didieji miestai dėl anksčiau minėtų priežasčių yra labiau konkurencingi nei regionai. Ir naujam investuotojui įeiti į tokią rinką yra gana sudėtinga. Visai kita situacija yra regionuose, kur verslo rinkos dar neužpildytos, o vietos valdžios, pasitelkusios Europos Sąjungos struktūrinių fondų paramas, Vyriausybės paramas, kuria palankią investicijoms aplinką ir laukia naujų investuotojų. Ypač pakeitus požiūrį, jog gyvenimo, mokymosi, darbo ir verslo regionuose įvaizdis yra blogas per perduodamas žinutės: „nėra ką veikti“, „nėra darbo“, „pigai darbo jėga“, „prasigėręs kaimas“ ir pan., regionai gali tapti didžiausią pridėtinę vertę kuriančia teritorija.

Pasak Sabonienės ir Zykienės (2012), „pasienio regionų specifika nulemia tai, kad investuotojai, gyventojai ir turistai vertina tam tikrus, būtent pasienio regionui būdingus, patrauklumo veiksnius: investicinį (siekiant pasinaudoti valstybinės sienos teikiamais privalumais, pvz. palankiu kaimyninių valstybių valiutų kursu ir kt.), [...] socialinį (mobili darbo jėga pasienio regionuose dažniausiai gali pasinaudoti galimybe dirbti toje valstybėje, kurioje yra palankesnės sąlygos).“ (p. 1410). Aukštos kvalifikacijos darbuotojai kviečiami iš kitų regionų, o vietiniai gyventojai, dažnai ir su žemesniu išsilavinimu arba tam tikros profesijos išsilavinimu, puikiai tinka naujai įmonei ar gamyklai.

LR vidaus reikalų ministerijos šiuo metu rengiamosiose Lietuvos regioninės politikos gairėse (baltojoje knygoje) „Darni regionų plėtra 2017–2027“ teigiama, jog „prie netolygaus regionų vystymosi prisideda valstybės ekonominė plėtra, neatsižvelgiant į atskirų Lietuvos regionų specifiškumą. Sumani specializacija inovacijų ir mokslinių tyrimų srityse taikoma visai Lietuvai ir iš

esmės tik tam, kad panaudoti Europos Sąjungos fondų lėšas“. Todėl Vyriausybė tik dabar suprato ir pamatė problemą, kad tai kas tinka didiesiems Lietuvos miestams Vilniui, Kaunui, Klaipėdai, tikrai netiks regionų centrams Alytui, Marijampolei ir pan., todėl ir nusprendė parengti regionų specializacijas, būdingas kiekvienam regionui atskirai. Jų tikslas yra tas, kad kiekvienas regionas pagal parengtą specializaciją galėtų geriau vykdyti savo regionui būdingas funkcijas, specializuotis tik keliose tam tikrose srityse bei pritraukti investicijas plėtojant ekonominio augimo paskatų sistemą.

Išanalizavus Alytaus ir Marijampolės ekonominės specializacijos apžvalgas galima išskirti keletą šių pasienio regionų specifikų:

- Abu regionai yra panašaus dydžio, jų centrai – Alytaus ir Marijampolės miestai atitinkamai šeštas ir septintas pagal dydį Lietuvoje. Iki didžiųjų ekonominių centrų – Vilniaus, Kauno, Klaipėdos – atstumas panašus.
- Demografinė padėtis pasienio regionuose visur panaši – kasmet iš jų emigruoja didelė dalis gyventojų, tiek į užsienį, tiek į didžiuosius miestus. Gyventojų amžius senėja, o įgyjamas išsilavinimas nėra palankus specializuotai verslo plėtrai.
- Abiejuose regionuose labiau išvystyta ir toliau vystoma pramonė. Inovatyvioms idėjoms ir verslo rūšims ši vietovė nėra patraukli.

Be abejo, negalima neišskirti lietuvių, gyvenančių pasienyje, dažno vykimo apsipirkti į Lenkiją dėl ekonominių veiksnių, t. y. ženklaus kainų skirtumo, kuris atsiranda dėl skirtingo PVM taikymo Lietuvoje ir Lenkijoje. Ir valiutų skirtumas nėra rodiklis, kuris stabdytų tokį procesą.

2.5. Investicinį patrauklumą lemiantys veiksniai Lietuvos ir Lenkijos pasienio regionuose

Jau ankstesniuose skyriuose pabrėžta, jog kiekvienos šalies ekonomikai ir augimui didelę reikšmę turi investicinės aplinkos patrauklumas.

Bashmill'as (2016) pažymi, jog investicinis patrauklumas skirtingose šalyse priklauso nuo įvairių veiksnių, tokių kaip politinė sistema, socialinė-ekonominė aplinka, gamybos sąnaudos, mokesčiai, infrastruktūra, korupcija ir bendras teisinės sistemos stabilumas.

Naanwaab'as ir Diarrassouba's (2016) ypatingą dėmesį investicinio patrauklumo vertinime skiria žmogiškajam kapitalui, t. y. gyventojų skaičiui ir nedarbo lygiui. Zenasni's ir Benhabib'as (2013) taip pat pažymi, jog vienas iš svarbiausių tiesioginių užsienio investicijų veiksnių yra gyventojai, iš kurių galima nustatyti rinkos dydį ir priimančiosios šalies ekonomikos augimo perspektyvas. Paprastai manoma, kad, jei šalis turi didelę rinką, ji gali greitai augti ekonominiu požiūriu ir daroma išvada, kad investuotojai galės maksimaliai panaudoti savo investicijas šioje šalyje.

Šiuo atveju Lietuva, ypač pasienio regionai vertinant pagal šį rodiklį yra nepatraukli investicijoms. Prastėjantys demografiniai rodikliai, t. y. senėjanti visuomenė ir mažėjantis gyventojų skaičius, atbaido potencialius investuotojus.

Tam, kad būtų tikslingai pasienio regionuose ruošiami ir įgyvendinami turizmo, strateginio planavimo, žmogiškųjų resursų, verslo, aplinkosaugos, kultūrinių mainų projektai, buvo įkurtas Nemuno euroregiono biuras, apimantis kelių šalių teritorijas (11 pav.).

11 pav. VŠĮ „Nemuno euroregionas“ apimančios teritorijos (Nemuno euroregiono Marijampolės biuras, 2017)

Pagal oficialius Nemuno euroregiono Marijampolės biuro (NEMB, 2017) tinklalapio duomenis „1997 metų birželio 6 dieną Lietuvos, Lenkijos ir Baltarusijos Respublikų pasienio regionai įsteigė pasienio regionų sąjungą, kurią pavadino Nemuno euroregionu. [...] Pagrindinis bendradarbiavimo tikslas – sukurti geresnes sąlygas socialiniam ir ekonominiam regionų vystymuisi, siekiant gerinti bendradarbiavimą tarp šalių pasienio regionų ir institucijų.“ Biuras nuolat ruošia ir įgyvendina strateginio planavimo, verslo, turizmo, žmogiškųjų resursų, kultūrinių mainų, aplinkosaugos projektus ir šiais klausimais konsultuoja savivaldos ir kitas institucijas.

Kaimyninės šalys Lenkija su Lietuva dalyvauja įvairiuose bendruose projektuose, skatina bendradarbiavimą įvairiose srityse, tačiau didžiausią prioritetą skiria ekonominiam rodikliui, t. y. skatina viena kitos verslumą. Pasak Mrazauskaitės (2017), Lietuvoje skaičiuojama virš 260 veikiančių Lenkijos valdomų kompanijų, tame tarpe ir tokios gigantės kaip „Lietuvos draudimas“ ar „Orlen Lietuva“, taip pat veikia daug smulkaus ir vidutinio verslo bendrovių. Tuo tarpu Lenkijoje įsitvirtina vienas kitas Lietuvos investuotojas, kuris laikas šalyje veikia „Mineraliniai vandenys“, „Fima“, „Maxima grupė“, „City Service“ ir kt.“. Vertinant šiuos ir kitus rodiklius, būtina paminėti, jog Lenkija užima trečią vietą (po Nyderlandų ir Latvijos) pagal jai tenkančias Lietuvos TUI (sudaro 13 proc.). Be

to, pagal investicijų Lietuvoje dydį Lenkija užima ketvirtą vietą ir jai tenka 7 proc. tiesioginių užsienio investicijų (TUI).

Lenkija yra didelė rinka ir niša, kuri pasižymi didele konkurencija, todėl Lietuvos verslo sektorius iš kaimyninės šalies turėtų semtis patirties bei ieškoti nišų, kur konkurencija būtų mažiau įtempta. Artimiausiu metu Lenkijai planuojant didinti savo investicijas iki 27 mlrd. eurų ir sukurti daugiau nei 150 tūkst. naujų darbo vietų. Tuomet mokesčių lengvatos turėtų priklausyti nuo investicijų pobūdžio, vietovės ir naujų darbo vietų kokybės. Tokiu būdu tikimasi investicijas paskatinti skirtingose šalies dalyse ir regionuose, o tai galėtų tapti puikiu pavyzdžiu ir Lietuvai (Mrazauskaitė, 2017).

Užsienio investuotojui labai svarbus yra šalies ir konkretaus regiono, kuriame planuoja investuoti, investicinis patrauklumas. Lietuvos su Lenkija pasienio regionas (12 pav.) išsiskiria ypatingai patraukliu susisiekimu. Itin svarbios transporto magistralės „Via Baltica“ ir „Rail Baltica“ einančios pro šiuos regionus leidžia naudotis transporto infrastruktūros privalumais. Padidinti eksporto srantai, logistika – neišnaudotos galimybės šiems regionams.

12 pav. Lenkijos pasienio su Lietuva regiono pagrindinės transporto arterijos (Suvalkų regiono apžvalga, 2014)

Žvelgiant iš investuotojų pusės, šios transporto arterijos „Via Baltica“ ir Rail Baltica“ yra esminės sąlygos investuotojams renkantis vietovę, kadangi mokesčių lengvatos Lietuvoje visur vienodos, infrastruktūra daugiau mažiau taip pat tvarkoma tolygiai, todėl galimybė naudotis transporto srtais – esminė sąlyga renkantis patrauklų regioną investicijoms.

Lietuvos su Lenkija pasienio regionų aktyvumui didinti vykdoma programa Interreg: Lietuva-Polska, apimanti visą Lietuvos ir Lenkijos pasienio regionų teritoriją (13 pav.), kurios vienas iš keturių

prioritetų yra: „Tvaraus ir kokybiško užimtumo skatinimas ir darbo jėgos judumo rėmimas“, kuri sudaro tokie tikslai, kaip: „1. Skatinti verslo kūrimą, plėtrą ir bendradarbiavimą panaudojant geresnes paramos verslui paslaugas“ ir „2. Sumažinti nedarbą taikant koordinuotas užimtumo abiejose sienos pusėse iniciatyvas.“ (Europos regioninės plėtros fondas, 2016).

13 pav. Programos „Interreg: Lietuva-Polska“ teritorija (Europos regioninės plėtros fondas, 2016)

Kaip teigia Pekarskienė ir Laskienė (2012), išskiriami tokie veiksniai, kurie teigiamai veikia užsienio investicijų pritraukimą į Lietuvą:

- stabili politinė ir ekonominė situacija;
- strategiškai gera Lietuvos geografinė padėtis – „tramplinas“ tarp Vakarų ir Rytų rinkų;
- gerai išvystyta infrastruktūra;
- kvalifikuota ir pigi darbo jėga;
- Lietuvoje, palyginti su kitomis ES valstybėmis, mažas pelno mokestis – 15 procentų (Švedijoje – 28 proc., Slovėnijoje – 25 proc., Lenkijoje – 19 proc.);
- valstybės politika užsienio investicijų atžvilgiu.

Lietuva, kaip patraukli investicijoms šalis, tampa ir dėl tarptautinį pripažinimą pelniusių, jau Lietuvoje veikiančių įmonių, tokių kaip „Barclays“, „Cognizant Technology Solutions“, „Western Union“, „DXC Technology“, „Swedbank“, „Danske Bank“, SEB, „Callcredit Operations“, „Skandia“, „Bentley Systems“, „Euromonitor International“, „Intermedix“, „Dematic“, „Virtustream“, „Unity“, „Harbortouch“, „Trustpilot“, „No Magic Europe“, „StormGeo“, „Game Insight“, „Nordcurrent“, „Melior Games“, „Trafi“, „Charlie Oscar“, „Xplicity“, „Intersurgical“, „Mars Incorporated“,

„ROL/STATGA“, „Etex group“, „Biotechpharma“, „Systemair“ ir kt. (VŠĮ „Investuok Lietuvoje“, 2017).

Užtenka bent vienos pasaulinio masto dydžio bei įtakos įmonės atėjimo į regioną ir tai vietovei tarsi suteikiamas patikimumo ženklas. Kai atsiranda tokios įmonės, kaip pvz. Dovista Marijampolėje, šalia nebaisu kurtis ir mažesnėms tų šalių įmonėms. Po Dovistos investavimo, Marijampolę pasirinko dar dvi Danijos kapitalo įmonės. Iš ekonominės pusės tai realus šansas per keletą metų atgaivinti Lietuvoje regionus, kurie tuo pačiu paskui save patemptų į viršų ir aplinkinius regionus. Keletas stambių gamyklų, kuriose mokami didesni nei vidutiniai šalies atlyginimai, pradėtų grąžinti emigrantus. Nors yra nemaža tikimybė, kad bent jau pradžioje žmonių truks, ir būsime priversti samdytis imigrantus, pvz. ukrainiečius, kvalifikuotus darbininkus.

Investicijos į savivaldybę pačios neateis, ar nebus pritrauktos, jei tiesiog bus pasiūlytas žemės sklypas patogioje, tačiau investicijoms nepritaikytoje vietoje. Investicijoms į Marijampolės ir Alytaus regionus pritraukti reikia kur kas daugiau pastangų nei į didžiuosius šalies miestus. Reikia pripažinti, kad šiuose regionuose naujų investicijų, naujų įmonių ir tuo pačiu darbo vietų reikia tarsi gryno oro. Kalbant konkrečiai apie investuotojus tenkinančią infrastruktūrą būtina paminėti, kad neužtenka paskirti žemės sklypus, naujoms įmonėms įsikurti, bet tuose sklypuose būtina nutiesti visas komunikacijas (elektros tinklus, vandentiekį, interneto ryšį ir t.t.), kad paskirti sklypai taptų patrauklūs naujiems investuotojams.

Lenkijoje situacija kiek kitokia – visų pirma, Lenkijoje didelė 38 mln. gyventojų rinka, didelės Europos Sąjungos investicijos bei tvarus ūkio augimas ir dar labiau skatina verslo investicijas.

Tačiau problema dėl investicinio patrauklumo Lenkijoje kaip ir Lietuvoje yra ta pati. Investicijos ir su jomis susiję kuriamos naujos darbo vietos šalyje pasiskirstę labai netolygiai. Didžiausias ekonominis augimas Varšuvoje, vakarų ir pietvakarių srityse, o Rytų Lenkijoje, pasienyje su Lietuva, ekonomikos augimas gerokai lėtesnis, nes čia vyrauja tos pačios problemos – jaunimo išvykimas, gyventojų senėjimas ir kaimų nykimas.

Pastaraisiais metais Marijampolės ir Alytaus regionai sparčiai atnaujiną savo poilsio zonas ir infrastruktūrą. Kurdami ir atnaujindami savo regionų traukos centrus, bei tikslingai išnaudodami esamus finansus ir įgyvendindami projektus, skirtus tiek Marijampolės, tiek Alytaus regiono problemoms spręsti, tikimasi pritraukti daugiau vietinio ir užsienio verslo investicijų.

Be abejonės, regionų patrauklumą investuotojams didina ir savivaldybių atvirumas bei skaidri veikla. Tam tikslui pasiekti savivaldybės dalyvauja įvairiuose projektuose ne tik viena su kita, bet ir su kitomis šalimis, siekdamos perteikti žinias ir gerą patirtį korupcijos mažinimo ir prevencijos srityje. Įvairių apklausų duomenimis Lietuvos savivaldybės yra laikomos itin korumpuotomis, tad ši nusistovėjusį požiūrį Marijampolės ir Alytaus regionai stengiasi pakeisti, nes tai yra labai svarbus rodiklis ne tik gyventojams, bet ir kuriamam ar jau veikiančiam verslui.

Marijampolė, kaip rašoma Europos komisijos atstovybės Lietuvoje (2016) pranešime, išsiskiria, kadangi išsidėsčiusi geografiškai ir strategiškai palankioje padėtyje, nes turi sieną su dviem kitomis valstybėmis bei yra svarbių transporto srautų sankirtoje. Tačiau vis dar atsilieka nuo Lietuvos vidurkio pagal sukuriamą bendrąjį vidaus produktą, kaip ir dauguma regionų. Šiame regione vienas žemiausių šalyje įmonių skaičius tenkantis vienam gyventojui. Vidutinis darbo užmokestis Marijampolėje taip pat mažesnis už šalies vidurkį (2015 m. vidutinis darbo užmokestis neatskaičius mokesčių 605 EUR, o šalies vidurkis – 726 EUR), o nedarbo lygis vis dar pakankamai aukštas (2016 m. sausio 1 d. – 10,7 %, o Lietuvos vidurkis – 9 %).

Kaip teigiama Marijampolės LEZ bendrovės „Baltic FEZ“ tinklalapyje (BFEZ, 2014), Lietuva yra pagrindinių Europos prekybos kelių sankirtoje, pačioje prekybinio tranzito šerdyje – tarp Šiaurės Europos, Lenkijos, Baltarusijos ir Rusijos. Tai šalis, kurią Europos komisija pripažino, kaip ES prioritetinę transporto jungtį tarp Europos ir Azijos. Be to, per Lietuvą eina du strateginiai tarptautiniai transporto koridoriai: Šiaurės-Pietų magistralė, jungianti Skandinaviją su Centrine Europa, ir Rytų – Vakarų magistralė bei geležinkelis, jungiantys Rytų šalių rinkas su likusia Europa.

Marijampolės ir Alytaus regionai specializuojasi įvairiose gamybinėse veiklose, tačiau jose sugeneruoja tik mažą dalį visos industrijos pridėtinės vertės paliekant galimybę tolimesnei plėtrai.

Siekdama tiksliai išsiaiškinti verslo aplinkos padėtį ir perspektyvas atskiruose regionuose, Lietuvos Respublikos Ūkio ministerija, 2017 metais užsakė detalias visų Lietuvos apskričių ekonominės specializacijos apžvalgas, kuriose išanalizuoti 2007–2016 metų socialiniai-ekonominiai rodikliai ir ekonominė kiekvienos apskrities specializacija nacionaliniame kontekste. Studijoje detaliai ištirta ekonominė kiekvienos apskrities specializacija ir išanalizuoti socialiniai-ekonominiai rodikliai:

- Žmogiškasis kapitalas;
- Verslumas ir inovacijos;
- Verslo infrastruktūra.

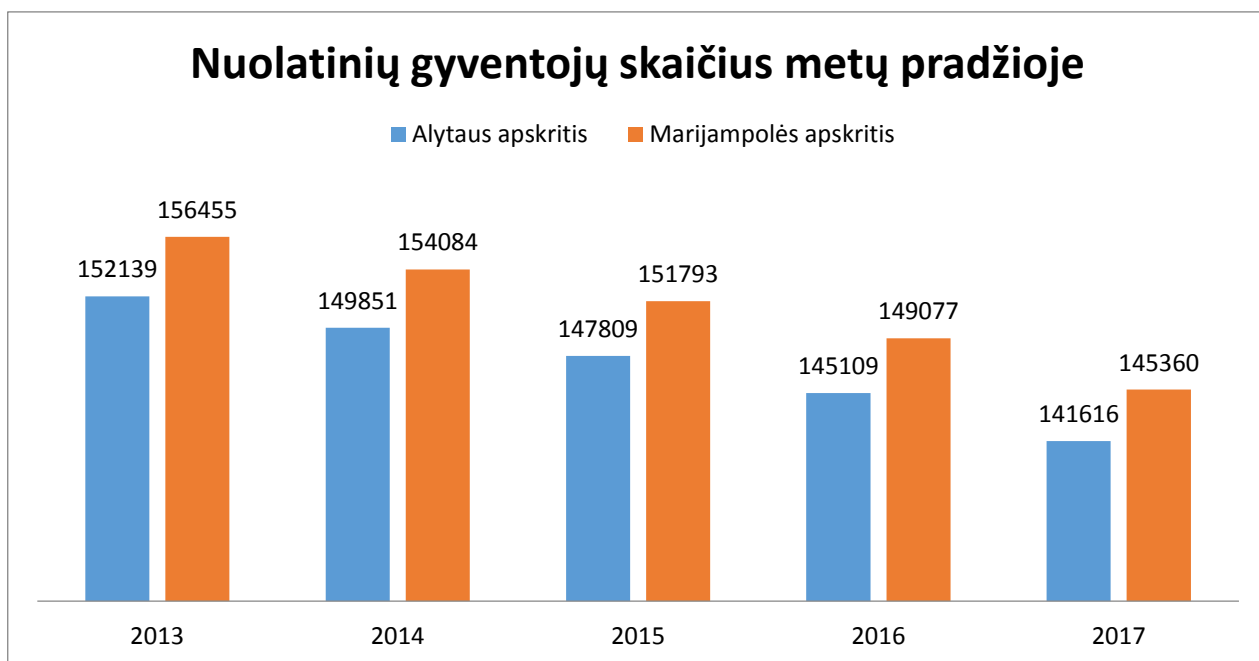
Apibendrinti socialiniai-ekonominiai rodikliai pateikiami 5 lentelėje:

5 lentelė. Marijampolės ir Alytaus regionų socialinių-ekonominių rodiklių palyginimas (sudaryta pagal Alytaus ir Marijampolės apskričių ekonominės specializacijos apžvalgas, 2017)

<i>Rodiklis</i>	<i>Alytaus regionas</i>	<i>Marijampolės regionas</i>
Gyventojų sk. (tūkst., 2017 m.)	141,6	145,4
Užimti gyventojai (tūkst., 2016 m.)	65,9	41,15
Darbo užmokestis (be individualių įmonių) (neto, mėn. 2016)	550,4	454,6
Registruotas nedarbas (% , 2016 m.)	11,66	10,72
PV 1 darbuotojui (EUR, 2015 m.)	6196,4	8280

TUI 1 gyventojui (2011–2015 vid.)	3214	7993
-----------------------------------	------	------

Vertinant Marijampolės ir Alytaus regionų ekonominės specializacijos apžvalgas, pastebima, jog demografiniai rodikliai abiejuose regionuose panašūs, t. y. gyventojų skaičius dėl emigracijos stipriai mažėja (14 pav.), o vidutinis gyventojų amžius didėja (galima daryti prielaidą, jog tai vyksta taip pat dėl emigracijos).

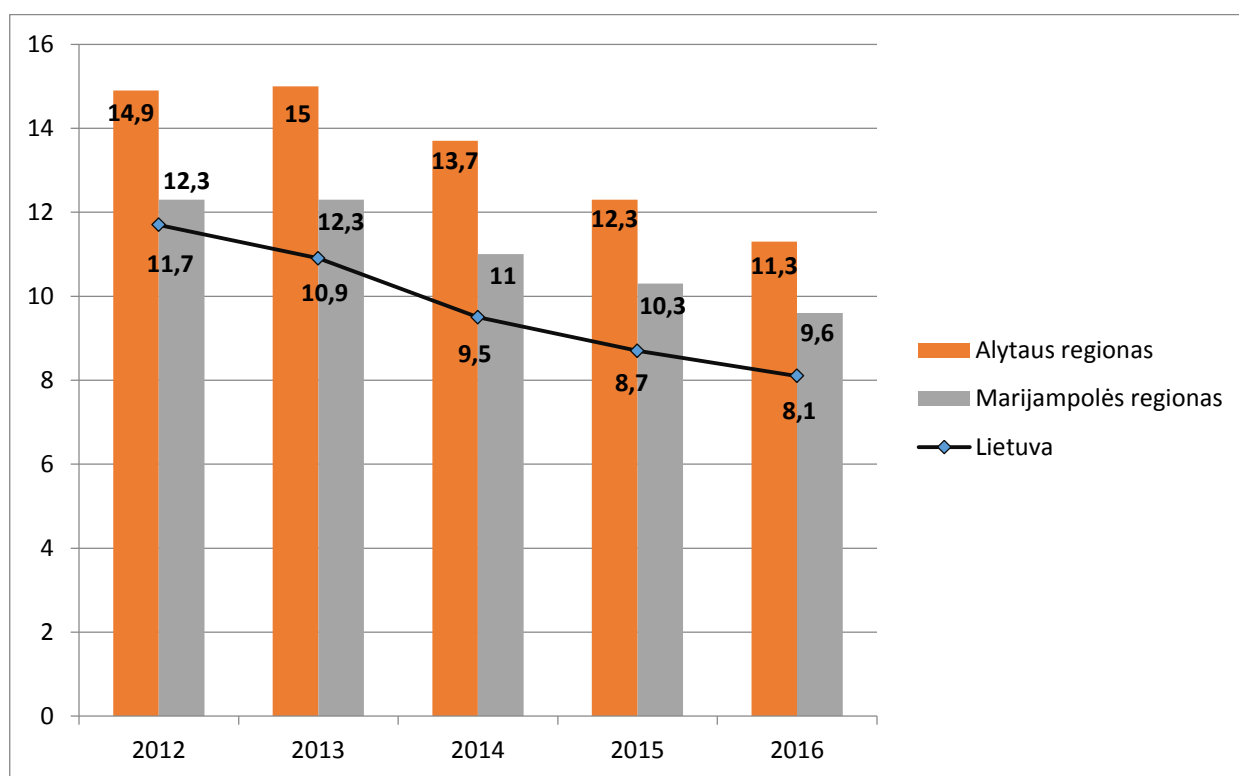

14 pav. Nuolatinių gyventojų skaičius metų pradžioje Alytaus ir Marijampolės regionuose 2013–2017 metais, asmenimis (sudaryta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis, 2017)

Pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis, Alytaus regione medianinis gyventojų amžius pakito nuo 44 metų 2013–aisiais metais iki 47 metų 2017–aisiais metais. Marijampolės regione atitinkamai nuo 42 iki 44 metų. Gyventojų skaičiaus sumažėjimas šiuo laikotarpiu gana ženklus. Tiek Alytaus, tiek ir Marijampolės regionuose nuo 2013 m. iki 2017 m. gyventojų skaičiaus sumažėjimas gana panašus – apie 7 proc.

Studentų parengimas yra gana mažas, kadangi nei Marijampolė, nei Alytus neturi aukštosios universitetinės mokyklos, o tik kolegijas ir profesinio rengimo centrus, todėl pagal studentų paruošimą Alytus yra šeštoje vietoje su 2,5 tūkst. studentų vienu metu, kurie daugiausia specializuojami į tokias paslaugas, kaip viešbučių ir maitinimo paslaugos; kelionės, turizmas ir poilsis; plaukų priežiūra bei į inžinerijos, statybos ir gamybos sritį, konkrečiau į mechaniką. Tuo tarpu Marijampolė, su 1,8 tūkst. studentų tėra tik septintoje vietoje Lietuvoje, kurie daugiausia specializuojami į tokias paslaugas, kaip viešbučių ir maitinimo paslaugos bei į inžinerijos, statybos ir gamybos sritį – statybą.

Nedarbo lygis 2016 m. Marijampolės regione 9,6 proc., o Alytaus – 11,3 proc. (15 pav.), tačiau vidutinis mėnesinis darbo užmokestis Alytuje yra didesnis. Pašalpas gaunančių gyventojų rodiklis panašus abiejuose regionuose, apie 4.6 proc.

15 pav. Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis 2012–2016 metais, procentais (sudaryta pagal Lietuvos statistikos departamento duomenis, 2016)

Analizuojant verslumo ir inovacijų sritį abiejuose regionuose, atkreipiamas dėmesys, jog Marijampolės regiono situacija šioje srityje yra prastesnė nei Alytaus regione. 2016 metais Marijampolės regione daugiau smulkaus ir vidutinio verslo (toliau – SVV) įmonių buvo išregistruota nei įregistruota. Sekant paskutinių penkerių metų tendenciją, Marijampolės regione tokių įmonių skaičius vidutiniškai per metus auga tik apie 3%, o Alytaus regione – apie 5.2% (visoje Lietuvoje augimo tempas 4%). Per pastaruosius penkerius metus Marijampolės regione juridinių asmenų skaičius auga lėčiau nei vidutiniškai visoje Lietuvoje, siekdamas 1.7 proc. augimą per metus, Alytaus – apie 2 proc. Su tiesioginėmis užsienio investicijomis (toliau – TUI) situacija abiejuose regionuose labai panaši – iš visų per metus vidutiniškai į Lietuvą pritraukiamų beveik 12 mlrd. EUR vertės TUI, 0.93 % atitenka Alytaus regionui, o Marijampolei – 1 %. Marijampolės laisvoji ekonominė zona (toliau – LEZ) sugebėjo pritraukti didelį investuotoją, išpirkusį visą LEZ plotą, o Alytaus pramonės parkas (toliau – PP) iki šiol neturėjo didelio pasisekimo. Investuotojų kol kas tik 4, o prie to iš dalies prisideda neišbaigta parko infrastruktūra bei sklypų nuomos tvarka.

Alytaus savivaldybė tam, kad pertvarkytų nepatrauklią Alytaus PP infrastruktūrą, yra skyrusi 200 tūkstančių eurų, kadangi supranta, kad neturėdama moderniai ir patraukliai įrengtų patalpų, praranda potencialius investuotojus. Alytaus PP norėjo steigti ne vienas užsienio investuotojas tačiau nepavyko dėl to, kad parko teritorija yra netinkamam statyboms. Alytaus miesto savivaldybė deda visas pastangas, kad Alytaus PP būtų patrauklus investuotojams ir projektuoja daugiau nei 1000 kv. metrų gamybinį pastatą bei tvarko žemės sklypus. Alytuje veikia ne viena tarptautinė įmonė, tarp jų – vokiečių, danų, švedų kapitalo įmonė. Artimiausiu metu planuojama baigti statyti didžiausios Lietuvoje stiklo paketų gamintojos „GLASS LT“ antrą gamyklą.

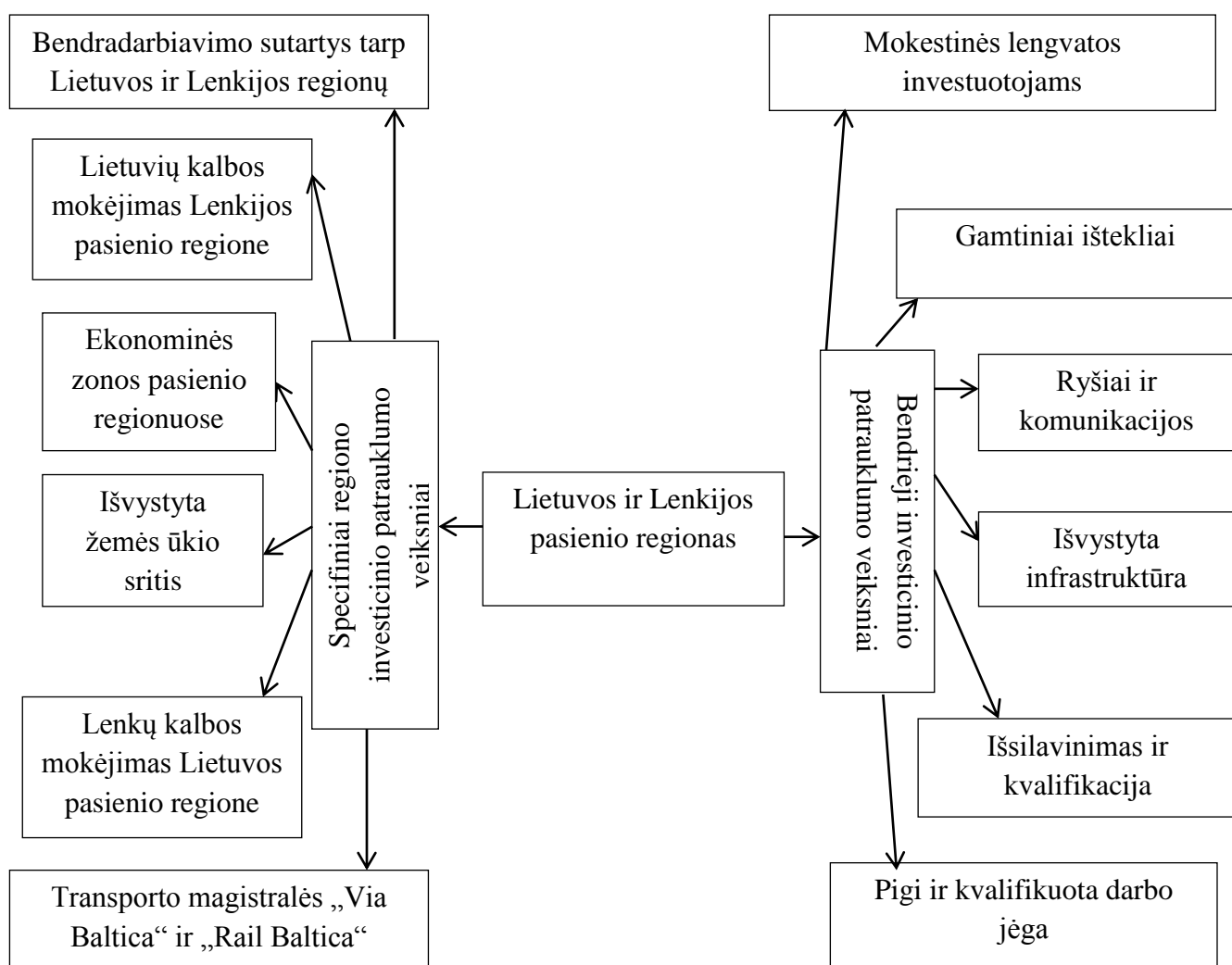
Tiesioginių užsienio investicijų ženklų skirtumą lemia Kazlų Rūdos savivaldybėje esanti Švedijos koncerno „Ikea“ valdoma medžio drožlių plokščių ir baldų gamybos bendrovė „IKEA Industry“, kuri nuolat investuoja ir naujausiais duomenimis savo veiklą ketina dar ženkliai padidinti iki 2019 metų. Be to, Marijampolės regiono TUI rodiklis dar bus padidintas įsikūrus danų investuotojui Marijampolės LEZ'e. Lyginant abiejų regionų rodiklius galima būtų teigti, jog Marijampolės regionas geresnėje pozicijoje, tačiau įvertinus darbo užmokestį, matoma, kad Alytaus regione vidutinis darbo užmokestis 100 eurų didesnis.

Apibendrinant investicinį patrauklumą lemiančius veiksnius Lietuvos ir Lenkijos pasienio regionuose, galima teigti, kad šiuose regionuose investicinis patrauklumas šiek tiek didėja, tačiau būtina ir toliau stiprinti ir tobulinti šių regionų infrastruktūrą, ekonominę ir socialinę situaciją, norint pritraukti vis daugiau naujų investuotojų ir bent kiek sumažinti skirtumą tarp didžiųjų Lietuvos bei Lenkijos centrų ir šių pasienio regionų.

3. LIETUVOS IR LENKIJOS PASIENIO REGIONO INVESTICINIO PATRAUKLUMO VERTINIMO METODOLOGIJA

Atlikus mokslinės literatūros analizę apie investicinį patrauklumą, paaiškėjo, jog pasienio regionai investuotojams yra žymiai mažiau patrauklesni nei didieji šalies miestai. Atskleidus šios problemos aspektus ir išanalizavus mokslinę literatūrą yra sudaroma tolimesnio tyrimo metodologija, kaip turėtų būti vertinamas Lietuvos ir Lenkijos pasienio regiono investicinis patrauklumas. Metodologija bus sudaroma iš veiksnių modelio ir vertinimo metodo.

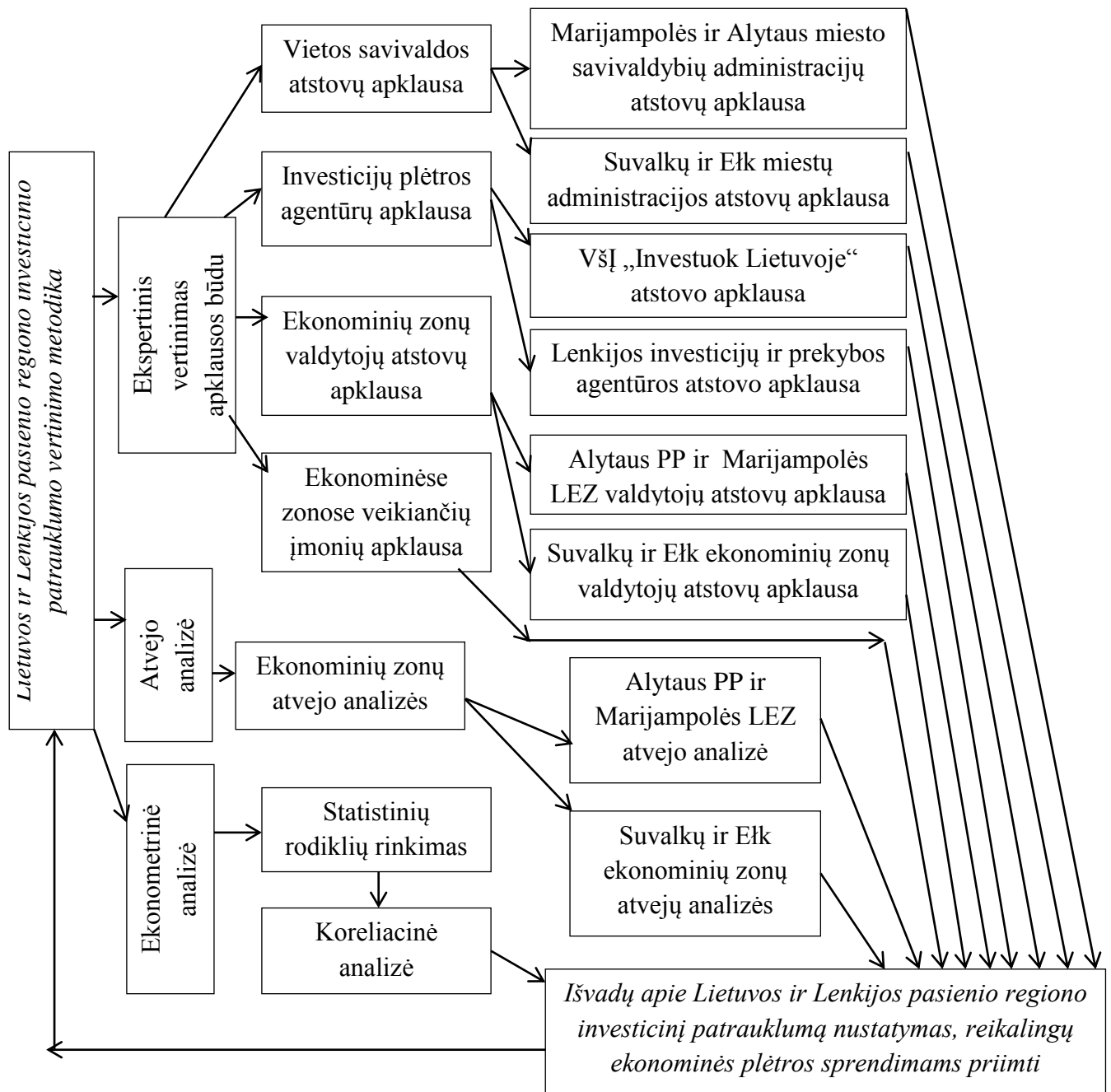
Kaip jau buvo analizuota ankstesniuose skyriuose, investicinį patrauklumą lemia tam tikri veiksniai: bendrieji – būdingi visai Lietuvos ir Lenkijos teritorijai ir specifiniai, kurie būdingi tik Lietuvos ir Lenkijos pasienio regionui, iš kurių sudaromas veiksnių modelis (16 pav.):

16 pav. Lietuvos ir Lenkijos pasienio regiono investicinio patrauklumo veiksnių modelis (sudaryta autorės)

Visi šie veiksniai daro įtaką (yra priklausomi) nuo ekonominių rodiklių, tokių kaip TUI, materialinės investicijos, BVP vienam gyventojui, nedarbo lygis proc., prekių eksportas (proc. nuo BVP), prekyba (proc. nuo BVP), darbo našumas eur./val., smulkaus ir vidutinio verslo įmonių skaičius 1000 gyventojų.

Norint įvertinti 16 pav. pavaizduotus Lietuvos ir Lenkijos pasienio regiono investicinio patrauklumo vertinimo veiksnius, būtina sudaryti vertinimo etapų metodą (17 pav.):

17 pav. Lietuvos ir Lenkijos pasienio regiono investicinio patrauklumo vertinimo etapai (sudaryta autorės)

Taigi, tiriamojoje dalyje naudojant apklausos ir atvejo analizės metodus, analizuojami konkretūs investicinio patrauklumo atvejai Marijampolės laisvojoje ekonominėje zonoje, Alytaus pramonės parke, Suvalkų ir Eļk ekonominėse zonose išskiriami investicinį patrauklumą šiame regione lemiantys pagrindiniai veiksniai.

Šio metodo tikslas – išsiaiškinti, kaip yra pritraukiamos investicijos Lietuvos ir Lenkijos pasienio regionuose, ar jos yra pakankamos, kaip galima padidinti investicinį patrauklumą šiame regione.

Atvejo analizė (angliškai case study) yra viena iš kokybinių tyrimų strategijų, kuri pasižymi tuo, kad yra tiriamas vienas atskiras objektas, šiuo atveju LEZ ir PP. Atvejo analizės metodas leidžia derinti skirtingus duomenų šaltinius ir taikyti įvairių duomenų analizę, bei išryškinti kiekvieno tyrimo dalyvio ypatybių specifiką. Atvejo analizė suteikia galimybę nuodugniai išanalizuoti ir aprašyti vieną įvykį ar faktą realiame kontekste ir aprašyti tiriamą reiškinį, ypač, kai tarp reiškinio ir jo konteksto ribos nėra aiškios (Yin, 2011). Atvejo analizė dažniausiai susideda iš informacijos surinkimo. Šis metodas nėra visiškai kokybinis tyrimas, atvejų studija tampa viena iš labiausiai paplitusių būdų, skirtų kokybinių tyrimų atlikimui.

Pasak Zainal (2007), atvejo analizės metodas suteikia galimybę atidžiai išanalizuoti duomenis konkrečiu atveju ir dažniausiai apima nedidelę geografinę vietovę. Įvairių mokslininkų teigimu, gali būti išskiriami tokie atvejo analizės privalumai:

- galima tiek kokybinė, tiek ir kiekybinė duomenų analizė;
- pats tyrėjas surenka duomenis apie tiriamą objektą;
- galima tirti kelis atvejus;
- išsiaiškinamos realios situacijos;
- atvejo analizės tyrimo objektas gali būti įvairus – nuo atskirų žmonių iki įvairių įvykių;
- suteikiamos įžvalgos tolimesniems tyrimams.
- gali būti panaudotas naujos teorinės idėjos generavimui ar mokslinės hipotezės priimtimumo paliudijimui.

Taigi, apibendrinant išvardintus privalumus, galima teigti, jog šiuo metodu analizuojami realūs, tikri ir konkretūs atvejai, kurie vėliau gali būti paverčiami kaip pavyzdiniai elgesio modeliai.

Kadangi šiame darbe pasirinkta ištirta konkretaus regiono, t. y. Lietuvos ir Lenkijos pasienio, investicinis patrauklumas, šis atvejo analizės metodas yra pasirinktas teisingai, nes bus nustatomos konkrečių regionų, t. y. Marijampolės, Alytaus, Suvalkų ir Eļk investicijos.

Šiame metodologiniame tyrime atlikta atvejo analizė pritaikoma keletui Willig'o (2013) aprašytų šio metodo charakteristikų:

- daugialypė, nes analizuoja kelis tikrovės reiškinį reprezentuojančius pavyzdžius;

- aprašomoji, nes detaliai atsižvelgta į reiškinio kontekstą;
- pragmatiška, nes tyrimo prielaidos formuluojamos remiantis teorija.

Ankstesniuose skyriuose buvo analizuojama, kaip investicijos veikia ekonomikos plėtrą. Yra žinoma, kad šiuos ekonominius rodiklius taip pat gali įtakoti ir kiti veiksniai, tačiau šiame tyrime tikrinama, kaip veikia tiesioginės užsienio investicijos ir materialinės investicijos. Surinkus statistinius rodiklius, bus atliekama koreliacinė analizė apklausoms ir atvejo analizėms pastiprinti, t. y. kaip investicijos koreliuoja su ekonominiais rodikliais.

Koreliacija yra statistinis ryšys tarp kintamųjų, o jos *koeficientas* – koreliacijos stiprumo matas. Jeigu dviejų kintamųjų koreliacijos koeficientas lygus nuliui, tai tie kintamieji yra statistiškai nepriklausomi. Jeigu reikšmė nuo 0 iki 0,2 – ryšys labai silpnas, nuo 0,2 iki 0,5 – ryšys vidutinis, nuo 0,5 iki 0,7 – ryšys stiprus, nuo 0,7 iki 1 – ryšys labai stiprus. Jeigu koreliacijos koeficientas neigiamas, tuomet yra atvirkštinė koreliacija, t. y. didėjant vienam rodikliui kitas mažėja, arba atvirkščiai. Koreliacijos koeficientų yra keletas. Vienas žinomiausių yra: r_{xy} – *Pearson*‘o tiesinės koreliacijos koeficientas, kuris ir bus skaičiuojamas.

Pasirinktas analizuoti investicijų įtakos plėtros ekonomikos rodikliams periodas 2000–2015 metai, kuomet įvertinti skirtumą prieš Lietuvai ir Lenkijai įstojant į Europos sąjungą (2004 metais) ir iki šių dienų.

Taigi, atlikus visus 17 paveiksle pavaizduotus investicinio patrauklumo vertinimo etapus, bus galima įvertinti Lietuvos ir Lenkijos pasienio regiono investicinį patrauklumą ir nustatyti jo poveikį ekonomikos plėtrai.

4. INVESTICINIO PATRAUKLUMO VERTINIMO LIETUVOS IR LENKIJOS PASIENIO REGIONE TYRIMO REZULTATAI IR DISKUSIJA

Šiame skyriuje atliktos Alytaus, Marijampolės, Suvalkų ir Ełk vietos valdžios, Lietuvos ir Lenkijos verslo plėtros agentūrų atstovų, Alytaus pramonės parko, Marijampolės laisvosios ekonominės zonos, Suvalkų ir Ełk ekonominių zonų valdytojų atstovų bei jose įsikūrusių įvairių įmonių apklausos, ekonominių zonų atvejo analizės atskleis investicinio patrauklumo įvertinimą Lietuvos ir Lenkija pasienio regione, o surinkti ekonominiai rodikliai ir atlikti skaičiavimai patvirtins arba paneigs ryšį tarp investicijų ir kitų ekonominių rodiklių.

4.1. Lietuvos ir Lenkijos pasienio regiono investicinio patrauklumo vertinimas apklausos būdu

Tiek Marijampolės savivaldybės atstovai, tiek Alytaus miesto savivaldybės atstovai dirbantys su investavimu, strategija ir plėtra, vieną kaip esminį faktorių investiciniam patrauklumui didinti nurodė bendradarbiavimą su VšĮ „Investuok Lietuvoje“. Išskirdami veiksnius, būdingus Lietuvos pasienio su Lenkija regionu, savivaldų atstovai pagrindinius nurodė šiuos:

- Marijampolės laisvąją ekonominę zoną ir Alytaus pramonės parką su puikiai įrengta ir paruošta investicijoms infrastruktūra;
- Profesinio rengimo centrų ir Kolegijų buvimą abiejuose regionuose, kas leidžia paruošti kvalifikuotus darbininkus;
- sutvarkytą socialinę, kultūrinę ir viešąją infrastruktūrą (kultūros centrai, bibliotekos, kino teatrai, ligoninės, užtikrinamos vietos ugdymo įstaigose);
- laisvą bendravimą keliomis užsienio kalbomis (anglų, rusų, lenkų);
- operatyvų savivaldos bendravimą ir bendradarbiavimą su potencialiais investuotojais;
- galimybę atsivežti darbuotojus iš aplinkinių rajonų.

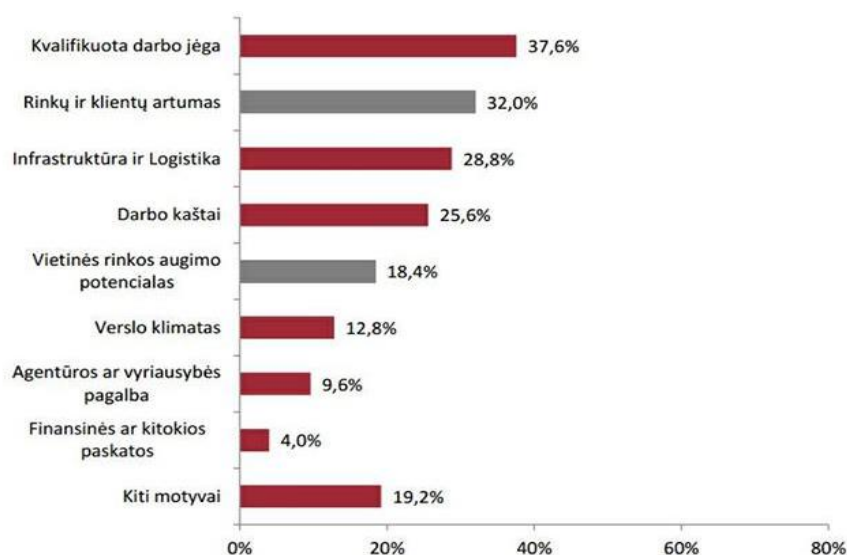
Lenkijos miestų Suvalkų ir Ełk savivaldos atstovai minėdami pagrindinius investicinio patrauklumo veiksnius savo regionuose, kaip pagrindinius išskiria magistrales, kaip arterijas į šiaurės ir rytų Europos rinkas bei ekonominio bendradarbiavimo sutartis su Lietuvos pasienio regiono savivaldomis.

Užsienio investicijų plėtros agentūra „Investuok Lietuvoje“ yra vienas esminių ir pagrindinių subjektų Lietuvoje, kuris rūpinasi Lietuvos, kaip konkurencingos ir investicijoms patrauklios šalies pristatymu ir „pardavimu“ tarptautinei verslo bendruomenei, siekia sugrąžinti emigrantus bei „nutekėjusius protus“ į Lietuvą, kad jie tobulintų tiek viešąjį, tiek verslo sektorių ir taip gerintų ne tik

verslo aplinką, bet ir gyvenimo kokybę, ekonomiką šalyje. Galiausiai ši agentūra atlieka investicinės aplinkos gerinimo funkciją, t. y. siekia verslą remiančių paslaugų ir infrastruktūros vystymo plėtros.

Lenkijoje identiškas funkcijas vykdo Lenkijos informacijos ir užsienio investicijų agentūra (PAIIZ), kuri padeda verslininkams rinktis investicijoms atitinkamą regioną pagal jų poreikius. Be to, PAIIZ bendradarbiauja su regioniniais investuotojų aptarnavimo centrais, kurie suteikia įmonėms konkrečią informaciją dėl investavimo sąlygų tam tikrose vietovėse.

VŠĮ „Investuok Lietuvoje“, kuri nuolat bendrauja ir bendradarbiauja su Laisvosiomis ekonominėmis zonomis ir Pramonės parkais, ieškant investuotojų ir gerinant investicinę aplinką regionuose, nuolat tiria aplinką ir renka duomenis. 2016 metais atlikto tyrimo, kurio tikslas buvo išsiaiškinti, kokie kriterijai yra svarbiausi įmonėms renkantis lokaciją naujoms investicijoms, rezultatai pateikiami 18 pav.:

18 pav. Investuotojų pasirinkimą sąlygojantys svarbiausi kriterijai (VŠĮ „Investuok Lietuvoje“, 2016)

Rezultatai parodė, jog investuotojų pasirinkimą sąlygojantis svarbiausias kriterijus ir didžiausias prioritetas yra kvalifikuota darbo jėga, toliau seka artimos rinkos ir klientai, ir tik po to išvystyta infrastruktūra bei logistika. Tiek Lietuvos, tiek Lenkijos investicijų plėtros agentūros ieškodamos potencialių investuotojų nuolat atlieka įvairias apklausas, tyrimus, vertina investicinę patrauklumą, kad turėtų jiems ką pasiūlyti.

Tačiau svarbiu Lietuvos ir Lenkijos konkurenciniu pranašumu laikoma pigi ir kvalifikuota darbo jėga greitu metu gali būti prarasta. Nors Lietuvos darbo užmokesčio lygis dar negreit pasivys ES vidurkį, tačiau reikia pabrėžti, kad užsienio investuotojai, prieš investuojant, tyrinėdami aplinką skaičiuoja išlaidas darbo jėgai ir atsižvelgia ne tik į vidutinį mėnesinį darbo užmokestį, bet taip pat į efektyvumą ir produktyvumą.

Kaip rodo įvairūs tyrimai, dauguma dirbančių Lietuvoje dirba tokiaame darbe, kuriame užtektų ir profesinio mokymo įstaigos diplomo. Tačiau absoliuti dauguma jaunimo stoja į aukštąsias mokyklas. Dėl šios priežasties pramonės šakų įmonėms labai trūksta profesinių darbuotojų, t. y. kvalifikuotos darbo jėgos.

Marijampolės laisvosios ekonominės zonos valdymo bendrovės duomenimis, patogi Marijampolės geografinė padėtis, infrastruktūra bei aktyvi vietos valdžios parama bei palaikymas jau pritraukė į regioną vietinius ir užsienio investuotojus. Kelių dešimčių kilometrų atstumu įsikūrusios dvi IKEA grupei priklausančios įmonės (Swedwood Kazlų Rūda ir Swedspan), CIE Automotive grupei priklausanti įmonė FASA, gaminanti detales garsiausiems automobilių gamintojams: „Audi“, „VW Group“, „Chrysler“, „Fiat“, „Mercedes-Benz“, „Ford“, „Skoda“, „Toyota“, „Renault–Nissan“, „Peugeot“). Regione veikia ARVI grupė, vienijanti daugiau nei 20 įmonių, kurios gamina trąšas, pašarus, cukrų, kalakutienos produktus, teikia transporto bei kitas paslaugas. Taip pat maisto pramonės įmonės ICECO, „Mantinga“, siuvimo įmonė „Vernitas“ ir kitos maisto gamybos, tekstilės ir medžio apdirbimo įmonės.

Alytaus pramonės parko valdytojai savo privalumu išskiria mažesnes nei kituose miestuose įsikūrusių laisvųjų ekonominių zonų žemės nuomos kainas, ir džiaugiasi pritrauktais tokiais užsienio investuotojais, turinčiais pripažinimą visame pasaulyje, kaip:

- UAB „Sofa Brands International“ (Jungtinė Karalystė)
- UAB „Stora Enso Timber“ (Suomija, Švedija)
- UAB „Svenheim“ (Norvegija)
- UAB „Graanul Invest“ (Estija)
- UAB „Litalka Elektronik“ (Vokietija)

Suvalkų specialiosios ekonominės zonos, į kurią įeina ir Suvalkų ir Eļk ekonominė zona, valdytojai savo kaip privalumą išskiria atvirą bendradarbiavimą su įmonėmis, kurios veikia daugelyje pramonės šakų. Šiame regione yra daugybė bankų, draudimo bendrovių, teisinių ir finansinių konsultacijų biurų. Stiprios turistinės vietovės taip pat yra stipri regiono pusė. Papildomas galimybes sukūrė šiame regione esantys Suvalkų ir Eļk mokslo ir technologijų parkai.

Keletas apklaustų Marijampolės LEZ, Alytaus PP, Suvalkų ir Eļk ekonominėse zonose veikiančių įmonių (Marijampolėje dar tik besikuriančios), pagrindinius veiksnius, kodėl pasirinko investuoti būtent šiose teritorijose, išskyrė:

- palankų Vyriausybės požiūrį į investuotojus, finansinę paramą sprendžiant jiems aktualius infrastruktūros ir kitus klausimus;
- verslo plėtros agentūrų konsultacinę ir praktinę pagalbą pristatant investuotojams įvairius variantus pagal geografinę vietovę, inžinerinės infrastruktūros parengtumą (nuo „plyno lauko“ iki jau pastatytų pastatų);

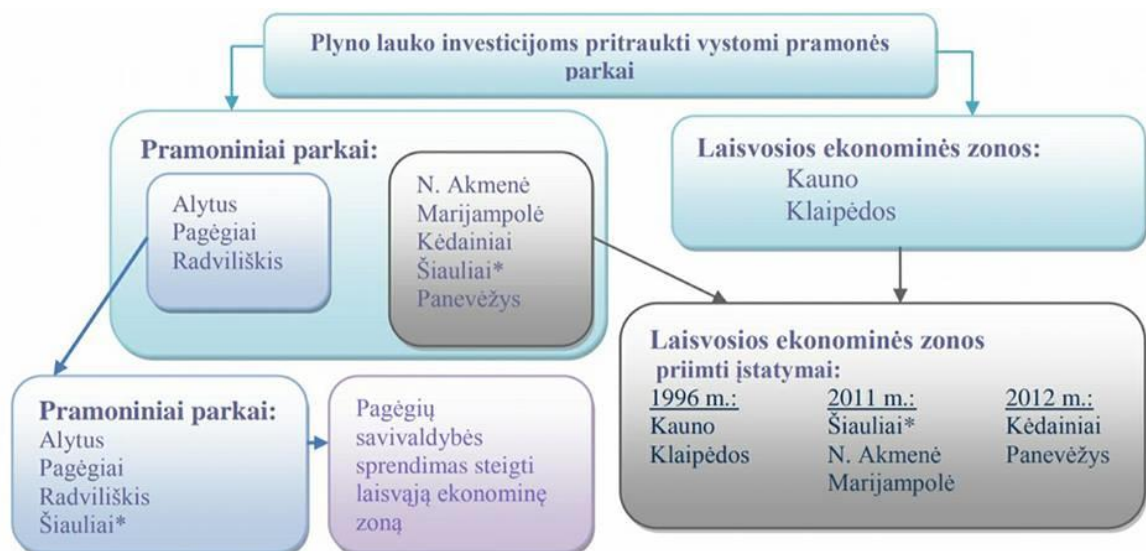
- gerą susisiekimo infrastruktūros prieinamumą;
- žemą darbo jėgos kainą;
- bendrą Europos Sąjungos rinką;
- nedideliu atstumu esančias Rusijos, Baltarusijos, Ukrainos ir kt. šalių rinkas.

Lenkijoje veikiančios įmonės kaip privalumą pvz. prieš Lietuvą (išskirtinumą) pažymėjo didelę šalies rinką ir greitą ekonomikos atsigavimą po 2009 m. krizės.

4.2. Lietuvos ir Lenkijos pasienio regiono ekonominių zonų atvejų analizė

Siekiant padidinti investicinį patrauklumą pagerinant verslo aplinką, skatinant verslo bendradarbiavimą, vystant pramonę, pritraukiant investicijas ir kuriant naujas darbo vietas, įkuriamos plyno lauko vietos, t. y. Pramoniniai parkai, Laisvosios ekonominės zonos, Specialiosios ekonominės zonos. Kaip jau minėta ankstesniuose skyriuose, investicijų pritraukimo veiksniai neapsiriboja tik fizinės infrastruktūros sukūrimu, tam yra priskiriami ir tokie ekonominiai rodikliai, kaip įmonių ir darbo jėgos kvalifikacija, bendra verslo aplinka, palankios sąlygos investicijoms.

Pagrindiniai skirtumai tarp pramoninių parkų ir laisvųjų ekonominių zonų veiklos yra skirtingų mokesčių lengvatų investuotojams taikymas, taip pat jų reglamentavimo ir valdymo skirtumai. Kadangi LEZ savo mokesčine aplinka patrauklesnis užsienio investuotojams, Lietuvoje net keletas pramoninių parkų buvo pertvarkyti į LEZ (19 pav.):

19 pav. Valstybės ir savivaldybių finansuojamų pramonės parkų pertvarkymas į laisvasias ekonomines zonas Lietuvoje (LR Valstybės kontrolė, 2012)

Tuo tarpu kaimyninė Lenkija, teritorija žymiai didesnė už Lietuvą, turi tik kiek daugiau plyno lauko zonų, t. y. Lenkijoje iš viso yra įkurta 14 specialiųjų ekonominių zonų. Lenkiją Lietuva turėtų

vertinti kaip labai didelį potencialą Europoje turinčią kaimynę, nes tai yra 38 mln. gyventojų valstybė, kurios ekonomika auga. Įmonės, besikuriančios kaimyninėje Lenkijoje, galėtų atrasti Lietuvą kaip vartus į eurozoną. Tai galėtų būti viena sričių, kurioje galėtume būti įdomūs savo kaimynams ir investuotojams joje.

Kiekviena Lenkijos specialioji ekonominė zona – tai atskiras administracinis vienetas, kur investuotojas gali plėtoti savo verslą lengvatinėmis sąlygomis. Visiems investuojantiems SEZ teritorijoje yra suteikiama specialiai konkrečiam verslui paruošta teritorija ir užtikrinamos mokesčių lengvatos. Be to, kiekvienos zonos valdyba aktyviai padeda investuotojui tarpininkaudama su vietine valdžia.

Visos specialiosios ekonominės zonos yra unikalios – skiriasi jų kelių, techninė ir telekomunikacijų infrastruktūra, vieta, dydis, pobūdis ir plėtojimo sąlygos. SEZ paprastai yra valdomos komercinių įmonių, kurias kontroliuoja valstybės arba vietinė valdžia.

4.2.1. Alytaus pramonės parko analizė

Šiuo metu iš 63,3375 ha ploto 20 žemės sklypų Alytaus pramonės parke užimta yra tik pusė. Yra numatyta skirti pinigų tolesnei pramonės parko plėtrai, sutvarkant žemės sklypus, kad jie taptų patrauklesni potencialiems investuotojams. Iš Alytaus prieš metus pasitraukus bendrovei „Coca-Cola“, tai buvo didžiulis neigiamas rodiklis ir kitoms investicijoms. Tačiau, kad ir visai nedidelių, bet Alytus sulaukia investicijų baldų gamybos, metalo apdirbimo, maisto pramonės srityse.

Alytaus pramonės parko (2017) duomenimis, „Alytaus regione dominuojančios pramonės šakos yra šios:

- Mašinų ir įrenginių gamyba
- Medienos apdorojimas ir baldų gamyba
- Chemijos pramonė
- Maisto ir gėrimų gamyba
- Siuvimo pramonė.“

2011 metais Alytaus pramonės parkas buvo vienas patraukliausių Lietuvoje. Norus įsikurti jame reiškė vienas investuotojas po kito. Tuomet prognozuota, jog per 2–3 metus šis parkas bus užpildytas. Investavusiųjų verslininkų motyvas pasirinkti būtent Alytų buvo tas pats: strategiškai patraukli vietovė: šalia Lenkija, Kaliningrado sritis. Susisiekimas neblogas, darbuotojų pasiūla pakankama, nes Alytus pramoninis miestas. Visi išskiria ir savivaldybės požiūrį, kuris yra labai teigiamas ir skatinantis.

Apžvelgus VŠĮ „Investuok Lietuvoje“ informaciją, išskiriama keletas svarbių ir reikšmingų Alytaus regioną pasiekusių investicijų. 2009 m. buvo pasirašytas ketinimų protokolas dėl aliuminio gaminių fabriko steigimo Lietuvoje, Alytuje. Šio fabriko steigėja – ispanų metalo apdirbimo kompanija „Sopena Grupo“, kurios metinė apyvarta siekia 300 mln. eurų, 2011 metais Alytaus PP investavo daugiau nei dešimt mln. eurų ir sukūrė apie šešiasdešimt darbo vietų. Tai viena reikšmingesnių įmonių Alytui. Ši kompanija Lietuvoje nusprendusi plėtoti savo veiklą rinkosi iš dviejų miestų – Panevėžio ir Alytaus.

Kinijos namų tekstilės gamintoja „Featherland“, 1999 m. įkurta Kinijoje 2014 m. pradėjo veiklą Lietuvoje, Alytuje. Ši įmonė, gaminanti antklodes, pagalves ir kitą aukštos kokybės namų tekstilę, tiekia savo produkciją į Skandinavijos šalis. Pasak įmonės vadovo, Alytus pasirinktas dėl jame esančių tekstilės apdorojimo kompetencijų, tikėdamiesi rasti darbščių ir kompetentingų darbuotojų, kurie padės tiekti aukščiausios kokybės namų tekstilę.

Danijos kapitalo baldų gamybos UAB „Theca Furniture“ nuoseklus pajamų augimas paskatino vėl vykdyti plėtrą, kurios cechai jau veikė Kaune, Jonavoje, Kaišiadoryse. 2016 m. rugpjūčio mėn. atidarytas dar vienas 13.000 kv. metrų kompanijai priklausantis baldų fabrikas, į kurį investuota 2 mln. eurų, šįkart – Alytuje.

Pradėjus veikti Alytaus pramonės parkui, šiame regione bendrasis vidaus produktas išaugo iki 12 proc., eksportas padidėjo iki 28,3 proc., daugiausia eksportuojama į Lenkiją, Vokietiją, Didžiąją Britaniją, Latviją ir Švediją. Tiesioginės užsienio investicijos padidėjo 49 proc., daugiausia investuotojų sulaukiama iš Rusijos, Lenkijos, Estijos, Austrijos ir Danijos.

Taigi, Alytaus pavyzdžiai parodo, kad ir regionai gali išnaudoti privalumus investuotojų pritraukimui, tokius kaip darbo jėgos kaštai, ar tikslinių rinkų artumas bei vienoje vietoje sukauptos specifinės ir tam tikros kompetencijos yra vieni iš pagrindinių regionų patrauklumo aspektų.

4.2.2. Marijampolės laisvosios ekonominės zonos analizė

Marijampolės regionas išsiskiria kaip vienas stipriausių medienos, maisto produktų gamybos ir žemės ūkio pramonės centrų Lietuvoje (Marijampolės LEZ valdymo bendrovė „Baltic FEZ“ [BFEZ], 2014). Apskrityje medienos pramonėje pagamintos produkcijos kiekis viršija šalies vidurkį net keturis kartus. Maisto pramonė regione pagamina 67 proc. daugiau produkcijos negu Lietuvos vidurkis. Daugiausia investicijų Marijampolės regione pritraukia gamyba. Gamybos dalis regione sudaro 35 proc. visos regiono apyvartos, kai tuo tarpu Lietuvos vidurkis siekia tik 29 proc.

Marijampolės regione nuo 2010 metų bendrasis vidaus produktas išaugo iki 13 proc., eksportas padidėjo iki 29 proc., daugiausia eksportuojama į Vokietiją, Lenkiją, Estiją, Latviją ir Nyderlandus.

Tiesioginės užsienio investicijos padidėjo 47 proc., daugiausia investuotojų sulaukiama iš Nyderlandų, Estijos, Rusijos, Norvegijos ir Danijos.

Per pastaruosius dvejus metus investicijos Marijampolės regione toliau sparčiai auga:

- anksčiau minėta Danijos langų ir durų gamybos įmonė „Dovista“ per artimiausius 10 metų Marijampolės laisvojoje ekonominėje zonoje investuos per 100 mln. eurų;
- ispanų valdoma Lietuvos alkūninių velenų gamintoja „CIE Forge LT“ į antrą gamybos liniją Marijampolėje investuoja 7,5 mln. eurų;
- Lietuvos pieno perdirbimo bendrovė „Marijampolės pieno konservai“ į sviesto gamybos liniją bei kitų įrenginių modernizavimą investuoja 7,7 mln. eurų pasirašiusi sutartį su kinų pramonės sektoriumi;
- ir kitos kiek mažesnės, bet ne ką mažiau reikšmingos investicijos.

Marijampolėje pagal LR Marijampolės laisvosios ekonominės zonos įstatymą (LRMLEZ, 2011), siekiant „padidinti Marijampolės rajono pramoninį patrauklumą ir sudaryti palankesnes sąlygas investicijoms pritraukti, aukštųjų technologijų vystymuisi ir naujų darbo vietų kūrimui“ nuo 2012 m. sausio 1 d. Marijampolėje įsteigta Marijampolės laisvoji ekonominė zona. 2015 metais buvo baigtas įgyvendinti vienas iš šio projekto etapų, t. y. sukurta LEZ infrastruktūra, kurio metu Marijampolės LEZ teritorijoje buvo išasfaltuotos gatvės, sutvarkyta drenažo sistema, įrengti vandentiekio, lietaus nuotekų tinklai, buitinių nuotekų, telekomunikacijų koridoriai, įrengta gatvių apšvietimo sistema, pakloti šaligatviai, įrengtos autobusų sustojimo vietos su paviljonais. Projekto vertė 4,5 mln. eurų.

2015 metais nusprendusi investuoti, DOVISTA (langų ir lauko durų gamybos lyderė Šiaurės Europoje, valdanti 10 gerai žinomų prekės ženklų, įskaitant „Velfac“ ir „Rational“) analizavo galimybes statyti naują gamyklą bet kurioje Rytų Europos valstybėje, galiausiai apsisusto ties Čekija, Slovakija, Lietuva ir Lenkija (Lenkijoje vienas gamybinis kompleksas sėkmingai veikia nuo anksčiau). Net ir tarp Lietuvos laisvųjų ekonominių zonų (LEZ) vyko konkurencija, tačiau pavyko įrodyti, kad Marijampolės LEZ geresnis už kitus. Mokesčių lengvatos Lietuvoje visur vienodos, tad Marijampolę danai pasirinko dėl regiono žmonių inžinerinių kompetencijų, transporto arterijų „Via Baltica“ ir Rail Baltica“, Marijampolės LEZ infrastruktūros.

Susipažinę su VšĮ „Investuok Lietuvoje“ atstovais, DOVISTA A/S pateikė jiems savo skaičiavimus, kaštus, rodiklius, vertes, pelningumo ir įvairius kitus rodiklius. Kitos trys šalys gan vangokai bendravo su kompanijos atstovais, atsakymai buvo vilkinami ir pan. Visiškai priešingai buvo su Lietuvos atstovais, kai atsakymai buvo pateikiami labai operatyviai, ir dažniausiai palankūs būsimiems investuotojams, todėl DOVISTA A/S nusprendė investuoti Lietuvoje. Tuomet VšĮ „Investuok Lietuvoje“ atstovai, parengę kompanijos pristatymą ir ateities perspektyvas, nusitaikė į Marijampolės Laisvąją ekonominę zoną (LEZ).

Kompanijos DOVISTA galimybės VšĮ „Investuok Lietuvoje“ akimis pateikiama 20 pav:

INVESTUOTOJAS:	
Žymi pasaulyje įmonė, gaminanti medienos ir metalo produktus bei priklausanti stambiam holdingui	Holdingo metinės pajamos (2013) – 2,681 mln EUR Darbuotojų Skaičius (2013) – 13,444
PROJEKTO LIETUVOJE PARAMETRAI:	
Sritis	Gamyba (langų ir durų profiliai)
Eksportuojamos produkcijos dalis	99%
Pradinės investicijos [iki 2019]	30-45 mln. EUR
Planuojamos investicijos iki 2026	~130 mln. EUR
Darbuotojų skaičius [iki 2019]	300
Planuojamas darbuotojų skaičiaus augimas iki 2026	1,450
Svarstomos kitos lokacijos	Čekija, Lenkija, Slovakija
Sprendimo priėmimo data	2016 m. liepos mėn.
Planuojama veiklos pradžia	2018 m. II ketvirtis

20 pav. DOVISTA galimybės Lietuvoje (VŠĮ „Investuok Lietuvoje“, 2016)

Pokalbio metu su Marijampolės savivaldybės vadovais paaiškėjo, jog pristatydami naują investuotoją savivaldybei, VŠĮ „Investuok Lietuvoje“ atstovai savo prezentacijoje pabrėžė tokią projekto svarbą, kaip: pasaulinio žinomumo įmonė; ketinama gamyboje įdarbinti ~ 50% moterų; įmonės padalinio pavyzdys Lenkijoje (dirba apie 2000 darbuotojų) rodo, jog yra didelė tikimybė, jog aplink kursis pagrindiniai jų tiekėjai; eksporto augimo potencialas; papildoma nauda Lietuvos vežėjams – apie 3000 „pilnų“ importo ir eksporto krovinių – bei didelis poveikis klasterizacijai.

Ypač buvo išskirta finansinė nauda. Kokia ji bus Lietuvai, pateikiama 21 pav.:

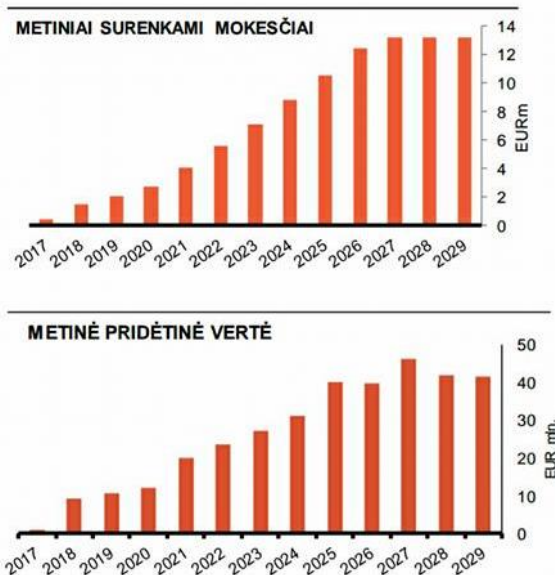
Mūsų vertinimu, pagal preliminarų projekto planus, 2017-2029 periodu:

Projekto poveikis šalies finansams:

- Tiesioginis: **95 mln. EUR** (surinktų su darbo santykiais susijusių mokesčių)
- Pilnas: **228 mln. EUR** (vertė atsižvelgiant į multiplikatoriaus efektą)

Projekto poveikis šalies ūkiui:

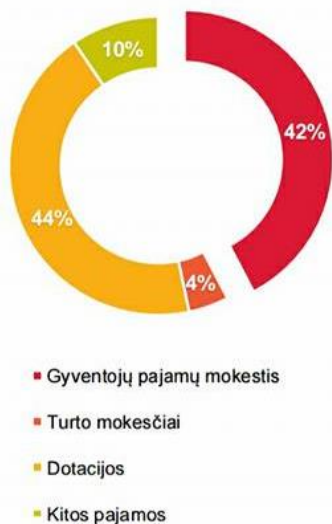
- Tiesioginis: **344 mln. EUR** (sukurta pridėtinė vertė).
- Pilnas: **790 mln. EUR** (pridėtinė vertė atsižvelgiant į multiplikatoriaus efektą)

21 pav. Finansinis DOVISTA poveikis Lietuvai (VŠĮ „Investuok Lietuvoje“, 2016)

Skaičiai atrodo įspūdingi ir sunkiai tikėtini, tačiau skaičiavimai buvo imti remiantis kaimyninės šalies Lenkijos pavyzdžiu. Net ir pesimistiškiausiu variantu (sumas mažinant perpus), tai reikšmingi skaičiai Lietuvai. O finansinis poveikis Marijampolei pateiktas 22 pav.:

MARIJAMPOLĖS SAV. FINANSAVIMO ŠALTINIAI, 2014

- Projektui įsibėgėjus, darbuotojų mokamas GPM:

3,6 mln. EUR per metus

- Papildomai įdarbinti darbuotojai* mokėtų dar:

~5 mln. EUR GPM per metus

- Jei pusė visų pasamdytų darbuotojų būtų iš kitų savivaldybių, projektui įsibėgėjus, Marijampolei tenkanti GPM dalis sudarytų

26% dabartinių GPM pajamų

22 pav. Finansinis DOVISTA poveikis Marijampolės savivaldybei (VŠĮ „Investuok Lietuvoje“, 2016)

Vertindami tokio dydžio ir masto investuotojo atėjimą į Marijampolės LEZ, planuojamas investicijas ir naujų darbo vietų sukūrimą, Marijampolės savivaldybė buvo pasirengusi nuolat ir betarpiškai bendradarbiauti su DOVISTA A/S ir neatidėliotinai priimti visus reikiamus sprendimus bei imtis reikiamų veiksmų, siekiant užtikrinti savalaikį ir tinkamą viešųjų paslaugų teikimą ar papildomų paslaugų suteikimą.

Investuotojui pradėjus savo veiklą, Marijampolės savivaldybės administracija įsipareigojo užtikrinti ikimokyklinio ugdymo, susisiekimo, parkavimo ir kitų paslaugų tinkamą ir savalaikį įgyvendinimą.

Viską apibendrinus danų investuotojams Marijampolės LEZ pasirodė patraukliausias investicijoms variantas dėl tokių pagrindinių aspektų:

- Marijampolės LEZ visa teritorija yra laisva, neužstatyta;
- Marijampolės LEZ lokaliai išsidėsčiusi investuotojams itin patrauklioje vietovėje (aplink nėra jokių gamyklų, ne gamybinis rajonas);
- Strategiškai palanki vieta eksportui (Via Baltica, Rail Baltica);
- Puikiai išvystyta socialinė infrastruktūra (ikimokyklinio ugdymo įtaigos, medicinos paslaugos, viešojo transporto infrastruktūra, viešojo maitinimo paslaugos ir t. t.), be to Marijampolės savivaldybės vadovybė labai palankiai žiūrėjo į šių paslaugų plėtimą ateityje, esant būtinybei.

DOVISTA gamybos vadovas Stig Romlund prieš pasirašant sutartį teigė, jog „Marijampolę pasirinko dėl regione sukauptų inžinerinių kompetencijų ir puikiai įrengtos Marijampolės LEZ infrastruktūros. Be to, didelę reikšmę priimant sprendimą vykdyti projektą Marijampolėje turėjo profesionali Ūkio ministerijos ir „Investuok Lietuvoje“ pagalba bei kompetentinga ir į rezultatą orientuota Marijampolės LEZ valdymo bendrovės komanda. Gerą įspūdį paliko ir Marijampolės savivaldybės darbuotojai.“ (VŠĮ „Investuok Lietuvoje“, 2017).

Taigi, Marijampolės savivaldybės taryba 2016 m. liepos 12 d. sprendimu (2 priedas) patvirtino Marijampolės savivaldybės investicijų sutartį su DOVISTA A/S kartu su jos priedais, kuri tą pačią dieną ir buvo pasirašyta.

Tikriausiai vienintelis ir pagrindinis biurokratinis kliuvinys, buvo susitarimo dėl žemės sklypų nuosavybės įteisinimas. Danų investuotojai pageidavo, jog po visų sąlygų įvykdymo žemės nuosavybė atitektų jiems. LR įstatymai nenumato jokio teisinio kelio kaip savivaldybei nuosavybės teise priklausančią žemę (beje, įsigytą gana brangiai – apie 450 tūkst. eurų) padovanoti privačiam subjektui. Pagal Lietuvos Respublikos Marijampolės laisvosios ekonominės zonos įstatymo 2 straipsnio nuostatas, Marijampolės LEZ veiklos terminas baigiasi 2060-12-31, iki tol Marijampolės LEZ teritoriją sudarantys žemės sklypai privalo būti nuomojami Marijampolės LEZ valdymo bendrovei, kuri juos subnuomos investuotojui. Todėl, iki 2061 metų Marijampolės savivaldybė neturi teisės šiuos žemės sklypus perleisti investuotojo nuosavybėn.

Tiek VŠĮ „Investuok Lietuvoje“, tiek savivaldybės vadovai kontaktavo su Ūkio ministerija, su Vyriausybe dėl išimtinių teisių. Galiausiai po ilgų procedūrų ir teisinių reglamentavimų išaiškinimo, buvo leista sudaryti preliminarią sutartį, kuria būtų nustatyta, jog žemės sklypai investuotojams būtų perleidžiami tik po Marijampolės LEZ veiklos termino pabaigos, t. y., 2061 metais už simbolinę 30 tūkst. eurų vertės sumą. Danų investuotojus tokia prielaida tenkino.

Atsiradus tokio masto investuotojui Marijampolėje, išaugo poreikis naujų vietų kūrimui investicijoms. Per VŠĮ „Investuok Lietuvoje“ į Marijampolę ketina investuoti ir daugiau tarptautinių kompanijų, tačiau joms reikalinga sudaryti sąlygas, patrauklią vietovę ir pan. Kadangi visa LEZ teritorija bus užimta, Marijampolės savivaldybės vadovai kreipėsi į Vyriausybę dėl LEZ teritorijų išplėtimo ir kitose vietose. 2017 m. kovo 8 d. LR Vyriausybė priėmė nutarimą (3 priedas), kuriuo išplėtė Marijampolės LEZ teritoriją.

4.2.3. Suvalkų specialiosios ekonominės zonos (Suvalkų ir Elk zonų) analizė

Visai netoli nuo Marijampolės ir Alytaus regionų, panašiu atstumu nuo Lietuvos pasienio su Lenkija nutolusi, tik jau Lenkijoje, Varmijos-Mazūrijos vaivadijoje, veikia Suvalkų specialioji ekonominė zona (toliau – SSEZ). Ji išsiskiria:

- unikalia aplinka – puikios ekologinių šakų plėtros sąlygos pramonės ir turizmo bei žemės ūkio srityse;

- žmogiškuoju kapitalu – kvalifikuoti darbuotojai ir mažiausios gamybos sąnaudos Lenkijoje;
- didžiausia Lenkijos pagalba ir patrauklia investicijų vieta;
- vartais į Europos Sąjungos rinką ir Rytų rinkas – ES išorės siena su Rusijos Federacija;
- ekonomikos ir prioritetinių sektorių plėtra: medienos ir baldų pramonė, žemės ūkio maisto produktų gamyba, mašinų ir įrangos gamyba (įskaitant laivus ir valtis).

Suvalkų specialioji ekonominė zona Lenkijoje sulaukia nemenko investuotojų dėmesio, joje investavo ir įsikūrė daug gerai visame pasaulyje žinomų tarptautinių įmonių. Kaimyninėje šalyje investuotojai plėtoti verslą turi galimybę ypač konkurencingoje mokesčių aplinkoje. Lenkijos specialiųjų ekonominių zonų administracijos kurdamos investicinį patrauklumą, padeda investuotojams nemokamai tvarkyti dokumentus, susijusius su investavimo procesu. Vertinant mokestinę sistemą Lenkijos SSEZ, būtina paminėti, jog investuotojus gali atleisti nuo nekilnojamojo turto mokesčio, nuo juridinių asmenų pelno mokesčio, nuo fizinių asmenų gyventojų pajamų mokesčio, nuo pelno mokesčio dėl ko sutaupoma iki 50 procentų investicijų išlaidų. Taikomos lengvatos gali būti nuo 30 iki 70 procentų, jeigu investuotojas įsipareigoja vykdyti veiklą nustatytą laikotarpį, o investicija nemažesnė nei nustatyta suma. Smulkaus ir vidutinio verslo įmonėms Lenkijoje teikiamos dar didesnės privilegijos. Tai yra viena iš pagrindinių priežasčių, kodėl verslininkams Lenkija yra patraukli investicijoms.

Siekiant pagreitinti Lenkijos regionų ekonomikos plėtrą, padidinti joje esančių paslaugų ir gaminių konkurencingumą, sukurti kuo daugiau naujų darbo vietų ir aktyvinti naujų technologijų plėtrą, jų taikymą nacionalinėje ekonomikoje, išplėtoti infrastruktūrą ir pramoninį turtą, Lenkijos pasienyje su Lietuva buvo įkurta pirma specialioji ekonominė zona. Šiuo metu Lenkijoje veikia keturiolika specialiųjų ekonominių zonų, kurios padėjo pritraukti šimtus tarptautinių koncernų.

Ši zona, kaip ir kitos Rytų Lenkijoje, buvo įkurtos tam, kad skatinti naujas darbo vietas ir inovacijas. Suvalkų specialiojoje ekonominėje zonoje investavę apie 100 įmonių, tarp jų lietuviai, sukurta per 7 tūkst. darbo vietų. Vien 2015 m. suteikti 8 nauji leidimai pradėti veiklą ir tikėtina, kad bus investuota per 100 mln. eurų.

Kiekviena specialioji ekonominė zona (SEZ) Lenkijoje – tai atskiras administracinis vienetas, kur investuotojai gali plėtoti verslą lengvatinėmis sąlygomis. Visiems investuotojams ekonominėje zonoje yra suteikiama paruošta teritorija, užtikrinamos mokesčių lengvatos. Kiekvienos zonos valdytojas padeda potencialiam investuotojui tarpininkaudamas su vietos valdžia.

Pagal teikiamą informaciją šios zonos oficialiajame tinklalapyje, Suvalkų specialioji ekonominė zona yra viena iš keturiolikos specialiųjų ekonominių zonų Lenkijoje, kuri buvo įkurta 1996 m. vystyti ekonomikos augimą šiaurės rytų Lenkijoje. Ši zona viena iš turinčių geriausią infrastruktūrą ir

sparčiai besivystančių ekonominių zonų Lenkijoje. Geografinė vieta puiki – netoliese rytinės Europos Sąjungos sienos, Rusijos, Lietuvos ir Baltarusijos sienų. Greta praeinanti "Via Baltica" magistralė iš Varšuvos į Taliną Estijoje, besidriekianti per Lietuvą ir Latviją, netrukus bus pagrindinė transeuropinio transporto koridoriaus dalis. SSEZ sudaro 19 atskirų veikiančių ekonominių zonų, didžiausios jų: **Suvalkų zona** užimanti 164,8015 ha plotą ir **Elk zona** užimanti 127,4056 ha (Suvalkų specialioji ekonominė zona [SSEZ], 2017).

Pristatant Suvalkų specialiąją ekonominę zoną investuotojui, pabrėžiami jos tokie privalumai, kaip:

- Didelis valstybės pagalbos lygis (mokesčių sumažinimas iki 70 proc. investuoto kapitalo);
- Patraukli investicijoms teritorija (puikiai įrengta infrastruktūra, kuri yra perduodama valdyti investuotojui);
- Puiki vietovė (regionas tarp Vakarų ir Rytų Europos);
- Gera transporto jungtis (Rail Baltica, Via Baltica teikiami privalumai);
- Žemi investavimo procedūrų kaštai (žemiausios žemės kainos);
- Bendradarbiavimo galimybės (atviri kontaktai su esamais vietos ir užsienio investuotojais);
- Kvalifikuota darbo jėga (mokyklų ir universitetų prisitaikymo prie rinkos poreikių dėka);
- Profesionali investuotojų konsultavimo sistema ir palankus vietos valdžios požiūris (greiti ir tikslūs atsakymai visais investuotojams rūpimais klausimais).

Suvalkų ekonominėje zonoje įsikūrę daugiau kaip 100 vietos ir užsienio kapitalo įmonių, kurie investavo daugiau nei 3 mlrd. zlotų, sukūrė per 10 tūkst. naujų darbo vietų. Užsienio kapitalą zonoje atstovauja kompanijos iš Vokietijos, Danijos, Suomijos, Nyderlandų, Šveicarijos, taip pat iš Lietuvos ir Ukrainos.

SUVALKAI. Tai antras pagal dydį miestas Podlaskie vaivadijoje, šiaurės rytų Lenkijoje. Dėka SSEZ ir vietos valdžios, Suvalkai yra klestintis ekonomikos ir kultūros centras. Pastovų reikiamos kvalifikacijos darbuotojų kiekį užtikrina valstybinė aukštoji profesinė mokykla Suvalkuose. Profesinės mokyklos šiame regione pritaiko savo ugdymo profilį į investuotojų poreikius.

Pristatomojoje Suvalkų regiono medžiagoje apie Suvalkus, kaip patrauklią investicijoms vietovę, atkreipiamas dėmesys į:

- pagalbą, atleidžiant nuo nekilnojamojo turto mokesčio, kuriant naujas darbo vietas, susijusias su pradinėmis investicijomis;
- pritaikytus žemės sklypus potencialiems investuotojams;
- nuomos sumažinimas įmonėms, dirbančioms remontuojamose/rekonstruojamose gatvėse, kaip kompensaciją už patirtus nepatogumus, kuriuos sukėlė minėti remonto darbai.

Suvalkų ekonominės zonos teritorijos 164,8015 ha plote (iš kurių šiuo metu laisvos teritorijos yra 14,3296 ha) veikiančiose 35 įmonėse dirba 3130 darbuotojų.

Šiuo metu Suvalkų ekonominiame zonoje veikia tokios gerai žinomos įmonės, kaip AquaEl, Aspi, Atlas, CDM, Cezar, Decco, Elpar, Idea Nord, Lainer, Malow, Mispol, Ortis, Porta, Recman, Salag, Sido, Traffic ir daug kitų.

Suvalkų regione bendrasis vidaus produktas išaugo iki 11,5 proc., eksportas padidėjo iki 26 proc., daugiausia eksportuojama į Vokietiją, Daniją, Estiją, Latviją ir Norvegiją. Tiesioginės užsienio investicijos padidėjo 49 proc., daugiausia investuotojų sulaukiama iš Austrijos, Estijos, Nyderlandų, Rusijos ir Danijos.

EĖK. Oficialioje EĖk interneto svetainėje (EĖK, 2015) teikiama informacija, kad EĖk regionas, kaip ir didžioji šalies dalis XX a. 9-to dešimtmečio viduryje po ekonominių pertvarkų išgyveno ekonominį nuosmukį ir turėjo didžiulį nedarbo lygį. Siekdama pagerinti esamą padėtį, šio regiono valdžia pasiūlė beveik 107 ha galimiems investuotojams. 1996 m. lapkričio mėn. SSEZ EĖk pramonės parke įsikūrė pirmasis investuotojas PRODEKO. Dėl augančio susidomėjimo investavimo galimybėmis šioje zonoje, 2013 m. buvo nuspręsta išplėsti SSEZ EĖk pramonės parką maždaug 23 hektarais žemės. Šis plotas yra skirtas EĖk mokslo ir technologijų parkui.

EĖk, vienas iš nedaugelio Lenkijos regionų, kuriame grynoji migracija teigiama, 2016 metais ji siekė 300. EĖk Palankiai vertinamas kaip gera vieta gyventi su šeima, kur steigiamos naujos įmonės ir pritraukiamos investicijos. Gyventojų skaičiaus augimas turi reikšmingos įtakos EĖk plėtrai.

Pagal SSEZ (2017) duomenis, EĖk regionas yra patrauklus dėl susisiekimo infrastruktūros, kadangi yra išsidėstęs tarp kelių ir geležinkelio linijų, jungiančių Vakarų ir Pietų Europą su Baltijos valstybėmis. Tai didelių pramoninių tradicijų miestas, kuris turi tris aukštojo mokslo šakas. Taip pat yra kalbos mokyklų, vidurinių ir profesinių mokyklų, todėl EĖk yra pagrindinis jaunimo švietimo centras regione, kuris leidžia investuotojams įdarbinti aukštos kvalifikacijos darbuotojus. Turistinio miesto ekonominių vertybių panaudojimo ir patrauklumo galimybės sudaro nuoseklų dinamiškai besivystančio centro įvaizdį.

EĖk pramoninio parko teritorijos 127,4056 ha plote (iš kurių šiuo metu laisvos teritorijos yra 34,5949 ha) veikiančiose 32 įmonėse dirba 2412 darbuotojų.

Šiuo metu EĖk pramonės parkas yra šiuolaikinis pramoninis miestas, kuriame investavę 27 tiek vidaus, tiek ir užsienio kapitalo įmonės, daugiausia veikiančios paslaugų sektoriuje. Šioje teritorijoje dirba daugiau kaip 2100 žmonių. Didelę reikšmę EĖk ekonominei plėtrai turėjo didelių gamyklų atsiradimas ir gamyba mieste. Tarp jų pažymėtina SCOTLAND, veikianti maisto pramonėje. Be abejonės, taip pat svarbūs ir smulkūs bei vidutiniai verslininkai, įsikūrę mieste, kurie dirba ir moka mokesčius, taip prisidedami prie EĖk ekonominės plėtros.

Prisistatydami investuotojams EĶ pramoninis parkas pirmiausia akcentuojamas kaip puikiai įrengtos infrastruktūros pavyzdys – kiekviename sklype yra prieiga prie asfaltuoto kelio ir įrengta visa techninė infrastruktūra, užtikrinamas pakankamas elektros energijos suvartojimas.

Šiuo metu EĶ pramonės parke veikia tokios gerai žinomos įmonės, kaip 3E Production, Adamiec, Agastyl, Big Pak, Cezar, DPD, Eco-Progres, EĶtrim, Iglotex, Impress Decor, Luxima, Master, Mest, Olmet, Seko, Wematool ir kitos.

EĶ regione bendrasis vidaus produktas išaugo iki 12 proc., eksportas padidėjo iki 27 proc., daugiausia eksportuojama į Vokietiją, Daniją, Estiją, Latviją ir Norvegiją. Tiesioginės užsienio investicijos padidėjo 48 proc., daugiausia investuotojų sulaukiama iš Vokietijos, Šveicarijos, Austrijos, Estijos ir Danijos. Be to investuotojams žadama palanki vietos valdžios parama.

4.3. Investicinio patrauklumo poveikio Lietuvos ir Lenkijos pasienio regiono ekonomikos plėtrai analizė

Šiame skyrelyje pateikiami surinkti ekonometriniai duomenys ir vėliau atlikti koreliaciniai skaičiavimai, kaip tiesioginės užsienio investicijos ir materialinės investicijos veikia arba koreliuoja kitus ekonomikos plėtros veiksnius. Surinkti Lietuvos, Alytaus regiono, Marijampolės regiono, Lenkijos, Suvalkų regiono ir EĶ regiono rodikliai: gyventojų skaičius, tiesioginės užsienio investicijos (proc. nuo BVP), materialinės investicijos vienam gyventojui, BVP vienam gyventojui, nedarbo lygis proc., prekių eksportas (proc. nuo BVP), prekyba (proc. nuo BVP), darbo našumas eur./val., smulkaus ir vidutinio verslo įmonių skaičius 1000 gyventojų.

4.3.1. Pagrindiniai investicinį patrauklumą Lietuvos ir Lenkijos pasienio regione charakterizuojantys statistiniai rodikliai

Duomenys buvo imti iš Lietuvos statistikos departamento, Lenkijos statistikos departamento, Pasaulio banko, Europos statistikos departamento ir įvairių kitų šaltinių, tam, kad kuo tiksliau įvertinti koreliacinį ryšį. Surinkti duomenys iš pateikiami 6–14 lentelėse:

6 lentelė. Gyventojų skaičius Lietuvoje ir Lenkijoje 2000–2015 metais (sudaryta autorės)

	Gyventojų skaičius, mln			
	2000	2005	2010	2015
<i>Lietuva</i>	3,50	3,32	3,10	2,91
Alytaus regionas	0,19	0,18	0,17	0,15
Marijampolės regionas	0,18	0,18	0,17	0,15

<i>Lenkija</i>	38,26	38,17	38,04	37,99
Suvalkų regionas	0,04	0,04	0,04	0,04
Elk regionas	0,08	0,08	0,09	0,09

Akivaizdu, jog Lietuvoje gyventojų skaičius per 15 metų sparčiai sumažėjo, net 17 proc. Alytaus regione net 21 proc., o Marijampolės regione panašiai kaip ir visoje Lietuvoje – apie 17 procentų. Tuo tarpu Lenkijoje, gyventojų skaičius didesnis daugiau nei 10 kartų Lietuvoje, tačiau analizuojamu laikotarpiu jo tendencijos taip pat labai nežymiai, bet mažėjančios. Suvalkų regionas išlaikė stabilų gyventojų skaičių, o Elk regione jis netgi šiek tiek padidėjo.

7 lentelė. Bendrasis vidaus produktas Lietuvoje ir Lenkijoje 2000–2015 metais (sudaryta autorės)

	BVP vienam gyventojui, eurai			
	2000	2005	2010	2015
<i>Lietuva</i>	2829	6747	10284	12230
Alytaus regionas	947	5322	8135	8327
Marijampolės regionas	1034	4879	7941	7919
<i>Lenkija</i>	3855	6883	10811	10782
Suvalkų regionas	1032	4958	7412	7592
Elk regionas	964	5473	7786	7954

Per 15 metų Lietuvoje BVP vienam gyventojui išaugo daugiau nei 4 kartus, Alytaus regiono gyventojui BVP padidėjo beveik 9 kartus lyginant 2000 ir 2015 metus, o Marijampolės regiono gyventojui – beveik 8 kartus.

Lenkijoje per tą patį laikotarpį BVP vienam gyventojui išaugo šiek tiek mažiau nei 3 kartus, o pasienio regionai, kaip ir Lietuvoje, pajuto žymiai ženklesnį augimą nei šalyje: Suvalkų regione daugiau nei 7 kartus, Elk regione – daugiau nei 8 kartus.

8 lentelė. Tiesioginės užsienio investicijos Lietuvoje ir Lenkijoje 2000–2015 metais (sudaryta autorės)

	Tiesioginės užsienio investicijos, grynosios įplaukos, (proc. nuo BVP)			
	2000	2005	2010	2015
<i>Lietuva</i>	3,30	3,24	2,33	2,34
Alytaus regionas	2,81	2,34	1,72	0,59
Marijampolės regionas	1,73	1,04	0,87	0,91
<i>Lenkija</i>	5,43	3,61	3,84	2,95
Suvalkų regionas	5,01	3,79	3,45	2,54
Elk regionas	7,31	5,94	6,01	4,22

Tiesioginės užsienio investicijos – tai grynosios investicinės įplaukos, kuriomis įgyjama tam tikra ne investuotojo ekonomikoje veikiančios įmonės dalis, kuri suteikia ilgalaikę teisę dalyvauti valdyme. Čia pateiktos grynosios ekonomikos įplaukos (gautos iš naujų investicinių įplaukų atėmus

investicijų sumažėjimą) iš užsienio investuotojų, padalintos iš BVP. Lietuvoje šis rodiklis per 15 metų sumažėjo net 29 procentais, tačiau regionai patyrė dar didesnę TUI netekimą, t. y. Alytaus regione sumažėjo net 79 proc., O Marijampolės regione – 47 proc. Lenkijoje sumažėjimas beveik 46 proc., regionuose mažėjimas panašus kaip ir šalies vidurkis: Suvalkų regione – 49 proc., Elk regione – 42 proc.

9 lentelė. Materialinės investicijos Lietuvoje ir Lenkijoje 2000–2015 metais (sudaryta autorės)

	Materialinės investicijos vienam gyventojui, eurai			
	2000	2005	2010	2015
<i>Lietuva</i>	540	1126	1776	2380
Alytaus regionas	441	799	993	1917
Marijampolės regionas	429	710	1015	1239
<i>Lenkija</i>	998	1918	2436	2957
Suvalkų regionas	578	1024	1439	1863
Elk regionas	621	1131	1514	2012

Materialinės investicijos, kurios yra skirtos ilgalaikiam materialiajam turtui sukurti, įsigyti arba padidinti jo vertei, abejose šalyse ir visuose regionuose nuolat didėjo. Lietuvoje jos išaugo daugiau nei 4 kartus, Alytaus regione taip pat, šiek tiek mažiau Marijampolėje. Tuo tarpu Lenkijoje materialinės investicijose visais laikotarpiais buvo didesnės nei Lietuvoje, tačiau augimas ne toks spartus.

10 lentelė. Nedarbo lygis Lietuvoje ir Lenkijoje 2000–2015 metais (sudaryta autorės)

	Nedarbo lygis, proc.			
	2000	2005	2010	2015
<i>Lietuva</i>	15,93	8,32	17,81	10,50
Alytaus regionas	16,14	10,32	18,70	15,40
Marijampolės regionas	16,04	9,56	17,94	10,40
<i>Lenkija</i>	16,31	17,75	9,64	7,50
Suvalkų regionas	15,40	16,45	8,40	7,10
Elk regionas	28,97	29,45	22,30	19,10

Nedarbo lygis analizuojamu laikotarpiu netolygiai svyravo abejose šalyse. Lietuvoje tam įtakos galėjo turėti priverstinis visų emigravusiųjų suregistravimas, kas ženkliai sumažino bedarbių skaičių. Paskutiniu laikotarpiu Marijampolės regione nedarbo lygio rodiklis yra panašus į Lietuvos vidurkį, Alytaus regionas kenčia nuo didesnio bedarbių skaičiaus. Lenkijoje nedarbo lygis šiuo metu dvigubai mažesnis nei 2000 metais, Suvalkų regiono rodikliai labai artimi visos Lenkijos vidurkiui, o štai Elk regionas nedarbo lygį pasiekęs dvigubai didesnę nei šalyje.

11 lentelė. Prekių eksportas Lietuvoje ir Lenkijoje 2000–2015 metais (sudaryta autorės)

	Prekių eksportas (proc. nuo BVP)			
	2000	2005	2010	2015
<i>Lietuva</i>	38,5	53,8	65,3	75,9
Alytaus regionas	29,2	41,9	55,2	61,4
Marijampolės regionas	25,4	40,8	57,3	67,9
<i>Lenkija</i>	27,2	34,6	40,1	49,5
Suvalkų regionas	20,4	24,9	30,5	32,3
Elk regionas	22,4	27,4	34,6	39,8

Prekių eksportas svarbi tarptautinės prekybos dalis. Eksporto prekės paprastai tiekiamos valstybės gamintojų, o galutinis jų vartotojas yra užsienio valstybės. Šiuo atveju turima mintis, jog pritrauktos TUI į Lietuvą ar Lenkiją dėl pigesnės darbo jėgos, padidina savo eksportą. Lietuvoje ir jos regionuose eksportas tolygiai auga, Lenkijoje jis ženkliai mažesnis, tačiau augimas taip pat tolygus.

12 lentelė. Prekyba Lietuvoje ir Lenkijoje 2000–2015 metais (sudaryta autorės)

	Prekyba (proc. nuo BVP)			
	2000	2005	2010	2015
<i>Lietuva</i>	83,27	114,92	132,56	152,38
Alytaus regionas	74,32	98,7	112,84	124,31
Marijampolės regionas	72,11	89,47	105,32	127,96
<i>Lenkija</i>	60,79	70,27	82,11	95,95
Suvalkų regionas	47,21	52,36	69,47	79,95
Elk regionas	49,37	54,74	75,14	82,69

Prekyba (proc. nuo BVP) – tai prekių ir paslaugų importo ir eksporto suma, apskaičiuojama kaip produkto dalis. Šis rodiklis itin svarbus tikrinant ar išaugus TUI padidėja ir jis. Lietuvoje šis rodiklis aukštas ir viršina BVP, tuo tarpu Lenkijoje prekyba (proc. nuo BVP) ženkliai mažesnis, tačiau lygiai taip, kaip ir eksportas, didėja.

13 lentelė. Darbo našumas Lietuvoje ir Lenkijoje 2000–2015 metais (sudaryta autorės)

	Darbo našumas, eur/val.			
	2000	2005	2010	2015
<i>Lietuva</i>	9,8	11,1	12,4	13,6
Alytaus regionas	8,1	9,9	11,2	12,1
Marijampolės regionas	7,4	9,3	9,9	11,8
<i>Lenkija</i>	17,5	20,4	21,6	24,4
Suvalkų regionas	15,4	18,1	18,9	20,2
Elk regionas	14,9	17,2	18	19,9

Darbo našumas dažniausiai skaičiuojamas darbo laiku produkcijos (paslaugų) kiekiui per laiko vienetą. Produkcijos kiekis paprastai išreiškiamas piniginiiais vienetais. Lietuvoje šis rodiklis ženkliai mažesnis nei Lenkijoje ir 2015 m. dar nėra pasiekęs 2000 metų Lenkijos lygio, nors ir visur stabiliai bei tolygiai didėja.

14 lentelė. Smulkaus ir vidutinio verslo įmonių skaičius Lietuvoje ir Lenkijoje 2000–2015 metais (sudaryta autorės)

	Smulkaus ir vidutinio verslo įmonių skaičius 1000 gyventojų			
	2000	2005	2010	2015
<i>Lietuva</i>	10,9	15,3	16,2	17
Alytaus regionas	9,6	11,3	11,1	11,2
Marijampolės regionas	11,7	15,4	16,5	17,9
<i>Lenkija</i>	19,7	22,4	22,7	24,1
Suvalkų regionas	17,4	20,1	19,8	21,1
Elk regionas	16,7	18,1	18,9	19,3

Smulkaus ir vidutinio verslo įmonių skaičius 1000 gyventojų Lietuvoje nuo 2000 metų išaugo beveik 56 proc., tačiau Alytaus regione tik 16 proc., o Marijampolės regione panašiai kaip ir visoje Lietuvoje – 53 proc. Lenkijoje šis rodiklis vėlgi yra didesnis nei Lietuvoje, ir Lietuva 2015 metais dar nesiekia Lenkijos 2000 metų rodiklio, nors augimo tempas yra lėtesnis: Lenkijoje smulkaus ir vidutinio verslo įmonių skaičius 1000 gyventojų padidėjo 22 proc., Suvalkų regione 21 proc., Elk regione – 15 proc.

Šie duomenys kitame skyrelyje bus naudojami koreliaciniams ryšiams nustatyti.

4.3.2. Investicinių patrauklumą charakterizuojančių pagrindinių rodiklių koreliacinė analizė su Lietuvos ir Lenkijos pasienio regiono ekonomikos plėtrą charakterizuojančiais rodikliais

Analizuojami rodikliai yra skirtingų dydžių, kai kurie jų skiriasi tūkstančiais, todėl tokiu atveju paprastai duomenis atvaizduoti naudojama logaritminė skalė pagrindu 10. Tiek Lietuvos, tiek Lenkijos ir abiejų šalių pasienio regionų rodikliai pavaizduoti grafiškai 4–9 prieduose:

Lietuvoje analizuojamu laikotarpiu mažėjant gyventojų skaičiui, mažėjo ir TUI proc. nuo BVP, nedarbo lygis svyravo. Didžiausias augimas pastebimas materialinių investicijų ir bendrojo vidaus produkto. Šiek tiek mažesnis augimas buvo prekių eksporto ir prekybos, visai neženkliai Lietuvoje analizuojamu laikotarpiu padidėjo darbo našumas ir smulkaus bei vidutinio verslo įmonių skaičius (4 priedas).

Alytaus regione analizuojamu laikotarpiu taip, kaip ir visoje Lietuvoje, mažėjant gyventojų skaičiui, mažėjo ir TUI proc. nuo BVP, paskutiniu laikotarpiu TUI Alytaus regione sumažėjo labai ženkliai. Nedarbo lygis ir smulkaus ir vidutinio verslo įmonių skaičius nebuvo stabilus, o prekių eksportas, prekyba, darbo našumas neženkliai, tačiau tolygiai didėjo. Kaip ir Lietuvoje, taip ir Alytaus regione ženkliusias kilimas buvo bendrojo vidaus produkto, o materialinės investicijos, taip pat augo, bet ne taip ženkliai kaip visoje Lietuvoje (5 priedas).

Marijampolės regione analizuojamu laikotarpiu taip, kaip ir visoje Lietuvoje, mažėjant gyventojų skaičiui, mažėjo ir TUI proc. nuo BVP. Nedarbo lygis svyravo, o prekių eksportas, prekyba ir darbo našumas neženkliai, tačiau tolygiai didėjo. Šiame regione materialinės investicijos augo tolygiai kartu su BVP kaip ir Lietuvoje.

Apibendrinant, Lietuvos pasienio regionų ekonominiai rodikliai, nors ir skirtingi nuo Lietuvos vidurkio, tačiau tendencijas išlaiko tas pačias.

Tuo tarpu *Lenkijoje* analizuojamu laikotarpiu gyventojų skaičiui išliekant daugiau mažiau stabiliam, TUI proc. nuo BVP neženkliai, bet svyravo. Materialinės investicijos Lenkijoje didėjo neženkliai (priešingai nei Lietuvoje). Nedarbo lygis Lenkijoje iki 2005 m. didėjo, o vėliau mažėjo. Prekių eksportas, prekyba, darbo našumas, smulkaus ir vidutinio verslo įmonių skaičius Lenkijoje kai ir Lietuvoje analizuojamu laikotarpiu neženkliai tolygiai didėjo.

Suvalkų regione analizuojamu laikotarpiu gyventojų skaičiui sumažėjus tik paskutiniame analizuojamame periode, TUI proc. nuo BVP tolygiai mažėjo visu laikotarpiu. Nedarbo lygis ir smulkaus ir vidutinio verslo įmonių skaičius svyravo. Prekių eksportas, prekyba, darbo našumas ir materialinės investicijos tolygiai didėjo.

Elk regione analizuojamu laikotarpiu gyventojų skaičius išskirtinai iš visų kitų darbe analizuotų vietovių šiame regione padidėjo. TUI proc. nuo BVP ir nedarbo lygis svyravo. Prekių eksportas, prekyba, darbo našumas, smulkaus ir vidutinio verslo įmonių skaičius neženkliai, bet tolygiai didėjo. BVP ir materialinės investicijos didėjo sparčiau.

Apibendrinant, Lenkijos pasienio regionų ekonominiai rodikliai, nors ir skirtingi nuo Lenkijos vidurkio, tačiau tendencijas išlaiko tas pačias, išskyrus BVP vienam gyventojui, kurio kilimas 2000–2005 metais regionuose buvo spartesnis.

Taigi, turint visus šiuos rodiklius galima nustatyti jų tarpusavio priklausomybes paskaičiuojant Pearsono koreliacijos koeficientą, kuris buvo aptartas trečiojoje darbo dalyje. 15–20 lentelėse pateikiami koreliacijos koeficientai Lietuvoje ir Lenkijoje bei jų pasienio regionuose, kaip tiesioginės užsienio investicijos (proc. nuo BVP) ir materialinės investicijos koreliuoja su ekonomikos plėtros rodikliais, kur: GS – gyventojų skaičius, TUI – tiesioginės užsienio investicijos (proc. nuo BVP), BVP – bendrasis vidaus produktas vienam gyventojui, NL – nedarbo lygis, PE – prekių eksportas (proc. nuo

BVP), P – prekyba (proc. nuo BVP), DN – darbo našumas, SVV – smulkaus ir vidutinio verslo įmonių skaičius tenkantis 1000 gyventojų, MI – materialinės investicijos eurai.

15 lentelė. Pearsono koreliacijos koeficientai Lietuvai (sudaryta autorės)

	GS	TUI	BVP	NL	PE	P	DN	SVV	MI
GS	1	0,9193	-0,9889	0,1618	-0,9937	-0,9861	-0,9992	-0,8996	-0,9998
TUI	0,9193	1	-0,9173	-0,2358	-0,8952	-0,8712	-0,9092	-0,7702	-0,9126
BVP	-0,9889	-0,9173	1	-0,1603	0,9967	0,9938	0,9923	0,9473	0,9894
NL	0,1618	-0,2358	-0,1603	1	-0,2204	-0,2669	-0,1892	-0,3444	-0,179
PE	-0,9937	-0,8952	0,9967	-0,2204	1	0,9983	0,9973	0,9427	0,995
P	-0,9861	-0,8712	0,9938	-0,2669	0,9983	1	0,9919	0,9576	0,9884
DN	-0,9992	-0,9092	0,9923	-0,1892	0,9973	0,9919	1	0,9154	0,9997
SVV	-0,8996	-0,7702	0,9473	-0,3444	0,9427	0,9576	0,9154	1	0,9046
MI	-0,9998	-0,9126	0,9894	-0,179	0,995	0,9884	0,9997	0,9046	1

Kaip matosi iš 15 lentelės, Lietuvoje gaunama labai stipri koreliacija tarp tiesioginių užsienio investicijų (proc. nuo BVP) ir gyventojų skaičiaus. Visi kiti rodikliai su TUI koreliuoja priešingai ir labai stipriai (išskyrus nedarbo lygį, kur koreliacija su TUI neigiama, tačiau silpna), t. y. mažėjant užsienio investicijų rodikliui, kiti rodikliai didėja (tokia tendencija stebima ir iš 4 priedo). Tuo tarpu materialinės investicijos turi labai stiprą koreliacinę ryšį su BVP, prekių eksportu, prekyba, darbo našumu ir smulkaus ir vidutinio verslo įmonių skaičiumi, t. y. didėjant materialinių investicijų rodikliui, auga ir minėtieji plėtros ekonomikos rodikliai. Tačiau tiesioginės užsienio investicijos ir materialinės investicijos turi labai stiprų neigiamą ryšį.

Labai panašūs koreliaciniai ryšiai stebimi ir Alytaus regione (16 lentelė). TUI su kitais rodikliais šiame regione koreliuoja taip pat kaip ir Lietuvoje. Tačiau materialinės investicijos Alytaus regione mažiau įtakoja BVP nei visoje Lietuvoje ir turi priešingą ryšį su nedarbo lygiu.

16 lentelė. Pearsono koreliacijos koeficientai Alytaus regionui (sudaryta autorės)

	GS	TUI	BVP	NL	PE	P	DN	SVV	MI
GS	1	0,9992	-0,8422	-0,1787	-0,9346	-0,9314	-0,9374	-0,6402	-0,9929
TUI	0,9992	1	-0,8444	-0,2168	-0,9388	-0,931	-0,9385	-0,626	-0,9885
BVP	-0,8422	-0,8444	1	0,1771	0,974	0,9794	0,9773	0,8784	0,7888
NL	-0,1787	-0,2168	0,1771	1	0,2629	0,1438	0,1859	-0,2879	0,094
PE	-0,9346	-0,9388	0,974	0,2629	1	0,9925	0,9969	0,781	0,891
P	-0,9314	-0,931	0,9794	0,1438	0,9925	1	0,999	0,842	0,8962
DN	-0,9374	-0,9385	0,9773	0,1859	0,9969	0,999	1	0,8187	0,9
SVV	-0,6402	-0,626	0,8784	-0,2879	0,781	0,842	0,8187	1	0,6158
MI	-0,9929	-0,9885	0,7888	0,094	0,891	0,8962	0,9	0,6158	1

Marijampolės regione (17 lentelė) TUI turi silpnesnį ryšį su gyventojų skaičiumi nei visoje Lietuvoje, o su nedarbo lygiu turi teigiamą ryšį. Tarp materialinių investicijų ir kitų rodiklių koreliacinis ryšys Marijampolės regione yra panašus kaip ir visoje Lietuvoje.

17 lentelė. Pearsono koreliacijos koeficientai Marijampolės regionui (sudaryta autorės)

	GS	TUI	BVP	NL	PE	P	DN	SVV	MI
GS	1	0,5674	-0,7261	0,2574	-0,8863	-0,9402	-0,8993	-0,7785	-0,8991
TUI	0,5674	1	-0,9609	0,2823	-0,8762	-0,8136	-0,8493	-0,9551	-0,8645
BVP	-0,7261	-0,9609	1	-0,137	0,9617	0,9068	0,9026	0,9687	0,9533
NL	0,2574	0,2823	-0,137	1	-0,2135	-0,3139	-0,4399	-0,3724	-0,2259
PE	-0,8863	-0,8762	0,9617	-0,2135	1	0,986	0,9699	0,9659	0,9996
P	-0,9402	-0,8136	0,9068	-0,3139	0,986	1	0,988	0,9453	0,9904
DN	-0,8993	-0,8493	0,9026	-0,4399	0,9699	0,988	1	0,9674	0,9738
SVV	-0,7785	-0,9551	0,9687	-0,3724	0,9659	0,9453	0,9674	1	0,9624
MI	-0,8991	-0,8645	0,9533	-0,2259	0,9996	0,9904	0,9738	0,9624	1

Lenkijos ir Suvalkų bei Ełk regionų rodiklių koreliacijos pateikiamos 18–20 lentelėse. Akivaizdu, jog Lenkijoje gaunama labai stipri koreliacija tarp tiesioginių užsienio investicijų (proc. nuo BVP) ir gyventojų skaičiaus bei vidutinio stiprumo ryšys tarp TUI ir nedarbo lygio. Tarp TUI ir visų likusių rodiklių Lenkijoje stipri neigiama koreliacija, t. y. mažėjant užsienio investicijoms (tokia tendencija stebima iš 7 priedo) rodikliai didėja. Tuo tarpu materialinės investicijos Lenkijoje, taip pat kaip ir Lietuvoje, turi labai stiprų koreliacinį ryšį su BVP, prekių eksportu, prekyba, darbo našumu ir smulkaus ir vidutinio verslo įmonių skaičiumi, t. y. didėjant materialinių investicijų rodikliui, auga ir minėtieji plėtros ekonomikos rodikliai. Tačiau tiesioginės užsienio investicijos ir materialinės investicijos turi labai stiprų neigiamą ryšį.

18 lentelė. Pearsono koreliacijos koeficientai Lenkijai (sudaryta autorės)

	GS	TUI	BVP	NL	PE	P	DN	SVV	MI
GS	1	0,849	-0,9833	0,9124	-0,9667	-0,9768	-0,9587	-0,924	-0,9812
TUI	0,849	1	-0,8326	0,581	-0,8959	-0,8597	-0,9357	-0,9864	-0,9345
BVP	-0,9833	-0,8326	1	-0,8655	0,9112	0,9226	0,9112	0,9051	0,9605
NL	0,9124	0,581	-0,8655	1	-0,8686	-0,9077	-0,8206	-0,705	-0,8285
PE	-0,9667	-0,8959	0,9112	-0,8686	1	0,9963	0,995	0,9499	0,98
P	-0,9768	-0,8597	0,9226	-0,9077	0,9963	1	0,9841	0,9267	0,9735
DN	-0,9587	-0,9357	0,9112	-0,8206	0,995	0,9841	1	0,9757	0,9881
SVV	-0,924	-0,9864	0,9051	-0,705	0,9499	0,9267	0,9757	1	0,9802
MI	-0,9812	-0,9345	0,9605	-0,8285	0,98	0,9735	0,9881	0,9802	1

Visi minėti ryšiai lygiai tokie patys kaip Lenkijoje yra stebimi ir Suvalkų regione (19 lentelė). Šiek tiek stipresnis, t. y. ne vidutinis, o stiprus, koreliacinis ryšys Suvalkų regione yra tarp TUI ir

nedarbo lygio. Materialinės investicijos su kitais rodikliais Suvalkų regione koreliuoja taip pat kaip ir visoje Lenkijoje:

19 lentelė. Pearsono koreliacijos koeficientai Suvalkų regionui (sudaryta autorės)

	GS	TUI	BVP	NL	PE	P	DN	SVV	MI
GS	1	0,7552	-0,5111	0,6623	-0,6482	-0,7785	-0,6741	-0,6376	-0,7703
TUI	0,7552	1	-0,94	0,7823	-0,9535	-0,9238	-0,9932	-0,9624	-0,9818
BVP	-0,5111	-0,94	1	-0,798	0,9734	0,8875	0,9701	0,9093	0,9384
NL	0,6623	0,7823	-0,798	1	-0,9062	-0,9584	-0,7695	-0,5938	-0,8862
PE	-0,6482	-0,9535	0,9734	-0,9062	1	0,9691	0,962	0,8665	0,9832
P	-0,7785	-0,9238	0,8875	-0,9584	0,9691	1	0,9062	0,787	0,9794
DN	-0,6741	-0,9932	0,9701	-0,7695	0,962	0,9062	1	0,9697	0,9716
SVV	-0,6376	-0,9624	0,9093	-0,5938	0,8665	0,787	0,9697	1	0,8954
MI	-0,7703	-0,9818	0,9384	-0,8862	0,9832	0,9794	0,9716	0,8954	1

Elk regione (20 lentelė) tarp TUI ir gyventojų skaičiaus yra visiškai priešinga situacija ne tik kad nei Lenkijoje, bet ir visose prieš tai analizuotose vietovėse, t. y. pastebima stipri neigiama koreliacija. Su materialinėmis investicijomis ir gyventojų skaičiumi šiame regione tokia pati situacija, kaip ir su TUI, t. y. priešingas koreliacinis ryšys, nei visoje šalyje. Kiti rodikliai su tiesioginėmis užsienio investicijomis ir su materialinėmis investicijomis koreliuoja taip pat kaip ir visoje šalyje:

20 lentelė. Pearsono koreliacijos koeficientai Elk regionui (sudaryta autorės)

	GS	TUI	BVP	NL	PE	P	DN	SVV	MI
GS	1	-0,691	0,8248	-0,9671	0,9253	0,9726	0,8108	0,8562	0,8714
TUI	-0,691	1	-0,8287	0,7952	-0,9116	-0,8401	-0,9722	-0,8901	-0,9529
BVP	0,8248	-0,8287	1	-0,78	0,9176	0,8829	0,9311	0,9899	0,9241
NL	-0,9671	0,7952	-0,78	1	-0,9527	-0,9825	-0,8597	-0,8434	-0,9146
PE	0,9253	-0,9116	0,9176	-0,9527	1	0,9872	0,9709	0,9617	0,9923
P	0,9726	-0,8401	0,8829	-0,9825	0,9872	1	0,9203	0,9269	0,9599
DN	0,8108	-0,9722	0,9311	-0,8597	0,9709	0,9203	1	0,9709	0,9927
SVV	0,8562	-0,8901	0,9899	-0,8434	0,9617	0,9269	0,9709	1	0,9689
MI	0,8714	-0,9529	0,9241	-0,9146	0,9923	0,9599	0,9927	0,9689	1

Taigi, surinkus statistinius duomenis ir atlikus jų koreliacinę analizę paaiškėjo, jog tiek Lietuvoje, tiek Lenkijoje ryšiai tarp tiesioginių užsienio investicijų ir materialinių investicijų su ekonominiais rodikliais yra tokie patys ir jie stiprūs. Atskiruose pasienio regionuose pastebimas tik vieno iš analizuojamų rodiklių priešingas ryšys nei visoje šalyje. Vadinasi, abi šalys turėtų didinti investicinį patrauklumą tiek užsienio, tiek vidaus investuotojams, kad šalyse ekonomika augtų, o tiek šalies valdžios, tiek vietos valdžios, tiek verslo plėtros agentūrų bendromis pastangomis būtų mažinamas ekonominis ir verslo atotrūkis tarp didžiųjų šalies centrų ir pasienio regionų. Tai būtų galima padaryti gerinant verslo aplinką, skatinant verslo įmones pritraukti užsienio investuotojus,

gerinant regionų infrastruktūrą, teikiant privilegijas pasienio regionams, bet svarbiausia, jog šiuos veiksmus remtų vyriausybės.

IŠVADOS IR REKOMENDACIJOS

Išanalizavus mokslinę literatūrą ir atlikus empirinį tyrimą apie investicinio patrauklumo vertinimą Lietuvos ir Lenkijos pasienio regione daromos pagrindinės **išvados**:

1. Investicinis patrauklumas Lietuvoje ir Lenkijoje pasiskirstęs netolygiai. Didieji šalių centrai, sostinės, vakarų Lietuva ir vakarų Lenkija pritraukia didžiausias investicijas, o Lietuvos ir Lenkijos pasienyje esantys regionai turi lėtesnį ekonomikos augimą, kadangi šiame regione tos pačios ekonominės problemos, būdingos visai Rytų Europai, tokios kaip nedidelis investuotojų skaičius, didelis nedarbo lygis, ženklus gyventojų mažėjimas ir senėjimas, kaimų nykimas, artimųjų rytų postsovietinių šalių, tokių kaip Baltarusija, Ukraina, įtaka. Todėl investicinę aplinką reikia nuolat vertinti, sekti jos tendencijas ir siekti padidinti investicinį patrauklumą šiuose regionuose.

2. *Investicijos* dažniausiai apibrėžiamos kaip piniginės lėšos, tiek materialusis, tiek nematerialusis turtas, kuris siekiant iš investavimo objekto gauti pajamų ar pelno bei socialinį rezultatą (švietimo, kultūros, mokslo, sveikatos ir socialinės apsaugos bei kitose panašiose srityse) investuotojams. Visos šalys siekia padidinti savo *investicinį patrauklumą*, kuris apibrėžiamas kaip galimybė sudominti investuotoją savo pasiruošimu, pajėgumu įsisavinti investicijas tokiu būdu, kad jos leis pasiekti kokybiškai bei kiekybiškai kitokį lygį per investuotojui priimtina laikotarpį.

3. Išanalizavus mokslinę literatūrą, pastebėta, jog investiciniam patrauklumui didinti išskiriami socialiniai veiksniai (tokie kaip demografinė padėtis, potencialia darbo jėga išsiskirianti aplinka, aukšta darbuotojų kvalifikacija), ekonominiai veiksniai (tokie kaip optimali mokesčių sistema, darbo užmokestis, BVP augimas) ir infrastruktūros veiksniai (gamtiniais ištekliais turtinga aplinka, sutvarkyta infrastruktūra, išvystyti komunikaciniai tinklai). Vertinant investicinį patrauklumą šie veiksniai analizuojami dažniausiai taikant apklausos metodą, ekspertinio vertinimo metodą, atvejo analizės metodą ar statistinių rodiklių koreliacijų skaičiavimo metodą.

4. Investicijos iš principo gali suteikti daug daugiau naudos kiekvienai šaliai, nei turėti neigiamos įtakos, todėl šalys, norėdamos ekonomikos augimo, siekia padidinti investicinį patrauklumą ir pritraukti kaip įmanoma kuo daugiau investicijų. Jos kuria naujas darbo vietas, t. y. mažina nedarbo lygį, didina darbo užmokestį, didėja eksporto apimtys, prekyba, išauga darbo našumas ir visa tai vystosi į ekonomikos augimą regione. Tačiau yra manoma, jog dideli investuotojai sukuria nelygiavertę konkurencinę kovą smulkioms ir vidutinėms verslo įmonėms, taip ribojant vietinių įmonių veiklos galimybes.

5. Pasienio regionai investuotojams yra žymiai mažiau patrauklesni nei didieji šalies miestai tiek Lietuvoje, tiek Lenkijoje. Atskleidus šios problemos aspektus ir išanalizavus mokslinę literatūrą buvo sudaryta tyrimo metodologija, kaip vertinti Lietuvos ir Lenkijos pasienio regiono investicinį patrauklumą. Tyrimo metodologiją sudaro investicinio patrauklumo vertinimo veiksnių (bendrųjų,

kurie būdingi visai Lietuvos ir Lenkijos teritorijai ir specifinių, kurie būdingi tik Lietuvos ir Lenkijos pasienio regionui) modelis ir vertinimo metodas, kaip turėtų būti vertinamas Lietuvos ir Lenkijos pasienio regiono investicinis patrauklumas, kurio etapai susidėjo iš ekspertinio vertinimo apklausos būdu, atvejo analizių ir ekonometrinės analizės.

6. Atlikus empirinį tyrimą pagal sukurta metodologiją, daroma išvada, jog Lietuvos ir Lenkijos pasienyje esantys regionai turi lėtesnį ekonomikos augimą, nei didžiuosiuose šalies miestuose, jų investicinis patrauklumas mažesnis. Ekonominė plėtra vyksta netolygiai. Kol didieji Lietuvos ir Lenkijos miestai sėkmingai pritraukia investicijas ir didina ekonominę gerovę, Lietuvos ir Lenkijos pasienio regionus kamuoja ekonominės problemos. Investuotojai čia kuriasi atsargiai, įvertinę visas rizikas ir paskaičiavę ekonominius kaštus. Tačiau ir Lietuvos, ir Lenkijos, ir jų pasienio regione koreliacinis ryšys tarp investicijų ir kitų ekonominių rodiklių yra stiprus. Vadinasi, abi šalys turėtų didinti investicinį patrauklumą tiek užsienio, tiek vidaus investuotojams, kad šalyse ekonomika augtų.

Išskyrus pagrindines išvadas, siekiant padidinti investicinį patrauklumą Lietuvos ir Lenkijos pasienio regione, teikiamos **rekomendacijos**, kad:

- šalies valdžios, vietos valdžios ir verslo plėtros agentūrų bendromis pastangomis galima sumažinti ekonominį atotrūkį tarp didžiųjų šalies centrų ir pasienio regionų. Tam reikėtų pakeisti Vietos savivaldos įstatymą nustatant savivaldybių kompetenciją ekonominės plėtros (investicijų pritraukimo, darbo vietų kūrimo) srityje;

- verslo plėtros agentūros turėtų atkreipti didesnę dėmesį į pasienio regionų investicinės aplinkos (ypač ekonominių zonų) pateikimą ir pristatymą potencialiems investuotojams greta esančios šalies kalba, kas padėtų užmegzti didesnius santykius su pasienyje besiribojančiais investuotojais;

- dėl nuolat kintančios aplinkos, pasienio regiono, kaip vietovės, pasiūlymas investicijų pritraukimui, turi būti nuolat peržiūrimas ir įvertinamas, kad visi regiono aspektai, darantys įtaką investuotojų sprendimams būtų laiku pateikiami potencialiam investuotojui, o sulaukus investuotojo, būtų teikiama nuolatinė pagalba ir priežiūra pagal iš anksto suderintą programą;

- siekiant pritraukti tiesioginius užsienio investuotojus reikėtų greitai ir efektyviai priimti sprendimus dėl valstybinės žemės nuomos lengvatos investuotojui. Regionai sumažėjus gyventojų skaičiui ir padidėjusius laisvų visuomeninės paskirties objektų skaičiui, galėtų turėti jų panaudojimo planą, kad prireikus, bet kokiam investuotojui turėtų pasiūlyti jo plėtrai bent kelis laisvus objektus;

- nuolat vertinant investicinį patrauklumą, sekant jo tendencijas, būtų prisidedama prie tvaraus regionų augimo ir investicinio patrauklumo didinimo pasienyje, ko pasekoje regionuose atsirastų keli dideli investuotojai, stambūs infrastruktūriniai objektai ir regionai pradėtų sparčiau vystytis. Migracijos srautas į užsienio šalis sumažėtų, gyvenantys regionuose taip masiškai nesikeltų į didmiesčius;

- reikėtų atkreipti didesnę dėmesį į regionų ekonominės plėtros specializacijas ir jas vystyti, kad būtų galima tinkamai įvertinti žmogiškąjį potencialą, verslo įmonių kryptis, pasaulio tendencijas bei pasirinkti prioritetingas ekonominės raidos kryptis, kad būtų didinamas investicinis patrauklumas regionuose.

LITERATŪRA

- 2014-2020 Europos Sąjungos fondų investicijų Lietuvoje portalas. (2017). *ES investicijų poveikis*. [žiūrėta 2017-09-25]. Prieiga per internetą: <http://www.esinvesticijos.lt/lt/rezultatai-ir-statistika/poveikis>
- Aleknevičienė, V. (2011). *Įmonės finansų valdymas*. Kaunas: VšĮ „Spalvų kraitė“.
- Alytaus apskrities ekonominės specializacijos apžvalga. (2017, spalio 5). Pristatymas. Vilnius: Strategy Labs.
- Alytaus pramonės parkas. (2014). *Oficiali internetinės svetainės medžiaga*. [žiūrėta 2017-10-19]. Prieiga per internetą <http://www.alytus-industrial-park.eu/>
- BALTIC laisvoji ekonominė zona. (2014). *Oficiali internetinės svetainės medžiaga*. [žiūrėta 2017-10-19]. Prieiga per internetą <http://www.balticfez.lt/>
- Barkauskaitė, A. ir Naraškevičiūtė, V. (2016). Foreign Direct Investment Impact on Economic Indicators of the Baltic Countries. *Economics & Business*, 61-67.
- Bashmill, H. (2016). Foreign Investment Disputes Settlement under ICSID and the Protection of FDI. *Journal Of Internet Banking & Commerce*, 21(1), 1-10.
- Bruneckienė, J. ir Palekienė, O. (2012). Lietuvos–Latvijos pasienio regiono ekonominės–socialinės plėtros vertinimo specifika ir metodologinės gairės. *Economics and Management*, 17(3), 952-962.
- Bruneckienė, J. (2013). *Regionų plėtros vertinimas indeksu: mokomoji knyga*. Kaunas: Technologija.
- Bruneckienė, J., Zykienė, I. ir Stankevičius, Č. V. (2016). Critical analysis of city attractiveness factors in Lithuania–Poland cross-border regions: the viewpoints of businessmen and youth. *Journal of Geography, Politics and Society*, 6(2), 45-58.
- Churski, P. ir Dominiak, J. (2014). The impact of innovations on growth and stagnation regions in Poland. *European Planning Studies*, 22(6), 1143-1164.
- Cibulskienė, D. ir Butkus, M. (2007). *Investicijų ekonomika: realiosios investicijos*. Šiauliai: Šiaulių universiteto leidykla.
- Černius, G. (2011). *Namų ūkio finansų valdymas*. Vilnius: Mykolo Romerio universitetas.
- Dementjeva, J. (2011). Tiesioginių užsienio investicijų poveikis žinių visuomenės kūrimui darnaus vystymosi kontekste. *Management theory and studies for rural business and infrastructure development*, 1 (25), 87-94
- Dudzevičiūtė, G. (2015). *Ekonomikos plėtros pagrindai: mokomoji knyga*. Vilnius: Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademija
- Doing business. Measuring Business Regulations. In *The World Bank*. [žiūrėta 2017-10-22]. Prieiga per internetą <http://www.doingbusiness.org/>

- Ekonomikos terminai ir sąvokos* (mokomasis žodynas). (1999). Vilnius: Vilniaus pedagoginis universitetas.
- Elk city. *Oficiali internetinės svetainės medžiaga*. [žiūrėta 2017-10-29]. Prieiga per internetą <http://www.elk.pl/>
- Europos Komisijos atstovybės Lietuvoje portalas. (2016). *Galimybės Lietuvos regionams: investicijos ir ateities pramonė*. [žiūrėta 2017-11-02]. Prieiga per internetą https://ec.europa.eu/lithuania/news/20160919_investment_and_future_of_industry_lt
- Europos regioninės plėtros fondas. (2016). *Interreg: Lietuva-Polska*. [žiūrėta 2017-11-02]. Prieiga per internetą: <http://lietuva-polska.eu/>
- Europos statistikos departamentas Eurostat. (2017). *Europos statistinių rodiklių duomenys*. Liuksemburgas: Europos statistikos departamentas.
- Gasparėnienė, L. ir Kartašova, J. (2015). *Finansinių investicijų ir investicinių projektų vertinimas: monografija*. Vilnius: Registrų centras.
- Gežutienė, L., ir Sūdžius, V. P. (2010). Įmonės investicinio patrauklumo nustatymo ypatumai. In *Scientific conference: Business, management and education*, 1-10.
- Investavimas, investicijų ir ekonomikos rodikliai, (2015). In *Investologija*. [žiūrėta 2017-10-29]. Prieiga per internetą <http://investologija.lt/investavimas/>
- Investment. In *Investopedia*. [žiūrėta 2017-10-01]. Prieiga per internetą <http://www.investopedia.com/>
- Yin, R. K. (2011). *Applications of case study research*. Sage.
- Jadhav, P. (2012). Determinants of Foreign Direct Investment in BRICS Economies: Analysis of Economic, Institutional and Political Factor. *The International Conference on Emerging Economies - Prospects and Challenges*, 12(13), 5-14.
- Janišius, G. (2016, sausio 27). Dviejų greičių Lenkija. *Veidas*. [žiūrėta 2017-11-02]. Prieiga per internetą <http://www.veidas.lt/dvieju-greiciu-lenkija>
- Javorcik, B. S. (2014). Does FDI bring good jobs to host countries? *The World Bank Research Observer*, 30(1), 74-94.
- Kurtishi-Kastrati S. (2013). The Effects of Foreign Direct Investments for Host Country's Economy. *European Journal of Interdisciplinary Studies*, 5(1), 26–38.
- Laurinavičius, A. (2012). Investicijų skatinimas Lietuvoje: perspektyvūs strateginiai sprendimai. *Public Administration*, 2(34), 36-47.
- Lenkijos investicijų ir prekybos agentūra. (2017). *Investicijų paskatos - valstybės dotacijos*. [žiūrėta 2017-11-05]. Prieiga per internetą: <https://www.paih.gov.pl/>
- Lenkijos statistikos departamentas. (2017). *Statistinių rodiklių duomenys*. Varšuva: Lenkijos Statistikos departamentas.

- Lietuvos Respublikos seimas. (1999). *Lietuvos Respublikos investicijų įstatymas* (1999 m. liepos 7 d. Nr. VIII-1312). [žiūrėta 2017-09-03]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/TAR.C7E57DF3CEC5>
- Lietuvos Respublikos seimas. (2011). *Lietuvos Respublikos Marijampolės laisvosios ekonominės zonos įstatymas* (2011 m. gruodžio 23 d. Nr. XI-1907). [žiūrėta 2017-09-14]. Prieiga per internetą <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.415909>
- Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. (2014). *Investicijos*. Vilnius: Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. [žiūrėta 2017-11-02]. Prieiga per internetą <http://ukmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritis/investiciju-veiklos-sritis>
- Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. (2016). *Doing Business*. Vilnius: Lietuvos Respublikos ūkio ministerija. [žiūrėta 2017-09-08]. Prieiga per internetą <https://ukmin.lrv.lt/lt/veiklos-sritis/verslo-aplinka/doing-business>
- Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolė. (2012). *Valstybinio audito ataskaita laisvųjų ekonominių zonų ir pramoninių parkų vystymas* (2012 m. rugsėjo 28 d. Nr. VA-2012-P-20-7-13). [žiūrėta 2017-11-08]. Prieiga per internetą <https://www.vkontrole.lt>
- Lietuvos Respublikos Valstybės kontrolė. (2017). *Valstybės institucijų ir įstaigų veiksmai pritraukiant tiesiogines užsienio investicijas* (2017 m. rugsėjo 27 d. Nr. VA-2017-P-20-6-16). [žiūrėta 2017-11-08]. Prieiga per internetą <https://www.vkontrole.lt>
- Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija. (2017). *Darni regionų plėtra 2017-2027: Lietuvos regioninės politikos gairės (baltoji knyga)* (rankraštis). Vilnius: Lietuvos Respublikos vidaus reikalų ministerija.
- Lietuvos Respublikos Vyriausybė. (2014). *Dėl Investicijų skatinimo ir pramonės plėtros 2014–2020 metų programos patvirtinimo* (2014 m. rugsėjo 17 d. Nr. 986). [žiūrėta 2017-10-17]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/89318200457911e483c6e89f9dba57fd>
- Lietuvos Respublikos Vyriausybė. (2017). *Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. gruodžio 21 d. nutarimo Nr. 964 „Dėl Marijampolės laisvosios ekonominės zonos teritorijos ribų nustatymo“ pakeitimo*. (2017 m. kovo 8 d. Nr. 156). [žiūrėta 2017-10-17]. Prieiga per internetą <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/f59eaf7004c711e79ba1ee3112ade9bc>
- Lietuvos statistikos departamentas. (2017). *Statistinių rodiklių duomenys*. Vilnius: Lietuvos Statistikos departamentas.
- Marijampolės apskrities ekonominės specializacijos apžvalga*. (2017, rugsėjo 13). Pristatymas. Vilnius: Strategy Labs.
- Melo L. ir Quinn M. A. (2015). Oil, Foreign Direct Investment and Corruption. *The International Journal of Business and Finance Research*, 9(1), 33–49.

- Mrazauskaitė, L. (2017, spalio 23). Lietuvos ir Lenkijos verslas atranda naujų galimybių. *Lietuvos žinios*. [žiūrėta 2017-10-24]. Prieiga per internetą <http://lzinios.lt/lzinios/Ekonomika/lietuvos-ir-lenkijos-verslas-atranda-nauju-galimybiu/252810/>
- Mucuk M., Demirsel M. T. (2013). The Effect of Foreign Direct Investments on Unemployment: Evidence from Panel Data for Seven Developing Countries. *Journal of Business, Economics & Finance*, 2(3), 53–66.
- Naanwaab, C., & Diarrassouba, M. (2016). Economic Freedom, Human Capital, and Foreign Direct Investment. *Journal Of Developing Areas*, 50(1), 407-424.
- Naraškevičiūtė, V. ir Barkauskaitė, A. (2014). Foreign direct investment impact to the Kaunas region. *Science and Studies of Accounting and Finance: Problems and Perspectives*, 9(1), 180-186.
- Nosheen M. (2013). Impact of Foreign Direct Investment on Gross Domestic Product. *World Applied Sciences Journal*, 24(10), 1358–1361.
- Norvaišienė, R. ir Lakštutienė, A. (2012). Pasienio regionų vystymosi netolygumai ir jų įtaka įmonių rodikliams. *Economics and Management*, 17(4), 1282-1288.
- Pasaulio bankas. (2017). *Pasaulio vystymosi rodikliai*. Vašingtonas: Pasaulio bankas.
- Pekarskienė, I. ir Laskienė, D. (2012). Užsienio investicijų sąsajų su ekonominiais lūkesčiais vertinimas Lietuvoje. *Economics and management*, 17(4), 1390-1396.
- Pilinkienė, V. (2017). *Tiesioginės užsienio investicijos: mokymų medžiaga*. Kauno technologijos universitetas, Kaunas.
- Pocius, V., Stungurienė, S. ir Paškevičius, A. (2014). The factors of the attractiveness of the capital market of Lithuania. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 110, 1052-1062.
- Rutkauskas, A. V. ir Stankevičius, P. (2006). *Investicinių sprendimų valdymas: monografija*. Vilnius: Vilniaus pedagoginio universiteto leidykla
- Sabonienė, A. ir Zykienė, I. (2012). Verslo plėtros pasienio regionuose patrauklumo vertinimas infrastruktūros aspektu. *Economics and Management*, 17(4), 1410-1416.
- Samoška, M. (2011). Verslo sąlygų vertinimo metodų analizė. *Science: Future of Lithuania*, 3(4), 82-89.
- Simėnas, D. (2016, spalio 25). „Doing Business“: Lietuva iškrito iš reitingo 20-tuko. *Verslo žinios*. [žiūrėta 2017-10-09]. Prieiga per internetą <http://www.vz.lt/verslo-aplinka/2016/10/25/saltiniai-lietuva-doing-business-reitinge-iskrito-is20-tuko>
- Snieška, V. ir Zykienė, I. (2015). City attractiveness for investment: characteristics and underlying factors. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 213, 48-54.

- Stankevičienė, J. ir Lakštutienė, A. (2012). Tiesioginių užsienio investicijų pritraukimą lemiančių veiksnių ir jų kitimo tendencijų tyrimas Baltijos šalyse. *Vadybos mokslas ir studijos–kaimo verslų ir jų infrastruktūros plėtrai*, 33(4), 69-79.
- Suvalkų regiono apžvalga. (2014). *Informacinė medžiaga*. Suvalkai: Lenkijos mokslų ir technologijos parkas. [žiūrėta 2017-11-02]. Prieiga per internetą <https://www.flandersinvestmentandtrade.com/>
- Suvalkų specialioji ekonominė zona. (2017). *Oficiali internetinės svetainės medžiaga*. [žiūrėta 2017-10-30]. Prieiga per internetą <http://www.ssse.com.pl/>
- Šimelytė, A. ir Antanavičienė, J. G. (2013). Tiesioginės užsienio investicijos Baltijos šalyse: iššūkiai ir problemos. *Public Administration*, 2(38), 76-91.
- Šneiderienė, A. ir Juščius, V. (2015). Regiono ekonominio augimo vertinimo metodologinės problemos. *Regional Formation and Development Studies*, 15(1), 134-146.
- Švedkauskas, J. (2016). *Lietuvos ekonomikos patrauklumas užsienio investicijoms: magistro darbas* (rankraštis). Kauno technologijos universitetas, Kaunas. [žiūrėta 2017-10-29]. Prieiga per internetą <http://elaba.lvb.lt>
- Todaro, M. P. ir Smith, S. C. (2012). *Economic Development* (11th ed.). New York: New York University.
- Tomaševič, V. ir Mackevičius, J. (2010). Materialiųjų investicijų analizė ir jų įtakos vertinimas. *Verslo ir teisės aktualijos*, 5(1), 186-203.
- Valentinavičius, S. (2012). Įmonės investicinio patrauklumo vertinimo teoriniai aspektai. *Buhalterinės apskaitos teorija ir praktika*, 11, 127-142.
- Varmija ir Mozūrija: Geras klimatas tavo investicijoms*. (2010). [žiūrėta 2017-11-04]. Prieiga per internetą <http://www.investinwarmiaandmazury.pl/>
- VŠĮ „Investuok Lietuvoje“. (2017). *Oficiali internetinės svetainės medžiaga*. [žiūrėta 2017-10-25]. Prieiga per internetą <https://investlithuania.com/lt/>
- VŠĮ „Nemuno euroregiono Marijampolės biuras“. (2017). *Oficiali internetinės svetainės medžiaga*. [žiūrėta 2017-10-22]. Prieiga per internetą <http://www.nemunus.info/>
- Willig, C. (2013). *Introducing qualitative research in psychology*. London: McGraw-Hill Education
- Zainal, Z. (2007). Case study as a research method. *Jurnal Kemanusiaan*, 5(1).
- Zenasni S., Benhabib A. (2013). The Determinants of Foreign Direct Investment and Their Impact on Growth: Panel Data Analysis for AMU Countries. *International Journal of Innovation and Applied Studies*, 2(3), 300–313.
- Žemaitytė, B. (2017, kovo 27). LEZ Lietuvoje: vienos veržiasi pirmyn, kitos lyg į ledą išalusios. *Veidas*. [žiūrėta 2017-10-10]. Prieiga per internetą <http://www.veidas.lt/lez-lietuvoje-vienos-verziasi-pirmyn-kitos-lyg-i-leda-isalusios>

PRIEDAI

**INVESTICIJŲ SKATINIMO IR PRAMONĖS PLĖTROS 2014–2020 METŲ
PROGRAMOS ĮGYVENDINIMO VERTINIMO KRITERIJAI IR JŲ REIKŠMĖS**

Eil. Nr.	Tikslo, uždavinio pavadinimas	Vertinimo kriterijaus pavadinimas	Vertinimo kriterijaus reikšmė			Už vertinimo kriterijaus reikšmės pasiekimą atsakinga institucija
			būklė (metai)	2017 metai	2020 metai	
1.	Pirmasis Investicijų skatinimo ir pramonės plėtros 2014–2020 metų programos (toliau – Programa) tikslas – didinti tiesiogines investicijas į gamybos ir paslaugų sektorius	Lietuvos bendrojo vidaus produkto (toliau – BVP) dalies, kurią sudaro formuojamas bendrasis pagrindinis kapitalas (išskyrus gyvenamąją statybą ir kultivuojamuosius išteklius), rodiklio ir atitinkamo ES rodiklio santykis	1,29 (2013)	1,1	1,2	Lietuvos Respublikos ūkio ministerija (toliau – Ūkio ministerija)
1.1.	Pirmojo Programos tikslo pirmasis uždavinys – gerinti investicinę aplinką	verslo aplinkos indeksas; Pasaulio banko tyrimas „Doing Business“ (vieta)	17 (2013)	17	15	Ūkio ministerija
1.2.	Pirmojo Programos tikslo antrasis uždavinys – plėtoti laisvasias ekonomines zonas ir pramonės parkus	laisvųjų ekonominių zonų ir pramonės parkuose veikiančių įmonių investicijos (mln. eurų)	–	43,4	72,4	Ūkio ministerija
2.	Antrasis Programos tikslas – modernizuoti, integruoti ir plėtoti pramonę	apdirbamosios gamybos dalis BVP (procentais)	20,8 (2012)	ne mažiau kaip 20	ne mažiau kaip 20	Ūkio ministerija
		Lietuvos darbo produktyvumas per vieną dirbtą valandą (ES vidurkio procentais)	66,4	73,28	78,44	
2.1.	Antrojo Programos tikslo pirmasis uždavinys – skatinti pramonės ir paslaugų įmonių jungimąsi į tinklus ir pramoninį bendradarbiavimą	įmonių, dalyvaujančių klasteriuose, ir pramoninio bendradarbiavimo atvejų skaičiaus pokytis (procentais)	–	10 (palyginti su 2015 metų duomenimis)	20 (palyginti su 2015 metų duomenimis)	Ūkio ministerija
2.2.	Antrojo Programos tikslo antrasis uždavinys – skatinti	energijos suvartojimo Lietuvos	222,9 (2012)	197,9	182,9	Ūkio ministerija

Eil. Nr.	Tikslo, uždavinio pavadinimas	Vertinimo kriterijaus pavadinimas	Vertinimo kriterijaus reikšmė			Už vertinimo kriterijaus reikšmės pasiekimą atsakinga institucija
			būklė (metai)	2017 metai	2020 metai	
	įmones efektyviau naudoti žaliavas ir energiją	apdirbamosios gamybos pramonėje intensyvumas (1 tūkst. eurų pridėtinei vertei pramonėje sukurti (kilogramais naftos ekvivalento) perdirbtų ir kitaip panaudotų gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų (išskyrus fosfogipso atliekas) kiekis (procentais)	90	ne mažiau kaip 91	ne mažiau kaip 92	
2.3.	Antrojo Programos tikslo trečiasis uždavinys – didinti pažangiųjų (aukštųjų) ir vidutiniškai pažangių technologijų produktų gamybą	visos apdirbamosios pramonės produkcijos struktūros dalis, kurią sudaro pažangiųjų (aukštųjų) ir vidutiniškai pažangių technologijų produkcija (procentais)	17,2 (2013)	18,5	20	Ūkio ministerija
3.	Trečiasis Programos tikslas – aprūpinti Lietuvos verslą konkurencingais žmogiškaisiais ištekliais	darbdavių pasitenkinimo kvalifikuotų specialistų pasiūla lygis (procentais)	–	30	50	kriterijų matuojanti institucija – Ūkio ministerija
3.1.	Trečiojo Programos tikslo pirmasis uždavinys – didinti studijų ir profesinio mokymo atitiktį darbo rinkos poreikiams	aukštojo mokslo ir profesinio mokymo įstaigų absolventų, įsidarbinusių pagal kvalifikaciją (visų absolventų procentais)	–	30	50	Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministerija (toliau – Švietimo ir mokslo ministerija), kriterijų matuojančios institucijos – Ūkio ministerija, Švietimo ir

Eil. Nr.	Tikslo, uždavinio pavadinimas	Vertinimo kriterijaus pavadinimas	Vertinimo kriterijaus reikšmė			Už vertinimo kriterijaus reikšmės pasiekimą atsakinga institucija
			būklė (metai)	2017 metai	2020 metai	
						mokslo ministerija
3.2.	Trečiojo Programos tikslo antrasis uždavinys – sukurti nuolat veikiančias žmogiškųjų išteklių kompetentingumo tobulinimo priemones	darbuotojai, dalyvavę remiamose programose (kaupiamaisiais vienetais)	–	13 000	65 000	Ūkio ministerija

MARIJAMPOLĖS SAVIVALDYBĖS TARYBA**SPRENDIMAS
DĖL PRITARIMO MARIJAMPOLĖS SAVIVALDYBĖS INVESTICIJŲ SUTARTIES
PROJEKTUI**

2016 m. liepos 12 d. Nr. 1-217
Marijampolė

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 18 ir 26 punktais, Lietuvos Respublikos investicijų įstatymo 9 straipsniu ir 13 straipsnio 1 dalies 7 punktu, Lietuvos Respublikos laisvųjų ekonominių zonų pagrindų įstatymo 3 straipsniu, 9 straipsnio 1 dalimi, 22 straipsniu ir 27 straipsnio 1 dalimi, Lietuvos Respublikos Marijampolės laisvosios ekonominės zonos įstatymo 2 straipsniu ir 3 straipsniu, Lietuvos Respublikos žemės įstatymo 19 straipsnio 1 dalimi ir atsižvelgdama į Marijampolės savivaldybės vardu sudaromų sutarčių pasirašymo tvarkos aprašo, patvirtinto Marijampolės savivaldybės tarybos 2011 m. spalio 24 d. sprendimu Nr.1-256 „Dėl Marijampolės savivaldybės vardu sudaromų sutarčių pasirašymo tvarkos aprašo patvirtinimo“, Marijampolės savivaldybės taryba n u s p r e n d ž i a :

1. Pritarti Marijampolės savivaldybės investicijų sutarties projektui.
2. Įgalioti Marijampolės savivaldybės merą pasirašyti Marijampolės savivaldybės investicijų sutartį.

Savivaldybės meras

Vidmantas Brazys

Darius Cinaitis

Sprendimą paskelbti: INFOLEX ; Interneto svetainėje ; TAR

LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2012 M. RUGPJŪČIO 21 D. NUTARIMO NR. 964 „DĖL MARIJAMPOLĖS LAISVOSIOS EKONOMINĖS ZONOS TERITORIJOS RIBŲ NUSTATYMO“ PAKEITIMO

2017 m. kovo 8 d. Nr. 156
Vilnius

Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

Pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2012 m. rugpjūčio 21 d. nutarimą Nr. 964 „Dėl Marijampolės laisvosios ekonominės zonos teritorijos ribų nustatymo“ ir jį išdėstyti nauja redakcija:

„LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖ

NUTARIMAS

DĖL MARIJAMPOLĖS LAISVOSIOS EKONOMINĖS ZONOS TERITORIJOS RIBŲ NUSTATYMO

Vadovaudamasi Lietuvos Respublikos Marijampolės laisvosios ekonominės zonos įstatymo 5 straipsniu, Lietuvos Respublikos Vyriausybė n u t a r i a:

Nustatyti Marijampolės laisvosios ekonominės zonos teritorijos ribas pagal:

1. Marijampolės savivaldybės Marijampolės seniūnijos Nendriškių ir Skriaudučių kaimų teritorijose esančių sklypų, kurių bendras plotas – 65,1687 hektaro, ribų planą ir šios teritorijos sklypų ribų posūkio taškų ir riboženklių koordinacių valstybinėje koordinacių sistemoje žiniaraštį.

2. Marijampolės savivaldybės Marijampolės seniūnijos Steponiškių kaimo teritorijoje esančių sklypų, kurių bendras plotas – 1,7684 hektaro, ribų planą ir šios teritorijos sklypų ribų posūkio taškų ir riboženklių koordinacių valstybinėje koordinacių sistemoje žiniaraštį.

3. Marijampolėje, P. Armino g. 65, esančio sklypo, kurio bendras plotas – 10,7929 hektaro, ribų planą ir šios teritorijos sklypų ribų posūkio taškų ir riboženklių koordinacių valstybinėje koordinacių sistemoje žiniaraštį.“

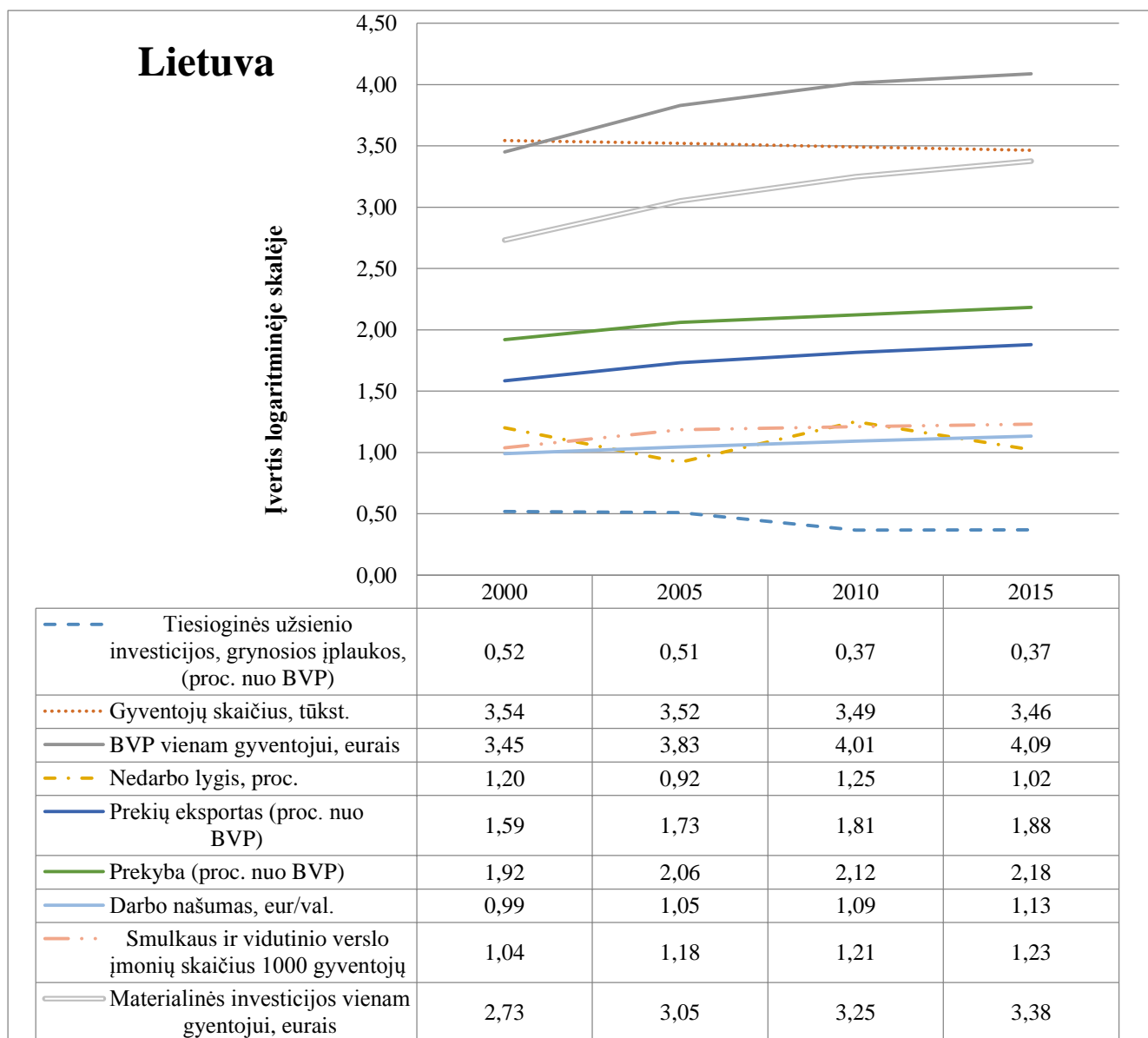
Ministras Pirmininkas

Saulius Skvernelis

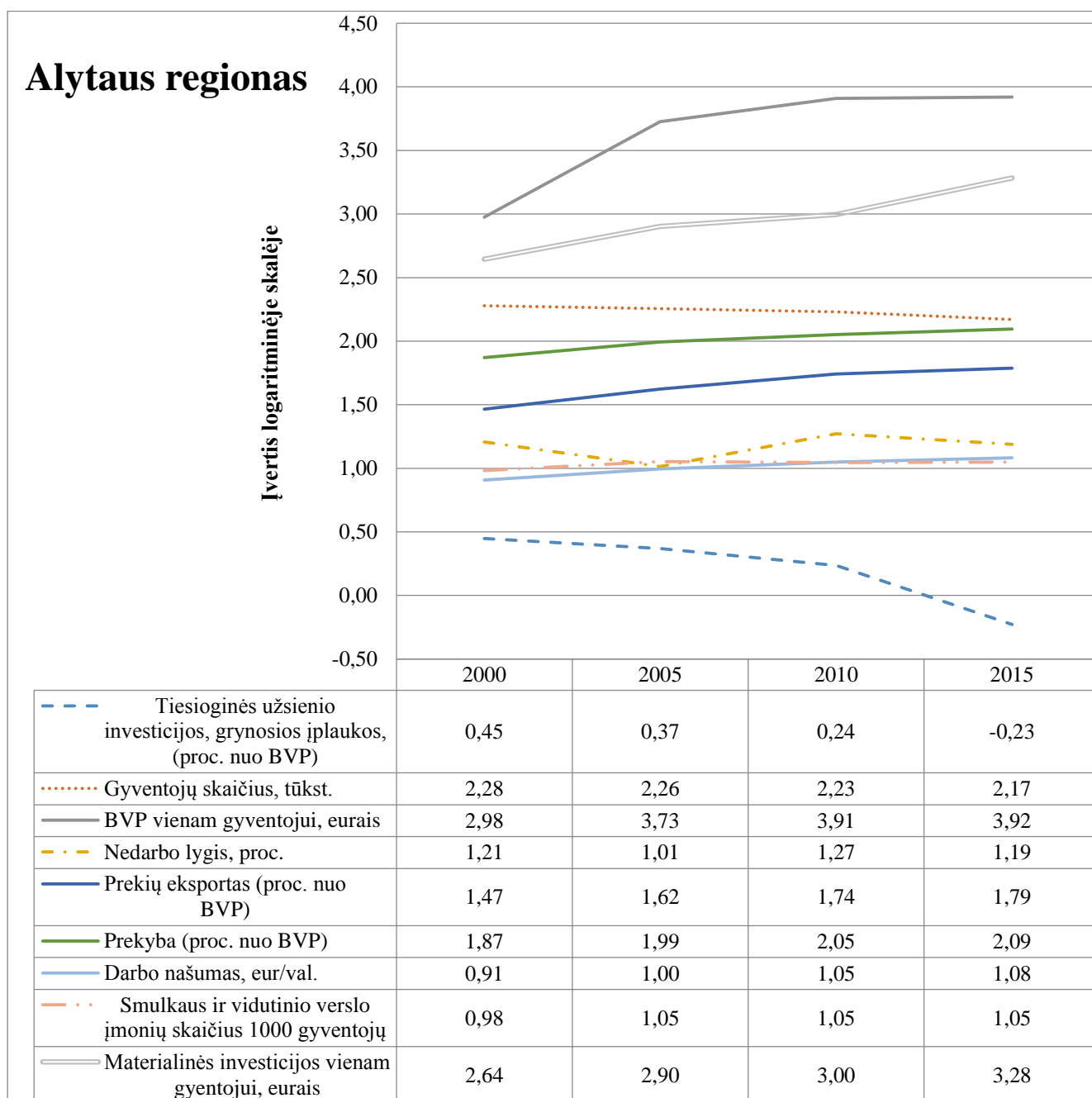
Ūkio ministras

Mindaugas Sinkevičius

LIETUVOS RODIKLIAI 2000–2015 METAIS (sudaryta autorės)

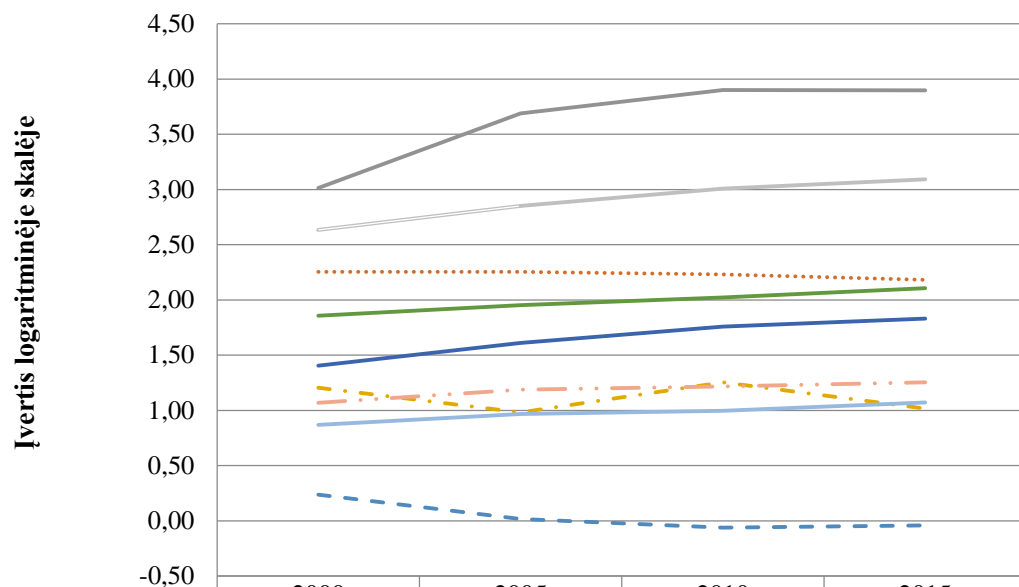

ALYTAUS REGIONO RODIKLIAI 2000–2015 METAIS (sudaryta autorės)

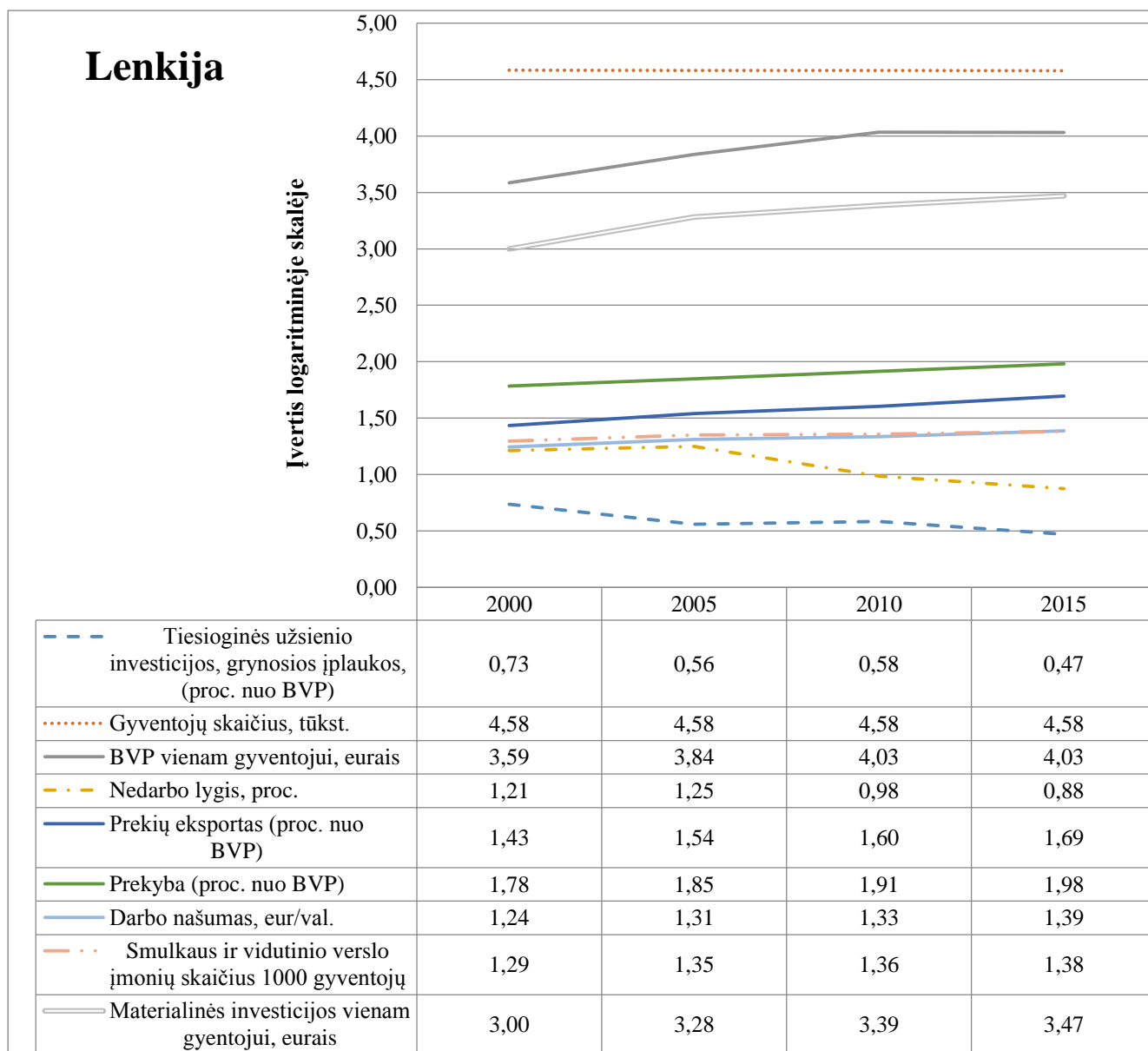
MARIJAMPOLĖS REGIONO RODIKLIAI 2000–2015 METAIS (sudaryta autorės)

Marijampolės regionas

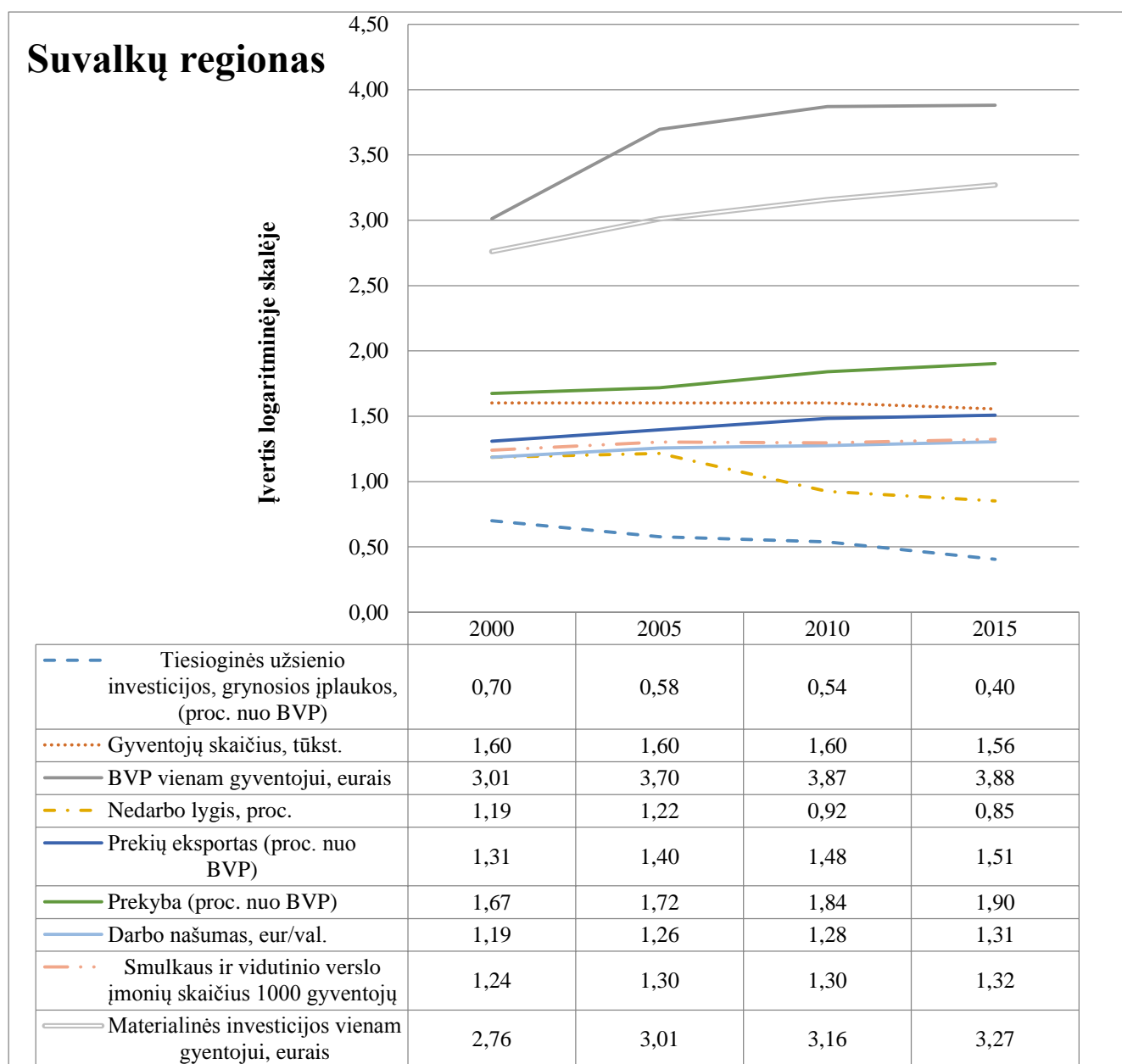

	2000	2005	2010	2015
--- Tiesioginės užsienio investicijos, grynosios įplaukos, (proc. nuo BVP)	0,24	0,02	-0,06	-0,04
..... Gyventojų skaičius, tūkst.	2,26	2,26	2,23	2,18
— BVP vienam gyventojui, eurai	3,01	3,69	3,90	3,90
- - - Nedarbo lygis, proc.	1,21	0,98	1,25	1,02
— Prekių eksportas (proc. nuo BVP)	1,40	1,61	1,76	1,83
— Prekyba (proc. nuo BVP)	1,86	1,95	2,02	2,11
— Darbo našumas, eur/val.	0,87	0,97	1,00	1,07
- - - Smulkaus ir vidutinio verslo įmonių skaičius 1000 gyventojų	1,07	1,19	1,22	1,25
— Materialinės investicijos vienam gyventojui, eurai	2,63	2,85	3,01	3,09

LENKIJOS RODIKLIAI 2000–2015 METAIS (sudaryta autorės)

SUVALKŲ REGIONO RODIKLIAI 2000–2015 METAIS (sudaryta autorės)

ELK REGIONO RODIKLIAI 2000–2015 METAIS (sudaryta autorės)

